

23.254
MHB 4907

I
**ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI
ÉRTESITŐ**

AZ ERDÉLYI MUZEUM-EGYLET ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI
SZAKOSZTÁLYÁNAK

AZ 1889-İK ÉVBEN TARTOTT

SZAKÜLÉSEIRŐL ÉS NÉPSZERŰ TERMÉSZETTUDOMÁNYI ESTÉLYEIRŐL.

A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG SEGÉLYÉVEL ÖSSZEÁLLITJA

A TITKÁR.

A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG TAGJAI:

ORVOSI SZAK:	TERM.-TUD. SZAK:	NÉPSZERŰ SZAK:
BELKY JÁNOS.	KOCH ANTAL.	FARKAS GYULA.

1889. XIV. ÉVFOLYAM.

GKSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
Könyvtári ünnepnapló
1856. sz. 231. sz.

I.

ORVOSI SZAK.

ORSZÁGOS
KÖNYVTÁR

~~A KÖNYVTÁRI KÖZPONTTÓL
NEM TÖRÖL
ADHÉZIÓ
ELI~~

KOLOZSVÁRT.

AJTAI K. ALBERT (MAGYAR POLGÁR) KÖNYVNYOMDÁJA.

1889.

OFFICE OF THE SECRETARY OF THE ARMY

TESTIS

DEPARTMENT OF THE ARMY

WASHINGTON, D. C.

OFFICE OF THE SECRETARY OF THE ARMY

WASHINGTON, D. C.

A XIV. ÉVFOLYAM TARTALMA.

I. II. III. füzet.

I. Eredeti közlemények.

	Lapsz.
1. Dr. Maizner János tnr. A kolozsvári orvos-sebészi tanintézet történeti vázlata 1775—1872.	1.
2. Dr. Brandt József tnr. Plasztikus műtétek	25.
3. Dr. Maizner János tnr. A kolozsvári orvos-sebészi tanintézet történeti vázlata 1775—1872. Folytatás	105.
4. Dr. Bókai Árpád tnr. Újabb gyógyszerekről. Mutatványok egy készülő könyvből	161.
5. Dr. Engel Gábor mtnr. A méh hüvelyi részének túltengése és annak kezelése	208.
6. Dr. Belky János tnr. A magyar bünvádi eljárás törvényjavaslata orvosi szempontból	214.

II. Hazai szakirodalom.

Bendess Jenő és Siró Zsigmond. A magyar orvosi szakirodalom 1888-ban	39.
--	-----

III. Vegyesek.

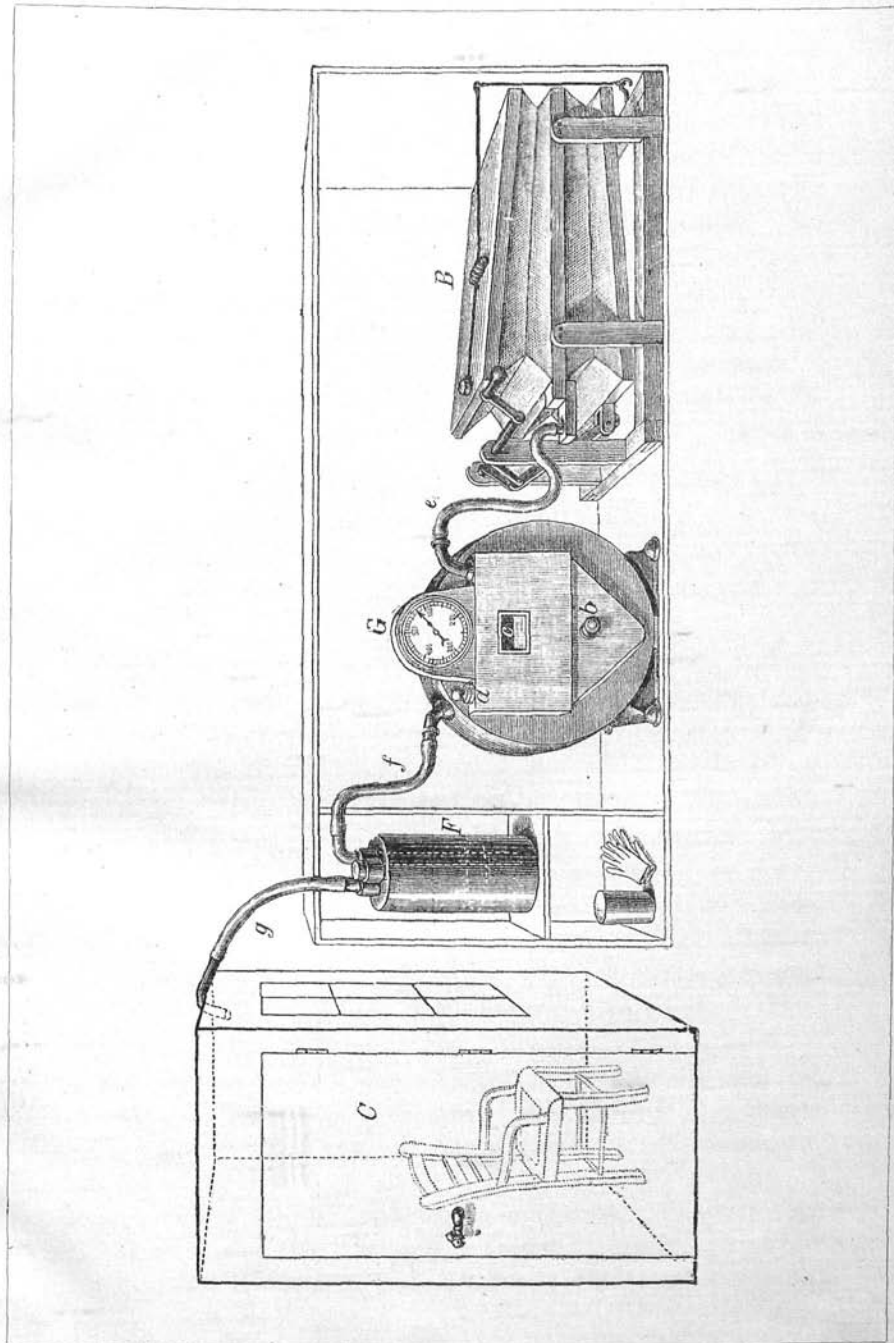
Az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya 1889. év február hó 10-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyve	70.
Az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztályának jegyzőkönyvei: a) Szakülés 1883. december 21-én. b) Szakülés 1889. február hó 1-én. c) Szakülés 1889. márczius 1-én. d) Szakülés 1889. márczius 29-én. e) Szakülés 1889. május hó 3-án	78.
Jegyzéke azon társulatoknak, melyekkel az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya csereviszonyban áll	79.
Függelék: Társulatok, melyekkel az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya még nem lépett csereviszonyba, de a melyek kiadványai részben vagy teljesen meg vannak a Múzeum könyvtárában	84.

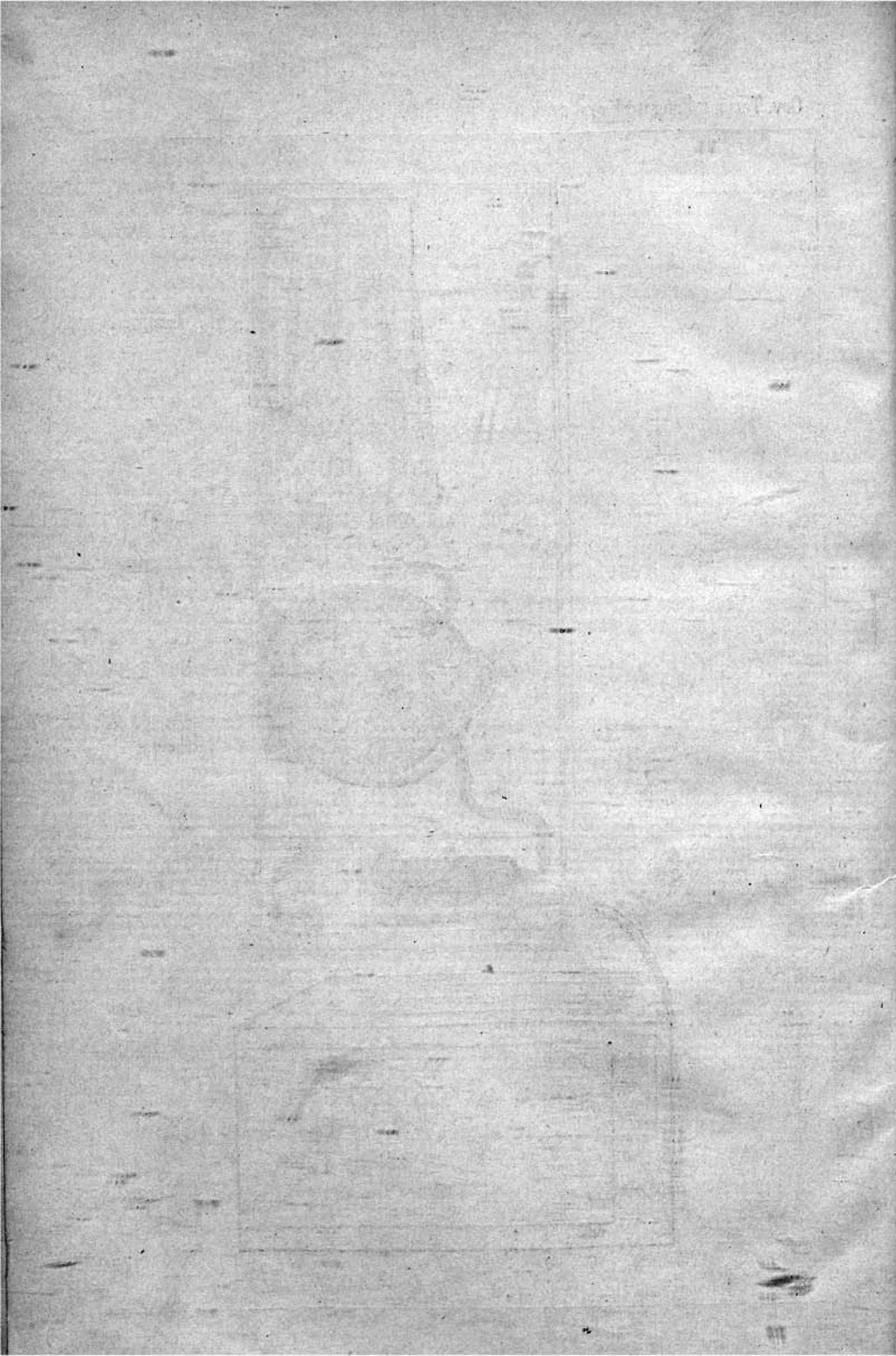
IV

	Lapsz-
Az Erdélyi Muzcum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya tagjainak névsora 1888. év végén	86.
Az ábrák magyarázata	93.
Sajtóhibák	105.
Az Erdélyi Muzcum-Egylet orvos-természettudományi szakosztályának jegyzőkönyvei: a) Szakülés 1889. november 9-én. b) Szakülés 1889. november 23-án	228.

IV. INHALT DER REVUE.

	Seite
1. Dr. Johann Maizner. Die Gesichte der Klausenburger med. chirurg. Lehranstalt vom Jahre 1775—1872	95.
2. Dr. Joseph Brandt. Die plastischen Operationen	98.
3. Erklärung der Abbildungen	104.
4. Dr. Johann Maizner. Die Geschichte der Klausenburger med. chirurgischen Lehranstalt vom Jahre 1775—1872. Fortsetzung	229.
5. Dr. Árpád Bókai. Über neuere Arzneimittel	237.
6. Dr. Gabriel Engel. Die Hypertrophie der Portio-Vaginalis und deren Behandlung	238.
7. Dr. Johann Belky. Der Gesetzentwurf der ungarischen Strafprocess-Ordnung von medicinischem Gesichtspunkte	245.

ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI ÉRTESITŐ

AZ ERDÉLYI MUZEUM-EGYLET ORVOS-TERMÉSZETTUDOMÁNYI SZAKOSZ-
TÁLYÁNAK SZAKÜLÉSEIRŐL ÉS NÉPSZERŰ ELŐADÁS AIRÓL.

I. ORVOSI SZAK.

XI. kötet.

1889.

I. füzet.

A KOLOZSVÁRI ORVOS-SEBÉSZI TANINTÉZET TÖRTÉNETI VÁZLATA 1775—1872.

„Emlékezzünk régiekről.“

Dicsőséges emlékezetű királynénk Mária Terézia népei, különösen pedig kedvelt magyar nemzete boldogulását célzó számos nagy horderejű intézményei között nem utolsó helyet foglalnak el amaz intézkedései, melyeknél fogva a két magyar hazában Tudomány-egyetemeket állítani magát legkegyelmesebben elhatározni méltóztatott. Az anyaországban a már Pázmány Péter bibornok által alapított nagy-szombati csonka Egyetemet az orvostudományi kar felállítása, illetve szervezése által teljes Tudomány-egyetemmé bővítette ki; az erdélyi részben pedig itt városunkban az ama kor kivánalmainak lehetőleg megfelelő Főtanintézetet állított fel, melyet a már azelőtt a Jezsuiták kormányzása alatt állott főiskola által használt „Universitas“ czim-mel ajándékozott meg. Jelen soroknak nem lehet célja a kellő vi-rágzásra sohasem juthatott kolozsvári Egyetem viszontagságainak vá-zolása, csakis az idő jártával orvos-sebészi szakiskolává azaz Orvos-sebészi Tanintézetté törpült orvosi kar történetének előadására szo-rítkozunk.

Hogy a szóban forgó tanintézet az erdélyi részek közegészségi viszonyainak emelésére mily jótékony befolyást gyakorolt, mutatja a többek között ama körülmény, hogy a nevezett Tanintézet képesített

növendékei sorából kerültek ki nagyobbára a vármegyék, székek és vidékek járási orvosai, a kincstári bányaművek, fürdők s községek orvosai; sőt a hadsereg is — különösen háborúk idején — szívesen alkalmazá tábori sebészekül intézetünk növendékeit.

A kolozsvári orvos-sebészi Tanintézetnek pár év hiján egy századra terjedő életében, ha fejlődése különböző phasisait figyelemmel kísérjük, 3 korszakot különböztethetni meg, ú. m. 1. a fokozatos fejlődés, 2. az idegen befolyás és 3. az önállás és virágzás korszakait, ez utóbbinál tekintettel lévén *a*) az absolutismus és provisorium- és *b*) a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium kormányzata alatti időkre.

I. A fokozatos fejlődés korszaka 1775—1808-ig.

A Jezsuiták társulatának feloszlata után Erdélyben, Kolozsvárt, felállított s Universitas czimével felruházott Főtanintézet orvostudományi karához alapító királyné két tanárt ígért leküldeni (lásd Jakab E. Kolozsvár története 3-ik kötetének 339-ik lapján); azonban az 1775-ik évi január 26-án kelt kegyelmes királyi rendelettel egyelőre a boncztan, sebészet és szülészet tanítása elrendeltetvén, egy szersmind azon intézkedés történt, hogy a nevezett szakmák tanára a tartományi pénztárból 400 rhénes forintnyi évi fizetéssel díjaztassék.

A boncztan, sebészet és szülészetnek egyetlen tanár általi előadása képezi ama túlon túl szerény helyzetet, a melylyel az orvos-sebészi Tanintézet megnyílt. A Jézus-társaságának vezetése alatt állott kolozsvári Főiskola az „Universitas“ jól hangzó nevezetét Mária Terézia az említett társaság feloszlata után kegyelmesen átruházta az általa alapított Főtanintézetre is, melynek egyetemi rangja néhány évtized leforgása alatt rohamos sülyedésnek indult; József császár alatt az Universitas a szerényebb Lyceum Regium Academicum; Ferencz király alatt pedig királyi Lyceum jellegét volt kénytelen felvenni; ez időtájt a Lyceum 3 tanulmányi karral, ú. m. a jogi, bölcsészeti és orvosival bírt; az utóbbi kar, hol mint medica facultas, hol mint facultatis medicae pars (1787), majd mint Classis chirurgica (1789), majd ismét mint facultas medica (1794), később ism. facultas Chirurgica (1815) néven fordul elő; végre 1817—1818-ban az Institutum medico-chirurgicum czimével lón felruházva, melyet

azután mindvégig állandóan megtartott. A tudománykarok közötti sorrend szintén sok ingadozásnak volt alávetve, kezdetben a jogi kar után következett; mint *Classis chirurgica* (1789) az utolsó helyre szállíttatott le; később *facultas medica* czimén előbbi helyét visszanyerte; végre mint *Institutum medico-chirurgicum* állandólag a bölcsészeti kar után következett.

Jegyzet. A *Lyceum Prodirectorai* mindenkor váltakozva a jogi és bölcsészeti kar tanáraiból lőnek választva. Az orvossebészi Tanintézet tanári kara a feljebb említett tudomány-karokkal szorosb szervezőkötésben nem állott.

Az intézet első tanára Laffer József sebész- és szülész-mester volt, a ki a boncztant, sebészetet és szülészetet egy év folyamán alatt adta elő. Tisztán látható ebből, hogy a szóban forgó intézet mily szűk határok közé vala szorítva; érezte ezt maga az alapító Felsőkirályné, a ki 1776-iki november 7-én 1662 sz. a. kelt kegyelmes királyi leirata értelmében az orvosi karnak, — melynek alapja már a múlt évi intézkedés nyomán le volt téve — fokozatos gyarapítása s fejlesztése iránti akarátának oly módon ad kifejezést, hogy a következő tanévekre a vegytan, növénytan, élettan és kórtan tanszékei lettek volna felállítandók; de mind e szép tervek testet nem ölthetének, minthogy Ő kir. Fensége 1777-ik évi augusztus 27-én kelt leiratával a tervezett intézkedéseket „egyelőre függőben hagyatni“ rendelte. Uralkodása hátra levő ideje alatt intézetünk tovább nem is fejlődött, sőt utódja József császár uralkodása első éveiben (1783) még mindig Laffer Józsefet, mint az orvosi kar egyedüli tanárát látjuk működni¹⁾, de már 4 év elteltével 1787-ben egy új tanszékkal, nevezetesen az állatgyógyászattal gyarapodott intézetünk²⁾, melyre Fuhrmann Péter neveztetett ki.

¹⁾ D. Christian Gottfried Grunernek Jenában 1783-ban megjelent *Almanachjában* a németországi, az osztrák egyetemeknek, úgyszintén a magyar (budai) egyetem, a kolozsvári *Lyceum*, valamint az olaszországi egyetemek orvoskari tanári személyzete fel lévén sorolva, kolozsvári (egyetlen) tanárként Laffer J. említetik. Érdekes adalékul ide igtatni el nem mulaszthatjuk némely németországi Egyetem orvoskari tanári személyzetének létszámát, pl. Rostockban 1 tanár működött, Tübingában 2 rendes, 3 rendkívüli; Bambergben 3; Marburgban 3 rendes, 1 rendkívüli; Giessenben 3; Göttingában 5 rendes és 2 rendkívüli stb.

²⁾ Hogy az állatgyógyászati tanszék melyik évben lett rendszeresítve, ada-

1789-ben a tanszékek és képviselőik ugyanazok: ú. m. Laffer József a boncztan, sebészet és szülészeti, Fuhrmann Péter az állatgyógyászat tanára.

József császár uralkodása alatt — a mint láthatni — intézetünk további gyarapodásnak s fejlődésnek nem indult.

De I-ső Ferencz királyunk alatt — a Felsőegyes alapító által tervezett, de utóbb abba hagyott — intézkedések kedvező megoldást nyertek, a mennyiben intézetünknel két új tanszék, nevezetesen a vegy-, élet- és kórtani, továbbá a szemészeti tanszék rendszerezített; a boncztani tanszék mellé egy állandó segédi (adjunctusi) állomás már egy előbbi (1790-ik évi október 8-án kelt) Cancellariai Decretum erejénél fogva fel lévén állítva.

Eme legfelsőbb intézkedések az orvossebészi Tanintézet kül- és belterji fejlődésére a legkedvezőbb befolyással lehettek; képviselve voltak ez időtájt a következő szakmák: *a)* boncztan, *b)* vegytan, *c)* ásványtan, *d)* élettan, *e)* kórtan, *f)* sebészet, *g)* szülészeti, *h)* szemészet és *i)* az állatgyógyászat.

A tanári személyzet az 1794-ik évi erdélyi tiszti névtár szerint a következő

Lyceum Regium Academicum Claudiopolitanum.

1. Facultas Juridica, Proff. etc.

2. Facultas Medica,

Professores:

Andreas Etienne, Med. Doctor, Chemiae, Mineralogiae, Pathologiae, Physiologiae chirurgicae Professor p. o.

tok hiányában ezúttal meg nem határozható; annyi mindazonáltal bizonyos, hogy az József császár intézkedésének eredménye, ki ez érdemben számos rendeletet bocsátott ki, melyek közül különösen kiemelendő (K. 1788-iki szeptemb. 9-én), hogy a hivatalosan alkalmazott megyei orvosok a jogos követelményeknek meg nem felelvén, utasították a pesti egyetemen az állatgyógyászat hallgatására s vizsga letételére; az állatgyógyászatot hallgató sebészeknek (K. ugyanazon évi deczember 30-án) 1 frt napidíj biztosított; továbbá a közegészségügy rendezése és kezelése Erdélyben (Resolutio Regia Nro 439 die 22-a Febr. 1787) több ide vágó intézkedéseket tartalmaz; végre (ugyanazon évi augusztus 2-án kelt Cancellar. Decretum) a megyei tiszti főorvosok utasításában szintén számos ilyenmű rendelkezések foglalvák.

Josephus Laffer. Anatomiae, Chirurgie et Obstetriciae Professor p. ord.

Petrus Fuhrmann, Veterinariae Prof. p. ord.

Joannes Molnár de Müllersheim de morbis et medicina oculorum Prof. p. o.

Franciscus Horváth, Prosector et Adjunctus Chirurgiae.

3. Facultas Philosophica Proff. ect.

4. Facultas Artium Proff. ect.

1797-ig semmi lényeges változás sem fordul elő a tanári személyzetben, de ezen év április hava 20-án elhal Dr. Etienne András tanár 46 éves korában, s a (piaczi) nagy templom udvarán (az elhaltak anyakönyvének tanúsága szerint „in cintura Templi“) temettetett el; sírhelye — emlékköve nem lévén — ma napság ismeretlen, utódává, nevezetesen az élet-, kór- és gyógyszer-tanárává nagybaczoni Dr. Intze Mihály (a 12 évvel ezelőtt elhalálozott kolozsmegyei volt tiszti főorvos nagyatyja) neveztetett ki.

A következő (1798-ik) év június hava 25-én intézetünk első tanára Laffer József hunyt el munkás élete 57-ik évében, és a piaczi nagy templomban (az elhaltak anyakönyvének bizonylata szerint: „in templo penes portam minorem a dextro latere“) temettetett el. Emlékkő nem jelöli a helyet, hol az orvosi kar, illetve az orvos-sebészi Tanintézet legelső tanárának tetemei porladoznak.

Utódjává sebésztudor Ehrenbergi Eckstein János lön ki-nevezve, ki egész 1807^{7/8}-ig azaz pesti egyetemi tanárrá történt ki-neveztetéséig a boncztant, sebészetet és szülészetet rendes tanári minőségben adta elő, egyúttal az intézet igazgatósági teendőivel is megbízatván.

Jegyzet. Ez az első eset, hogy a kolozsvári orvos-sebészi Tanintézet tanárai közül egy a pesti Tudomány-egyetemhez neveztetett ki; további példa erre egy félszázad alatt nem fordult elő; de 1859 óta gyakrabban ismétlődött, a mint alább látni fogjuk.

1800-tól fogva 1808-ig említésre méltó változás nem észlelhető; a tanári személyzet ez időtájt állott: Dr. Intze Mihály, Dr. Chirurg. Eckstein János, Fuhrmann Péter, Molnár János tanárokból és Horváth Ferencz boncznok (Prosector) s a sebészeti tanszék adjunctusából.

Ezzel intézetünk I-ső korszaka bezárul, melyben annak elejénte lassú, később pedig fokozatos fejlődését lépésről-lépésre figyelemmel kísérni volt alkalmunk.

II. Az idegen befolyás korszaka 1808—1849-ig.

Az 1808-ik évvel az akkor „*Facultas Chirurgica*“ nevezetével jelölt orvos-sebészi Tanintézet beléletét mélyen érdeklő nagy horderejű újítás t. i. az elnöki, igazgatói intézmény létesítettett, az említett elnöki tiszt mindenkorra az országos főorvosra (akkoriban Dr. Nyulas Ferenczre) ruháztatván.

Ezen intézmény által egy a tanári kar kebelzetén kívül álló (bár orvosi szak-) egyén nyert a tanulmányi rendszerre hathatós befolyást; minélfogva intézetünk e korszakát az idegen befolyás korszakának joggal nevezhetni, mely 1808-tól egész 1849-ig tart. A jelzett befolyás mérve iránt kellő tájékozást nyújt az erdélyi országos főorvos számára (bár újabb időben) készült s A) alatt ide mellékelt Utasítás 2-ik §-a.

A) *Instructio Protomedici Transilvaniensis, Gubernium Transilvanicum Nro. 9856—1840.*

§. 2.

Protomedico, qua in rebus Sanitatis Referenti inspectio in Studium Chirurgicum peculiariter incumbat; quem in finem praelectionibus Professorum inspicere, ac de progressu Discipulorum sibi notitiam procurare tenetur quaestionibus scientificis ad ipsius sphaeram pertinentibus; nec non ex propositis per Jurisdictiones obstetricibus idonea subjecta ad cursum obstetricium seligere, prout etiam, in quantum activitatem Directoris Lycealis concernit, cum eodem cointelligenter omnem necessarium influxum in scientificam Studii chirurgico-medici partem exercere eidem integrum sit, praeservata ordinaria Superiorum Lycei Regii Directione, ut et Regii Gubernii, ubi Protomedicus in rebus Sanitatis Referentis munere fungitur, suprema inspectione. — Protomedicus est Praeses Consensus medicorum in sensu Benigni Decreti Regii sub 28-a Februarii Anni 1838-a nroque aulico 611-o emanati, et Gu-

bernali 3130-o ejusdem Anni signati convocandum, et Director
Instituti Obstetricum Cibiniensis.

(Codex Sanitario-medianalis R. Hungariae, Tomus 3-us, Sectio
V-a 390-ik lap).

Az országos főorvos által a tanulmányi rendszerre gyakorolt be-
folyás mérvét előtűnteti továbbá ama körülmény is, hogy az, mint a
sebészi szigorlati bizottság elnöke a szigorlatokon vizsgálóként mű-
ködött, a kiállított okleveleket aláírta, mint ez a B) és C) alatt ide
mellékelt oklevelek betűszerinti másolatából eléggé kiviláglik:

B)

Nos Protomedicus, Medicinae et Chirurgiae Doctores, atque
Professores in Regio Academico Lyceo Claudiopolitano Lecturis Sa-
lutem!

Laudabile Regium institutum est, ut qui honestis studiis chirur-
gicis se se dediderunt, antequam ad praxim se conferant, severum
Subeant examen, debitumque eruditionis suae testimonium legitimo
adquirant modo. Quum itaque *Jacobus Dulló* Transilvano-Siculus
religione Reformatus petiisset a Nobis, ut ipsi diem atque horam pro
examine, rigoroso constitueremus, et postea peritiae suae testes lite-
ras extradaremus: Nos convenienti Ejusdem petitioni libenter defe-
rentes diem hodiernam pro examine defiximus, in quo is per Magni-
ficum Dominum *Andream Szóts* Protomedicum Magni Principatus
Transilvaniae, et Inclyti Collegii Chirurgici Praesidem, per Dominum
Michaelem Intze Med. Doctorem, et Physiologiae, Pathologiae et
Materiae medicae Professore, per *D. Paulum Gyulai* ¹⁾ et *Samuelem*
Dioszegi Chirurgiae Magistros ex universa Chirurgia rigorose exa-
minatus requisita artis peritia pollere deprehensus est. Qua propter
auctoritate a Sua Majestate Sacratissima medio Benigni Decreti Regii
nobis indulta Eundem *Jacobum Dullo* licentiatum Chirurgiae
Magistrum pronunciamus, concedimusque Illi facultatem Chirur-
giam per omnem Magni Principatus Transilvaniae ambitum exercendi,
tribuendo simul Eidem privilegia et praerogativas, quae legibus et
Consuetudine tribui possunt, ea tamen sub conditione, si juramentum

¹⁾ Gyulai László úrnak, Kolozsvár város majorsági pénztári ellenőrének
nagyatyja.

haec occasione depositum non violaverit. In quorum fidem Diploma hoc publicum Regii Academici Lycei Claudiopolitani Sigillo, nec non propria manus subscriptione Magnifici Domini Protomedici corroboratum dedimus, Claudiopoli post Christum natum millesimo octingentesimo, undecimo (1811), die secunda Augusti.

Michael Intze de N.-Bacson m. p. Medicinae Doctor, Physiologiae, Pathologiae et Mat. Medicae Prof p. o.

Andreas Szóts, Protomedicus Transilvaniae.

Alexius Keresztes de Léczfalva, Anatomiae, Chirurgiae et Obstetriciae Professor p. o. J. Cottus Kolos Assessor.

Kétrétbe hjtott kemény papir iven, feketesárga selyem-zsinoron függő pecséttel.

C)

Nos Protomedicus Magni Principatus Transilvaniae, et Collegii Chirurgici in rigoroso Examine Praeses, Medicinae et Chirurgiae Doctores, atque Professor Anatomiae, Chirurgiae atque Obstetriciae in Lyceo Regio Claudiopolitano Lecturis Salutem! Laudabile Regium exigit institutum, ut artem obstetricandi salutiferam addiscentes, antequam ad eam exercendam se se accingere possent, severum ex eadem subeundo examen Diplomate desuper adornentur. Huic instituto Regio satisfactus Jacobus Dullo Transilvano-Siculus e Sede Háromszék, pagoque Alsó-Csernáton oriundus, Confessioni Helveticae addictus honeste nos rogavit, ut eidem pro celebrando examine Artis obstetriciae rigoroso diem determinarem, legibus academicis satisfactis Eundem Diplomate adornarem. Cujus honestae et justae petitioni Nos etiam libenter deferentes diem hodiernum eidem pro rigoroso constituimus examine, in quo is per Magnificum Dominum Andream Szóts Protomedicum et Dominum Alexium Keresztes Professore Anatomiae, Chirurgiae et Artis Obstetriciae ex universa Obstetricia et operationibus tam manualibus quam instrumentalibus per nos rigorose examinatus requisita artis obstetriciae peritia instructus esse deprehensus est. Quare eundem Jacobum Dullo licentiatum Artis obstetriciae Magistrum pronunciamus, notumque reddimus Eum ad hoc munus gerendum esse aptissimum. In cuius fidem testimonium hocce publicum Sigillo Lycei Regii Claudiopolitani, nec non propria manus Subscriptione M. D. Protomedici cor-

roboratum dedimus. Claudiopoli anno post Christum natum millesimo, octingentesimo, undecimo (1811.) die vigesima quarta Julii.

Andreas Szóts Protomedicus Magni Principatus Transilvaniae.

Alexius Keresztes de Léczfalva, Anatomiae, Chirurgiae et Obstetriciae Professor p. o. Cottus Kolos Assessor.

(Kétrétbe hajtott kemény papir-iven, feketesárga selyem-zsinoron függő pecséttel.)

Ugyanezen (1803.) a sebészi Tanintézet részére egy szolgálai állomást találunk rendszerezítve, s Lupei Péter által betöltve.

1809-ben nevezetes személyi változással találkozunk, a menyinyiben tudniillik Dr. Eckstein Jánosnak pesti egyetemi tanárrá lett kineveztetése után a majdnem egy év óta üresedésben levő boncz-tani, sebészeti és szülészeti tanszékre Léczfalvi Keresztes Elek orvossebésztudor neveztetett ki, a ki augusztus 6-án kir. Lyceumi igazgató s Kolozsmegye főispánja Báró Kemény Ignázt rendeletéből a Lyceumi aligazgató távollétében a világ történelmének rendes tanára, főtisztelendő Gull János által tanári székébe ünnepélyesen be lön iktatva.

1810-ben az igazgatói, illetve elnöki tisztet Szóts András orvostudor és Erdély országos főorvosa lálja el, tanárok a következők:

Nagybacsoni Dr. Intze Mihály,

Léczfalvi Dr. Keresztes Elek,

Mültersheimi Molnár János,

Fuhrmann Péter,

Adjunctus: Horváth Ferencz, sebészmester.

Szolga: Lupei Péter.

1811-ben személyi változás nem fordulván elé, szerfelett érdekesnek tartjuk az ezen évben kelt s már feljebb B) és C) alatt ismertetett okleveleket beható megfigyelés tárgyává tenni, melyekből kitünik: hogy a) az országos főorvos, mint Collegii Chirurgici in rigoroso examine Praeses, nemcsak elnökölt a szigorlaton, hanem tényleg vizsgált is, s az oklevelet aláírta; b) hogy a vizsgáló országos főorvoson, s tanári személyzetten kívül két helybeli sebészmester, u. m. Gyulai Pál és Diószegi Sámuel vendégvizsgálói minőségben tényleg vizsgált, hogy továbbá c) a sebészi gyakorlat csupán Erdélyország területén volt üzhető, s végre d) hogy az Academiai Lyceum sebész-

tanári kara (Facultas Chirurgica, vagy Collegium Chirurgicum) ez időben sebész mestereket és szülészmestereket képesítvén, számukra külön okleveleket állított ki; e szabadalom sértetlenül meg volt még 1825-ben is, minek bizonyságául *D)* és *E)* alatt két oklevél szószerinti másolatát mutatjuk be:

D)

Nos Protomedicus, Doctores et Professores Instituti Medico-Chirurgici in Lyceo Regio Claudiopolitano Lecturis Salutem!

Laudabile Regium institutum est, ut qui honestis studiis atque artibus se se dediderunt, antequam ad praxim se conferant, rigorosum subeant examen, quo debitum eruditionis suae testimonium legitimo adquirant modo. Cum itaque praestantissimus vir *Dominicus Szabó de Dalnok* ex Transilvania Siculus, Religioni Helveticae Confessionis addictus, 24 annorum natus, bonis moribus, ut virum honestum decet, semper ornatus, Chirurgiaeque per duos annus diligentem assiduamque navasset operam, atque iam ad exhibendum doctrinae suae specimen paratus esset, petiissetque a Nobis, ut ipsum titulo Magistri Chirurgiae ornemus; Nos Ipsum, cum convenienti ejusdem petitioni deesse non possemus, sub substituto Praeside *Michaele Intze* Medicinae Doctore, Physiologiae Pathologiae ac Materiae medicae Professore *Alexius Keresztes de Léczfalva* Medicinae Chirurgia Doctor, Anatomiae, Chirurgiae, Obstetriciae et Chirurgiae forensis Professor regius publicus ordinarius, *Alexius Bruszt* Chirurgiae Magister, Artis veterinariae Professor publicus ordinarius et *Antonius Pfenning-sdorf* Chirurgiae Magister et Professoris Chirurgiae Adjunctus per universam Chirurgiam rigorose examinavisnus, eundemque requisita artis peritia instructum esse deprehebidimus; quapropter praelaudatum *Dominicum Szabó* die sexta mensis Octobris Anni millesimi octingentesimi vigesimi quinti Chirurgiae Magistrum pronunciamus, concedimusque ei potestatem Chirurgiam exercendi modo a Sacratissima Sua Majestate Benigno Decreto Regio indulto, tribui-musque eidem privilegia et praerogativat, quae legibus et consuetudine tribui possunt, observatis tamen juramenti coram Nobis depositi conditionibus, In quorum fidem Diploma hoc publicum sigillo Lycei Regii Claudiopolitani et propriis manuum subscriptionibus munitum dedimus. Die Secta mensis Octobris Anni millesimi octingentesimi vigesimi quinti.

Michael Intze de N. Batzon m. p. Medicinae Doctor, Physiologiae Pathologiae, ac materiae medicae Prof. p. o. Societatis Jenensis Mineralogicae membrum, Consessus medicorum p. t. Praeses loco Protomedici ad mandatum Exc. Reg. Gubernii.

Alexius Keresztes de Létzfalva medicinae Chirurgiae Doctor, Anatomiae, Chirurgiae, Obstetriciae, ac Chirurgiae forensis Professor r. publ. ord. J. Cottus Kolos Assessor.

(Kétrétbe hajtott kemény papir-iven, aranyfonallal kevert fekete-sárga selyem zsinóron függő pecsét következő körirattal: Sigillum Lycei Regii Academici. Claudiopolitani ab. A. 1820.)

E)

Nos Protomedicus, Doctores et Professores Instituti medico Chirurgici in Lyceo Regio Claudiopolitano in Transilvania Lecturis Salutem!

Memoriae commendamus omnibus, quibus expedit, quod cum obstetricandi munus grave sit, et reipublicae ingens inde accedat emolumentum, si a probis et artis peritis viris illud tractetur, qui in difficilioribus vel periculosis casibus obstetrices prudenti consilio non solum adjuvare, quia et ipsi manum operi, quoties illud necessitas exigit, admoveant. Aequum hinc erat, ut nemini haec provincia traderetur, nisi prius rigoroso examine suae scientiae luculenta dedisset Specimina. Cum ergo Dominicus. Szabó de Dalnok, Transilvano-Siculus, Religione Reformatus, annorum 24 natus absoluto cursu obstetricio et bonis moribus, ut virum honestum decet, semper ornatus in examine ex arte obstetricia rigoroso talem se nobis pressitisser, qualem Artis obstetriciae Magistrum esse oportet, ipsi publicum hoc testimonium libenter dedimus, quo omnibus constare posset, observatis juramenti coram Nobis depositi conditionibus illud ad hoc munus gerendum esse aptissimum. Dabamus Claudiopoli in Transilvania sub sigillo Lycei Academici die quarta mensis Augusti Anni millesimi octingentesimi vigesimi quinti.

Michael Intze de N. Batzon med. Doctor, Physiologiae, Pathologiae, ex Mat. medicae Professor p. ord., Societatis Jenensis Mineralogicae membrum, Consessus medicorum ¹⁾ p. t. Praeses ad mandatum Excelsi Regii Gubernii.

¹⁾ Consessus medicorum nevezete alatt az erdélyi nagyfejedelemségi országos egészségügyi Tanács értendő, melynek elnöke országos főorvos, tagjai az

Alexius Keresztes de Létzfalva med. et Chirurgiae Doctor, Anatomiae, Chirurgiae, Obstetriciae Chirurgiae forensis Prof. r. p. o. J. Cottus Kolos Jurassor.

(Kétrétbe hajtott kemény papíron, arany fonallal kevert fekete-sárga selyemzsinoron függő pecséttel.)

1812-ben az erdélyországi tiszti névtár tanúsága szerint a 2-ik helyen említett Facultas Chirurgica tagjai voltak:

Pataký S á m u e l orvostudor, az erdélyi nagyfejedelemség országos főorvosa, kinek sem tantárgya, sem működési köre megjelölve nem lévén, az eddigiekből bizvást következtethetjük, hogy elnöki (vagy igazgatói) minőségben működhetett.

Dr. Intze Mihály,	} mint feljebb.
Dr. Keresztes Elek,	
Molnár János,	
Fuhrmann Péter.	

Az Adjunctusi állomás üresedésben.

Szolga: Imre István.

A következő évben az állandó segédi vagyis adjunctusi állomást Bruszt Elek által találjuk betöltve; egyéb változás sem ezen, sem a rá következő (1814-ik) évben nem észlelhető.

Ez utóbbi évről azonban egy értesítvény (Informatio) fekszik előttünk, a melyből kitünik, hogy a sebészi tanfolyam két évig tartott, (hogy mikor lett a tanfolyam két éves, teljes bizonyossággal kimutatni nem sikerült; valószínűleg 1793—94. táján, mert ez időben a tantárgyak tetemesen meg lettek szaporitva; továbbá egy ugyanazon időből, nevezetesen 1793-ik évi márczius 1-sején kelt következő czimű szabályrendelet „Summa Praeceptorum Studium Chirurgiae et cursum biennalem determinantium“ szintén azt bizonyítja); s hogy a következő tantárgyak a következő rendben adattak elő:

Első év.

Első félév:

Boncztant hallgatta 20.

orvossebészi Tanintézet tanárai, Kolozsmegye, Kolozsvár városa r. tiszti főorvosa, s egy-két helybeli gyakorló-orvosok voltak.

Második félév:

Elméleti szülészetet és	
Törvényszéki sebészetet hallgatta	10.
Élettant hallgatta	9.

Máso dik év.

Első félév:

Kórtant és	
Gyógyszertant hallgatta	6

(Ezen 6 hallgató közül az első félév folyama alatt 5 sebész-növendék tábori orvosi szolgálatot vállalt, az akkori háborus időkb-
ben orvosokra, valamint sebészekre nagy szükség lévén.)

Állatgyógyászatot hallgatta	6.
---------------------------------------	----

Második félév:

Szemészetet hallgatta 1 rendes hallgató, továbbá 2 első éves
növendék rendkívüli minőségben.

Állatgyógyászatot hallgatta 2 rendkívüli (első éves) hallgató
jeles eredménnyel.

Ezen értesítvényből látjuk, hogy a törvényszéki orvostan (tör-
vényszéki sebészet neve alatt) a rendes tantárgyak közé tartozott;
hogy vajjon mikor kezdték legelőbb tanítani, felderíteni nem sike-
rült; látjuk továbbá azt, hogy a 2-od éves hallgatók a fennérintett
oknál fogva annyira megfogytak a 2-ik félévben, miszerint az állat-
gyógyászatnak egyetlen rendes hallgatója sem akadt; ez lehetett az
oka annak, hogy a szülészetet a 2-ik év 2-ik felében felemlítve nem
találjuk; a legnagyobb valószínűséggel — hallgatók hiányában —
tán nem is adatott elő.

1815-ben érdemleges változás nem fordult elő.

1816-ik évi márczius 16-án elhalálozott az állatgyógyászat ren-
des tanára Fuhrmann Péter 61 éves korában; árván maradt szak-
máját valószínűleg Bruszt Elek Adjunctus látta el; minthogy 2 év
mulva már mint az állatgyógyászat rendes tanára van felemlítve;
hiányzik továbbá a szemészet tanára müllersheimi Molnár János.
A tanári személyzet ez évben a következő: Dr. Pataky Sámuel (el-

női czimmel tantárgy nélkül); Dr. Intze Mihály; Dr. Keresztes Elek; Adjunctus Brust Elek; szolga: Imre István.

Az ezen időtájt divott tanulmányi rendszert kellő adatok hiányában csakis az 181⁴/₅-iki tanév második félévéről az 181⁵/₆-iki tanév első félévéről, úgyszintén a már feljebb ismertetett 1814-iki tanévről szóló értesítvényekből (Főtisztelendő Várady Móríc a kolozsvári kegyesrendi tárház főnöke szivességéből — a Lyceum irattárából 1877-ben) sikerült némi biztossággal megállapítani; ugyanis előadatott:

az első évi tanfolyam első felében: a boncztan; a második felében: az élettan, elméleti sebészet és törvényszéki sebészet;

a második évi tanfolyam első felében: kórtan és gyógyszeratan, sebészeti műtéttan, állatgyógyászat; a második félévben: szülészet, szemészet és állatgyógyászat.

Eme tantárgyakból minden félév végével vizsgát kelle állniok a hallgatóknak; a szigorlatok az országos főorvos elnöklete alatt tartatának, melyeken az elnök szintén vizsgált. Megjegyezni kívánom, hogy az állatgyógyászat a 2-ik év mindkét felében előadatott, és pedig nem csupán az állati járványtan és állati rendészet, hanem az állatgyógyászat összes ágai u. m. az állatboncztan, küllemtan, fajisme, műtéttan, gyógyszeratan, továbbá a lovak, szarvasmarhák, juhok és sertések kór- és gyógytana.

A hallgatók létszáma 1815-ben 15-re, 1813-ban 13-ra rugott. 1817—18-ban a sebészeti Tanintézet „Institutum medico-chirurgicum” nevezete alatt fordul elő a bölcsészeti kar után; czime és rangfokozata 184⁸/₉-ig nem szenvedett változást, sőt czimét egészen megszüntéig (1872.) folyton megtartotta.

A tanári személyzet a feljebb már érintett elhalálózások által származott fogyaték kiegészítése után következő volt: Országos főorvos Dr. Pataky Sámuel elnöksége alatt Dr. Intze Mihály az élet-, általános kór- és gyógyszeratan nyilván. r. tanára; Dr. Keresztes Elek a boncztan, sebészet, szülészet és törvényszéki sebészet nyilván. r. tanára; Judenhoffer Mihály orvostudor, sebész-, szülész- és szemézmester, a szemészet nyilván. r. tanára; Bruszt Elek sebész- és szülészmester, az állatgyógyászat nyilván. r. tanára.

A sebészeti tanszék Adjunctusa: Pfenningsdorf Antal sebézmester.

Intézeti szolga: Imre István.

1819-től 1822-ig jelentős változás nem adta elő magát, de már ez utóbbi évben a Lyceum Regium Academicumból az „Academicum“ jelző hiányzik; habár az Intézet 1820-ban készült pecsétjét a következő körirattal: Sigillum Lycei Regii Academici Claudiopolitani ab Anno 1820 folyvást használta is.

1823- és 24-ben érdemleges változás azon kívül, hogy az országos főorvos Dr. Pataky Sámuel (1824) elhalálozván az elnökség tisztével Dr. Intze Mihály mint legidősb tanár bizatott meg, a mint az az 1825-ben kiállított s feljebb *D)* és *E)* alatt bemutatott oklevelek másolataiból látható, nem volt észlelhető.

A tanterv ez időben teljesen megegyez azzal, melyet fentebb érintettünk; továbbá az Intézet azon szabadalomnak még folyvást birtokában vala, melynek erejénél fogva sebész- és szülésmestereket képesíthetett.

1826-tól egész 29-ig az Intézet beléletében valamely jelentős mozzanat alig fordult elő.

1830-ban vonult nyugalomba Dr. Keresztes Elek tanár, s a rá következő évben elhunyt. Tantárgyai közül a boncztant és sebészetet Dr. Judenhoffer Mihály tanár, a szülésetet pedig és törvényszéki sebészetet Pfenningsdorf Antal Adjunctus helyettesi minőségben adták elő.

A tanári személyzet 1831-ben a következő: Intze Mihály orvostudor, az élettan, kór- és gyógyszer-tan nyilvános tanára, Judenhoffer Mihály orvostudor, sebész-, szülész- és szemésmester, a szemészet nyilvános rendes-, a boncztan és sebészet helyettes tanára; Bruszt Elek sebész- és szülésmester, az állatgyógyászat nyilvános tanára, állandó tansegéd; Pfenningsdorf Antal sebész- és szülésmester, a sebészet tanárának Adjunctusa, a szüléset és törvényszéki sebészet helyettes tanára.

Intézeti szolgáló: Imre István.

Dr. Keresztes Elek tanár elhunytával a szóban forgó intézet hamarjában alig pótolható veszteséget szenvedvén, sülyedésnek indult, melytől tetemes áldozatok árán egy önzetlen férfiú bátor kezdeményezésével mentette meg. Ez önzetlen és nemeskeblű férfiú in-cseli Szóts József orvostudor, szülésmester, Kolozsvármegyei rendes főorvosa és a „Károlyina“ országos kórház első orvosa, ki 1831-ben szervezi az első orvos-sebész kórodát, a melyen a különös

kór- és gyógytanból minden jutalomdíj nélkül szabatos előadásokat tart a sebészethallgatók részére. Úgy látszik, hogy ez intézkedésnek nagy része van az orvos-sebészi két éves tanfolyamnak 3 évéssé való átalakulásában, a mire nézve az 1834-ik évi vizsgák rendje (melyet alább egész terjedelmében közlendünk) elegendő támpontokat nyújt.

Az 1832. és 33. évben nagyobb horderejű változást nem tapasztalván, egy ez utóbbi évben kiállított sebészi oklevél *F*) betűszerinti másolatát iktatjuk ide, melyet érdeklődésünkre több tekintetből méltónak tartunk:

F)

Nos Supremus Director, Protomedicus, Prodirector et Professores Studii Chirurgici in Regio Lyceo Claudiopolitano omnibus et singulis notum facimus: Ornatissimum Dominum Ignatium Laffer¹⁾ aetatis annorum viginti unius, Religionis Romano Catholicae, Germanum e Libera Regiaque Civitate Kolosvár oriundum studiis praescriptis debito ordine exantlatis tam ex arte Chirurgica, quam Obstetricia examinibus se subjecisse rigorosis, quo ius ad artem utramque exercendam acquireret. In hunc finem Anno millesimo, octingentesimo trigesimo tertio die 28-a Decembris ex Chirurgia, et Anno millesimo, octingentesimo, trigesimo tertio die 27-a Novembris ex arte Obstetricia rigorese examinatus tante ac talia dedit eruditionis ac peritiae Specimina, ut omnibus Dominis Examinatoribus plenissime satisfaceret. Quapropter potestate ab Augustissimo Imperatore ac Rege nobis delata Eum et ad artem chirurgicam, et Obstetriciam omnibus in locis intra fines tamen Magni hujus Principatus exercendam aptum et peritum agnoscimus, declaramus et constituimus; quem ob finem Diploma hocce Regii Lycei sigillo munitum, et a Domino Supremo Directore, Protomedico, Prodirectore et Professoribus Studii Chirurgici in Lyceo Regio Claudiopolitano subscriptum Illi tradidimus ea tamen cum conditione, ut se semper et ubique non solum conformiter gerat juramento et legibus Facultatis medicae, sed etiam ad normam praevigentium Altissimarum Constitutionum nomen puerperae, et an haec matrimonio legitimo viro indicato sit juncta, nec

¹⁾ Laffer Józsefnek a kolozsvári orvos-sebészi Tanintézet első tanárának mokája.

ne, quantum sibi notum fuerit, summa sinceritate ac veracitate Sacerdoti baptisanti, utpote auctoritate publica ad construendas matriculas neonatorum constituto declaret. Mendacium et fraus hac in re etiam prima vice comissa praeter animadversionem legibus patriis conformiter infligendam privatione juris artem obstetriciam exercendi vigore Diplomatis hujus concessi punientur. Datum Claudiopoli Anno et diebus supranotatis.

Nicolaus Kováts de Tusnád Eppus Transilvaniensis Supremus Scholarum Director.

Josephus Ferentzi Instituti Chirurgici Praeses, et Magni Transilvaniae Principatus Protomedicus.

Franciscus Xav. Lezó e S. P. AA. LL. et Phil. Doctor, Logicae Metaphysicae et Ethicae Professor, h. t. Prodirector Lycei Regii.

Michael Intze de NBatzon m. p. Med. Doctor, Physiologiae, Pathologiae, Materie medicae Professor p. ord., Convictus Nobilium ac Seminarii Physicus o.

Michael Judenhoffer Med. Doctor, Chirurg. Obstetr. et Ophthalm. Magister, in R. Lyceo Claudiopolitano Ophthalmol. Professor p. ord.

(Kemény papir-iven, feketesárga selyemzsinóron függő pecséten a feljebb ismertetett körirattal).

Ez oklevél figyelmesb megtekintése, és a feljebb már közlöttekkel való egybehasonlításából a következő folyományok vonhatók le: 1. Erdély püspöke, mint az összes (r. k.) iskolák főigazgatója hatáskörébe tartozónak ismeri az orvos-sebészi Tanintézet által kiállított okleveleket aláírni; úgy szintén aláírta azokat a királyi Lyceum igazgatója; mi eddig szokásban nem volt; az országos főorvos, mint a szóban forgó Tanintézet elnöke, már 1808-tól fogva élt ama kiváltsággal, hogy az oklevelet aláírta; hasonlóképen aláírta azokat az intézet két idősb tanára. 2. A sebész- és szülész-mesterekké képesítés joga és szabadalma ez időtájt már el van vonva az orvossebészi Tanintézettől; mert a képesített sebész academiai rangfokozata ú. m. a sebészmeisteri vagy polgári sebészi távolról sincs megemlítve, csupán csakis a sebészlet és szülészet gyakorlása van megengedve Erdélyország határain belül. 3. Az ezen oklevél erejénél fogva képesített kolozsvári születésű Laffer Ignác — mint a több ízben emli-

ett orvos-sebészi Tanintézet első tanárának unokája — német származásúnak van feltüntetve; a mi azt bizonyítja, hogy nagyatyja Jaffer József német nemzetségből eredett.

Ezek után érdekesnek tartjuk az 183⁴/₆-iki tanév első felének végén megtartott közvizsgálatok rendjét (a mint azt a Protocollum Sessionum Senatus academici de Anno Scholastico 183⁴/₆ 29 és 30-ik apján találtuk) szószerinti szövegében ide mellékelni, mely nézetünk szerint az akkori erdélyi felsőbb tanügyi viszonyok ismertetésének érdekes adalékául s kellő mérlegeléssel szolgál:

Ordo Examinum in Reg. Lyceo Claudiopolitano Semestri primo Anno 183⁴/₆, Mensis Februarii die

- 9-a 2-i anni Juristae e Politia Civitatis.
 10-a 1-i „ „ e Jure Naturae.
 11-a 2-i „ Philosophi e Doctrina Religionis.
 13-a 1-i „ Philosophi e Mathesi.
 14-a 3-i „ Chirurgi ante meridiem e Clinica; post meridiem.
 2-i „ Chirurgi e Chirurgia forensi.
 16-a 2-i „ Anni Juristae e Jure publico et privato Transilvanie.
 17-a 1-i „ Juristae ex Oeconomia rurali.
 18-a 2-i „ Philosophi e Physica.
 19-a 1-i „ Philosophi e Psychologia et Logica.
 20-a 2-i et 1-i anni Chirurgi e Chirurgia¹⁾ et operationibus chirurgicis.
 21-a 2-i anni Juristae ex Arte Rationaria.
 23-a 1-i „ Juristae e Technologia et Mineralogia.
 24-a 2-i „ Philosophi e Historia Universali.
 25-a 1-i „ „ e Doctrina Religionis.
 26-a 2-i „ Chirurgi ante meridiem e Patologia et materia medica, post meridiem e Veterinaria.

¹⁾ A jegyzőkönyvvezető (valószínűleg tollhibából) Anatomia helyett Chirurgiát irt; mert a tanrend szerint a boncztan az első év első felében szokott volt előadatni.

28-a Senatus Academicus.

6-a Martii Secundum Semestre inchoabitur.

1836. Betegeskedése okán a tanszéktől visszavonult Dr. Intze Mihály ezen év ápril havában hunyt el Gyulafehérvárrt; ugyanez évi december 28-án Dr. Szóts József a különös kór- és gyógytan nyilvános rendes tanárává kineveztetvén, folytatja már 1831-ben megkezdett kórodai előadásait, egyúttal az elhalálozott Dr. Intze Mihály tantárgyait is helyettesi minőségben adván elő.

Az 183⁶/₇-iki tanévben a tanrend s a hallgatók létszáma a következő volt:

Az első évfolyam első felében: Boncztan; második felében: Élettan. Sebészet. Hallgatók létszáma 19.

A második évfolyam első felében: Általános kórtan, Gyógyszer-tan, Sebészi műtétan, Törvényszéki sebészet, Állatgyógyászat; a második félévben: Szülészet, Szemészet, Állatgyógyászat. Hallgatók létszáma 15.

A harmadik évfolyam első és második felében: Különös kór- és gyógytan kórodai gyakorlatokkal. Hallgatók létszáma 14. Összes létszám 48.

Az 183⁷/₈-iki tanévben volt:

első éves hallgató	. .	17.
másod „ „	. .	13.
harmad éves „	. .	9.
Összesen	. .	39.

1837-ben a tanulmányi szervezet lényeges és örvendetes módosulásnak nézett elé, a mint azt a G) alatt idezárt pályázati hirdetésből láthatni:

G)

Concursus pro Cathedris neo-erigendi Studii Chirurgici Claudiopoli. Conclus. Cons. Nro. 705 die 10-a Januarii 1837.

Terminus celebrandi Concursus pro tribus cathedris noecri-gendi Claudiopoli in Transilvania Studii Chirurgici, utpote 1-o Phy-

sices cum Botania et Chemia, 2-o Anatomiae cum Arte Obstetricia, et 3-o Physiologiae cum Pathologia (generali) Therapia (generali) et Materia medica, cum quibus annum 600 Florenorum C. M. Salarium connexum est, in diem 3-am mensis Aprilis A. C. (1837) praefixum esse, Eisdem eo fine notum reditur; ut cum iuxta Altissimos Normales Ordines Concursus hic in Universitate Regia quoque Pesthiensi celebrari debeat, praecindigitum Terminum ea expressa cum conditione per sui gremium publicari procuret, quod concurrentia ad praeattactas tres Cathedras individua Linguae hungaricae perfecte gnara esse debeant. — Datum Budae ut supra. (Codex Sanitario-medicinalis Regni Hungariae, Tomus 3-us, Sectio 5-a a 185—6-ik lapon), mely két megüresedett tanári szék betöltéséről, valamint az előkészítő tudományok ú. m. a természettan, vegytan és növénytan tanszékének felállításáról, illetve betöltéséről szól; a pályázati határidő 1837-ik évi április hava 3-ikára tűzetett ki.

1838-ik évi augusztus 8-án kelt legfelsőbb elhatározással az élet-, általános kór-gyógytani és gyógyszer-tani tanszékre nyilván rendes tanárul orvostudor székelyföldvári Szilágyi Miklós; augusztus 11-én a boncztan és szülészet nyilván rendes tanárává csikszeredai Szabó József orvos-sebésztudor, szemész és szülésmester, végre szeptember hó 13-án a természet-, vegy- és növénytani tanszékre nyilván rendes tanárul bágyi Joó István orvostudor és szülésmester lőnek legkegyelmesebben kinevezve.

E minden tekintetben szerencsésnek mondható kinevezéssel kapcsolatban a régiebb rendes, illetve helyettes tanárok által ellátott egyéb tanszékek körül a következő lényeges változás lépett életbe, u. m.: Dr. Szóts József a különös kór- és gyógytani kórodai gyakorlatokkal, Dr. Judenhoffer Mihály a gyakorlati sebészetet a szemészettel (bár ez utóbbi szakmát különösen kiemelve nem találjuk; de a tanrendben külön tárgyként van feltüntetve; mely körülményből, továbbá abból, hogy dr. Judenhoffer kezdetben csak is a szemészeti tanszékre volt kinevezve, jogosan következtethető, hogy a szemészetet tovább is ő adta elő); Bruszt Elek az állatgyógyászat rendes tanára szakmáján kívül még a törvényszéki sebészetet és tetszhaláltant is tanította.

Nevezetes mozzanatként kiemelendő: hogy az újonnan kinevezett három tanárt az 1838/9-iki tanév elején Erdély püspöke tusnádi Kováts Miklós Ó Nagyméltósága, mint királyi Főigazgató iktatta be ünnepélyesen.

Az imént felhozott gyökeres s az Intézet korszerű fejlődését lehetővé tevő változásokat megelőzőleg az egyes tanszékek és szakmák következőleg voltak ellátva: a boncztant, az elméleti sebészetet, a sebészi kórtant, kötszertant, a sebészi műtéttant s a szemészetet ez utóbbinak rendes tanára, Dr. Judenhoffer Mihály, az élettant, általános kór- és gyógytant, valamint a gyógyszerzertant, a vényrástant, továbbá a sebészek igényeihez alkalmazott különös kór- és gyógytant kórodai gyakorlatokkal az utóbbi szakma nyilvános tanára Dr. Szóts József; az állatgyógyászatot sebész- és szülész-mester Bruszt Elek rendes tanár, a szülészetet, valamint a törvényszéki sebészetet Adjunctus Pfenningendorf Antal sebész- és szülész-mester adta elő; — a mint ebből látjuk, dr. Judenhoffer és Dr. Szóts rendes szakmájukon kívül a számos helyettesítések által szerfelett igénybe voltak véve, vagyis inkább túlhalmozva teendőikkel. Intézeti szolgáltságban Imre István helyett Gombos Józsefet találjuk alkalmazva.

Egy az 1838/9-iki tanév folyama alatt (1838-ik évi december 3-án) kelt sebészi oklevelet látva azt észleltük, hogy a szöveg az *F*) alatt ismertetett oklevelével teljesen egyezik; kiállítók, illetve aláírók az erdélyi püspök tusnádi Kováts Miklós, az országos főorvos, Dr. Baritz János, és az orvos-sebészi Tanintézet összes tanárai, de a kir. Lyceum Prodirectorának aláírása hiányzik.

Az orvos-sebészi Tanintézet imént vázolt újjászervezése előnyösen folyt be a hallgatók kiképzésére, sőt nem habozok kimondani, hogy az ezen időtájt (1838—1849.) Kolozsvárott a sebészek alaposabb képeztetésben részesültek, mint a pesti Egyetem sebészeti növendékei; ennek bebizonyítására tudnunk kell ugyanis, hogy Pesten az előkészítő tudományok (u. m. természettan, vegytan és növénytan) tanításáról 1849/50-ig szó sem volt; továbbá még ama hallatlan anomália is dívott, hogy a leíró boncztantal (mely egész évi tantárgy volt) egyidejűleg az élettan és az elméleti sebészet (Chelius munkája nyomán) is előadatott; sőt a mi több, az élettant befejezték akkor (t. i. az első évi tanfolyam első felének végén), a midőn

a leíró boncztannak csak a feléig jutottak el. — Oly tanmódszer, mely kellő boncztani-alap hijával az élettant, kór-, gyógy- és gyógyszertant, úgyszintén az elméleti sebészetet egész terjedelmében felölelte, a hallgatók kiképzésére vajmi hátrányos lehetett!

18³⁹/₄₀-iki tanévben jelentőséggel bíró változás nem mutatható ki.

184⁰/₁-ik évben az „Adjunctus“ nevezet eltűnván, helyette az „Assistens“ nevezetével találkozunk; az ez évi erdélyi tiszti névtár tanusítása szerint 2 tanársegéd van alkalmazva; u. m.: 1. Pfenningdorf Antal sebész és szülésmester, a boncztani és szülészeti tanszék segéde. 2. Jeszenszky János sebész, kórodai segéd.

1842-ben Dr. Judenhoffer Mihály elbetegesedvén, tantárgyait helyettesi minőségben Pfenningdorf Antal boncztani s szülészeti tanszéki segéd adja elé egész 1846-ik évi mártius hava végeig.

184²/₃-ban Jeszenszky János kórodai tanársegéd állomása megüresedvén, arra 1843-iki márczius 11-én Laffer Ignácz sebész neveztetett ki. — Ezen tanévre a tanrend következőleg lőn megállapítva:

a) az első év első felében: Boncztan, Természettan, Vegytan; második felében: Élettan, Természettan és Vegytan folytatólag, továbbá Növénytan. — Hallgatók létszáma 10.

b) A második év első felében: Általános kórtan, Állatgyógyászat; második félévben: Gyógyszertan, Szülészet, Állatgyógyászat. — Hallgatók létszáma 10.

c) A harmadik év első és második felében:¹⁾ Különös sebészi kór- és gyógytan kórodai oktatással; különös (bel) kórtan kórodai gyakorlatokkal. Hallgatók létszáma 8. Az összes létszám 28.

184⁴/₅-ig lényegeseb változást az Orvos-sebészi Tanintézet beléletében constatálni nem lehetvén, csakis a hallgatók létszámát emeljük ki, volt ugyanis első éves hallgató 22, másodéves 15, harmadéves 9, összesen 46. A következő (184⁵/₆-iki) tanévben már teteme-

¹⁾ A törvényszéki sebészetet és tetszhaláltant képviselve nem látjuk: azonban igen valószínű, hogy elő lőnek adva; minthogy egy későbbi (184⁵/₆-ik évi) értesítvényben a 3-ik évfolyam első felében a törvényszéki sebészetet, 2-ik felében pedig a tetszhaláltant a vizsgálat tárgyai között feltaláljuk.

sen megfoghatkozott a hallgatóság létszáma, volt t. i. első éves 11, másodéves 13, harmadéves 6. Összesen 29. Hogy a hallgatóság létszámának imént feltüntetett ingadozását mily tényezők eredményezhették, nem sikerült kideríteni.

1846-ik évi augusztus hava 31-én a már régóta elbetegesedett s utóbb nyugalomba vonult Dr. Judenhoffer Mihály elhalálozott 64 éves korában, a kit — mint már feljebb is érintettük — Pfenningendorf Antal tanársegéd helyettesített; ugyanez év ápril havában a gyakorlati sebészet rendes tanárává Ó Felségének V-ik Ferdinánd királynak 1846-ik évi január hava 31-én kelt legfelsőbb elhatározásával kinevezett Dr. Abrahám Bogdán kezdi meg tanári működését.

A következő 1847. és 48-ik években a kolozsvári orvos-sebészi Tanintézet tanári személyzete a következőkből állott:

1. Bruszt Elek sebész és szülésmester, az állatgyógyászat, a törvényszéki orvos-tudomány és a tetszhaláltan rendes tanára.

2. Inceli Szóts József orvostudor és szülésmester, a különös kór- és gyógytan és orvosi gyógygyakorlat rendes tanára, s a kolozsvári „Károlina“ országos kórház rendes főorvosa.

3. Bágyi Joó István orvostudor és szülésmester, a természettan, vegy- és növénytan rendes tanára.

4. Székelyföldvári Szilágyi Miklós orvostudor, az élet-, kór-, továbbá a gyógyszertan rendes tanára.

5. Csikszeredai Szabó József orvos-sebésztudor, szülész- és szemésmester, a boncztan és szülészeti rendes tanára.

6. Abrahám Bogdán orvostudor és mítő, a különös elméleti sebészet, s a sebészi gyógy-gyakorlat rendes tanára.

Segédek:

1. Pfenningsdorf Antal sebész- és szülésmester, a boncztani és szülészeti tanszék segéde.

2. Laffer Ignátz sebész és szülész, a gyógy-gyakorlati iskola segéde.

Intézeti szolgál: Gombos József.

És ezzel eljűtva intézetűnk II-ik korszakának végére, különös említésre méltó mozzanatképpen feljegyezni óhajtjuk azt: hogy az 1849-iki év viharai közben Intézetűnkben szakadatlanul és rendszeresen folytak az előadások januártól július hó végeig, s hogy a pályavégzett 3-ad éves sebészűnövendékek július hó vége felé szigorlataik sikeres letétele után ideiglenes (miután hivatalos alakban azokat kiállítani lehetséges nem volt) oklevelekkel láttattak el.

PLASTIKUS MŰTÉTEK. *)

Dr. Brandt József tanártól.

A szervezet felületéről részben, vagy teljesen levált szövetrészeknek azonnali visszahelyezése — már csak az egyúttal jelentkező vérzés csillapítása céljából téve is — oly ösztönszerű művelet, mint valami egyéb hasznos tárgyon hirtelen támadt romlásnak kijavítása. Nem csodálkozhatunk ennél fogva, ha ily műveletekkel már a primitív kulturai fokon álló népeknél találkozunk, sőt inkább, mint koronként fejlettebbeknél. A természetes gondolatok és azokból kifolyó cselekmények maga idején mintegy könnyebben szülemlettek, mint a fontolgatásból eredők.

A cultura haladtával emberi hiúság is keletkeztén, az emberek figyelve nem pusztán az anyagi, mint inkább külalaki előnyökre is terjeszkedett ki, még pedig annyival inkább, a mennyivel az egyúttal kifejlődő társadalmi viszonyok oly műveletekre okokat, illetőleg alkalmakat adtak.

A régi Indiaiak, kiknél az orrlémetzés büntetésként szerepelt és igen gyakran bosszúból is történt, már ezredévek előtt gyakorolták a Rhino-, Oto- és Cheiloplasticát, midőn a hiányok pótlására a közelebbi arcrészekből, homlok, pofából átültetendő részeket vettek. El nem tudok felejteni két ide tartozó tragicomicus esetet, melyekben majdnem teljesen leharapott orrokat helyrevarrtam; mert egyik bosszúnak, a másik féltékenységnek volt a következménye.

A klasszikai ó-korban a plasticus műtétek hanyatlásban voltak, daczára annak, hogy Celsus VII-ik „De medicina“ könyvének IX. fejezetében az erre vonatkozó szabályokat a következő mondatokba ölti: „Ratio curationis ejusmodi est: id, quod curtum est, in quad-

*) Előadatott az orvosi szakosztály 1888. decz. 21-én és 1889. febr. 1-én tartott szakülésén.

ratum redigere; ab interioribus eius angulis lineas transversas incidere, quae citiorem partem ab ulteriore ex toto diducant; deinde ea, quae sic resolvimus in unum adducere. Si non satis junguntur, ultra lineas, quas ante fecimus alias duas lunatas et ad plagam conversas immittere, quibus summa tantum cutis diducatur: sic enim fit, ut facilius quod adducitur, sequi possit. Quod non vi cogendum est, sed ita adducendum, ut ex facili subsequatur, et dimissum non multum recedat.“

Bizonyára hiányoztak ezen népeknél az arra való alkalmak, miután a műtő-sebészetnek más ágai eléggé kifejelettek. Nevezetes, hogy a hiúság keltette irány itt is előtérbe lép; a külső szépség iránti érzés a szabad sérvek műtéti kezelésére rávezetett, míg a kiszorult sérvek életmentő műtéte nem gyakoroltatott, a mint erről más alkalommal már értekeztem.

A 15-ik század közepe táján a plasticus műtétek az Indiaiak végrehajtási alakjában gyakorolva, Oroszországban tűnnek elő. Ha vajjon Indiából idehozva, vagy a Brancha család első tagjának agyában keletkezve és utána Bojáni és Fioravanti családok által folytatva, nem bizonyos. Bizonyos azonban, hogy az emberi agy szerkezete ugyanaz, és a mely eszmét — az alkalmi külingerek befolyása alatt — egyik termel, arra a másik is képes! Hisz mutatja a tapasztalat, hogy tudományi tényeket újból és újból kell feltalálnunk. Hányszor nem fáradozunk saját eszméink kivitelében, melyek már rég napvilágot láttak és újból eltűntek? Tudományunknak gyors haladása, annak mintegy köztulajdonává válása nem-e eredménye annak, hogy egyidejűleg több emberi agyból ugyanazon gondolatok származnak?

A 15-ik századtól kezdve a 16-iknak vége feléig nevezett olasz családok a plasticus műtéteket folyton gyakorolták, de titokszerűen és csupán empirikus értékesítés mellett míg 1597 körül Tagliacozza, bolognai tanár által (de curtorum chirurgia per insitionem), ki a Rhinoplasticát nem az indiai mód szerint, hanem karbórból vett lebeny felhasználásával csinálja — tudományos alapot nyertek. Kézben orrot tartó szobrárt, melyet e tudományos találmányának emlékére Bolognában emeltek, megérdemelte, már kortársai és utódainak irigysége és gyűlölete miatt is.

Ezen emberi tulajdonságok, a tudományoknak általános hátra-

mozdítására koronként tömegesen megjelenve, eredményezték, hogy a plasticus műtétek a gyakorlati térről újlag eltűntek. A következő időszakok kitűnő sebészei, mint Dessault, Fabricius ab Aquapendente, Chopart, Heister sőt Richter is igen kevés bizalmat helyeztek e műtétek sikerében. Dionis (Cours d' observations chirurgicales. 1872) annyira ment, hogy a Rhinoplasticát neveltséges mesének jelezte, míg ugyanazon század végén a francia akadémia Dubois elnöklete alatt, azon kérdésre: ha vajjon karbórból az orrkészítés lehetséges-e? tagadó választ adott.

Miután Indiában a plasticus műtétek eredetiségökben folyton alkalmaztattak és nemcsak a benszülöttek, nevezetesen Braminok, hanem az ott tartózkodó angol orvosok által is, utóbbiak mult század végén Angliában e műtétek iránti érdeklődést felköltötték. Ennek folytán e század elején (1803) Londonban Lucas, ugyan siker nélkül (1814), ugyanott Carpue sikerrel gyakorolta a Rhinoplasticát.

E század elején a tudományok iránt mindinkább mutatkozó érdeklődés, mi a mult vívmányainak megismerése nélkül nem történhetett meg, lehetővé tette, hogy a plasticus műtétekre is több és több oldalról figyelem fordítottassék. Így, miután Graefe Tagliacozza művének tanulmányozása következtében 1816-ban a Rhinoplasticát, de homloklebeny felhasználásával újból felkarolta és sikeresen gyakorolta, ezen 200 év óta szünetelő műtétnek a continensen újjá teremtőjévé vált. Egész Európának sebészei, mint Ammon, Beck, Benedict, A. Cooper, Chelius, Delpech, Dzondi, Dieffenbach, Hoeffft, Liston, Lisfranc, Reiner, Langenbeck, Schuh vetélkedtek a plasticus műtétek kivitelében. Különösen Langenbeckel kiterjedtebb és gyakoribb alkalmazást nyertek, a mennyiben a szervezetnek különböző szöveteiben és helyein tétettek. Mind e műtők által használt műtéti mód abban nyilvánult, hogy az átültetendő lebeny egyik oldalrész — úgy nevezett táphidja — alapszövetével addig hagyatott összekötetésben, míg többi három oldalszéle új helyével összenőtt; a táphid szélességére különös súly lett fektetve. Teljesen levált, vagy leválasztott részeknek átültetése gyakorlaton kívül maradt, mert az erre vonatkozó lehetőség általánosan a mesék körébe helyeztetett egészen a 60-as évekig.

Az 1866-iki hadjárat alkalmával¹⁾ magam észlelve, hogy löveg

¹⁾ L. „Orvosi Hetilap“ 1876. 38. sz. Idegen testek.

általi complicált felkarcsonttörésnél egy 3 c/m hosszú és $1\frac{1}{2}$ c/m széles, helyéből teljesen kimozdított csontszálka a biceps izommal gyorsan összehegedt, és miután néhány év múlva azt is tapasztalhattam, hogy egy pléhes inasnál a 3-ik ujjizpercnek teljesen levágott felerésze általam visszaillesztve és rögzítve, gyors hegedéssel helyreforrt; ezen meseként fel-fellobbanó történeti adatok előttem való tényekké váltak, melyek nemcsak arról győztek meg, hogy teljesen levált részek bizonyos feltételek között helyrenőnek, hanem arról is, hogy ezen eredmény a különböző szövetekben is lehetséges.

A 70-es évek elején Reverdinnek ezen irányban úttörő dolgozatai jöttek, melyek egészen leválasztott bőrrészeknek átültethetését világosan kimutatták. Ennek alapján a plasticus műtétek, ha ugyanis alattok minden sebészi műveletet értünk, mely elválasztott részeknek gyors hegedését czélozza és eredményezi, a műtészeti sebészetnek legszelesebb terét nyerték. A 60-as évektől kezdve a haladás különben könnyítve lett tudományunknak azon korszaki nagy átalakulásával, melyhez a lendületet Virchow cellularpathológiája, Lister anti-septicus gyógymédja, Stricker, Cohnheim, Samuel lobtana adták.

A plasticus műtétek utáni gyógyfolyamat lényege felől a nézetek mindig tudományunk koronkénti állásához mérten nyilvánulhattak, és ha tekintjük, miszerint a gyors hegedés csak a 70-es években Thiersch, Billroth, Gussenbauer munkálatai folytán nyerte és nyerhette azon alapos tudományos értelmezést, mely szerint a sebszélék és seblapok egyesülése egy plasticus, gyorsan szervesülő ízzadmány közvetítése mellett történik. A mult időkben az erre vonatkozó nézetek csakis homályosak lehettek. Időkben, melyekben a szöveti rendszerek és a tápviszonyok általában úgy, mint most. ismerve nem voltak, a tapasztalati tények magyarázata sem ölthetett biztos és természetes, mint inkább babonáságtól környezett alakot.

Úgy a régi, mint újabb autoroknál rendszeren az „Agglutinatio“ szóval találkozunk, mely a folyamatot magyarázó fogalmat jelöli. Némelyeknél azon eszmék látszanak érvényre jutni, hogy a szövetek között direct összenövés történik, ha az átültetendő lebeny közelről van véve és alapszövetével az új helyen való összenövésig táphid által összeköttetésben marad.

Teljesen leválasztott részeknek átültethetését jelző magyarázatok hiányoznak, a mennyiben a tény maga is, sem a régi Indiaiaktól

maradt és csak a későbbi időben „Susrútas Ayurvêda“-ban összegyűjtött adatok között, sem más időszakbeli orvostudományi forrásokban fel nem található. Dieffenbach különben teljesen leválasztott részeknek átültetésében nem kételkedvén, e körüli magyarázatot is hoz, midőn mondja: „Félig vagy teljesen leválasztott szöveti lebenyeknek saját vitalitásuk van, melynélfogva bizonyos idő keretén belől más helyekkel összenőhetnek. E vitalitás a táphid által legfeljebb fokoztatik.“

Nem-e találkozik ezen autor eszmemenete, melyhez szerfeletti pontos észleletek útján jutott, Waller, Virchow, Recklinghausen, Stricker, Cohnheim által felfedezett önálló sejttevékenységgel?

A tudomány egy szakadatlan láncz, melynek egyes szemei időnként — néha sok időre — elvesznek, de újból meglelve és a rozsdától megtisztítva rendes helyükre beigtattatnak. Tévedni és sülyedni emberi dolog; a haladás, visszaesésből eredve, szokott tünetény!

Ezen aphoristicus történelmi adatok után áttérek két érdekes eset bemutatására, melyek alkalmat nyújtottak arra, hogy a plasticus műtétek utáni folyamatot tüzetesen tanulmányozzam.

Fistula vesico-vaginalis az egyik,

Anchylostoma-heges szájszor — (Narbige Kieferklemme) a másik eset.

Hólyag-hüvelysípolyok műtéte körül sokat fáradoztam, de azon ecclatáns eredményt, mint jelen esetben, nem észlelhettem. Az állapotot viselői türelmetlensége is okozhatta, de feltűnt, hogy a siker leginkább maradt ki ott, hol a fistula lennt, részben már a hugycsőben székel, melynek környezete vékony heges, laterál oldalai a felhágó fanívekhez rögzítettek, és ennél fogva a szélek egyesítése után e szöveti területben nagy fokú feszülés támad.

Más helyeken végrehajtott és gyors hegedést célzó műveleteknél is tapasztaljuk, hogy a nagyfokú feszülés miatt a sebszéleknek plasticus egybeforrása nemcsak, hogy kimarad, hanem üszkösödés, phlegmone a rendes kimenetelek. Ezen tapasztalatokból ítélve, a gyors hegedéshez kívántató feltételeknek egyike, mondhatni legfontosabbja az, hogy a műtéti egyesítés után a feszülés túlságos ne legyen.

Szem előtt tartva a ma már jól ismert szövet-, illetőleg tápvizszenyokat, melyek szerint a kész szövetek is csak úgy élnek, ha az edényekben és szöveti tápcsatornáknakban a tápnedvek szabad keringés-

ben vannak, ha a szövetek túlságos vongálásánál, feszítésénél e keringés megszűnik, még a rendes táplálás sem mehet végbe; annál kevésbé azon plasticus ízzadmánynak fejlődése, mely elválasztott részek egyesítésére szükséges. Ezen, már a teoriából kifolyó feltevés, támogatva van azon kísérletekkel, melyeket e célból tettem. Ha békának úszóhártyáját, vagy a nyúl mesenteriumát görcsö alatt különböző fokú feszülésbe hozzuk, akkor a következő változásokat látjuk: az edények megnyújtásuk által kiegyenesednek, üterük szűkül, kisebb edényekben teljesen elenyészik, a vérkeringés meglassul, visszahaladó áramlásba jut és utána, a szerint, a mint a nyújtás fokoztatik, teljes stasis áll be. Nyúlfülön e kísérleteket további eredményekig vezettem. Mindkét fület egy-egy rázába — különböző feszítés mellett — rögzítve, jobb fülön nagyobb mértékben gyakorolt feszítés következtében a kisebb edényekből a vér teljesen kivonult, a nagyobb ágakban pedig azonnal stasis állott be, míg az azok közötti területnek elhalványodása a szövetközi terekben levő plasmaticus áramlásnak eltűnését jelezte. Az elhalványodott terület más napra elvékonyodott, besüppedt és lantornapapirszerű kinézést nyert; harmadnapra pedig mumificálódott, és két helyt mintegy lencsényi kiterjedésben átlukadt. A thromboticus edények körül e folyamat végbemenése alatt új injectio, utána diffus piros elszineződés állottak be, ezt pedig az ismert zavarodás követte, mely a beállott sejtszüremkedést jelzi.

A bal fülön kisebb fokú feszítés mellett a látható edények megszűkültek, de a vérkeringés bennök meg nem állott, és az egész fülön eleinte mutatkozó elhalványodást csakhamar új injectio és utána diffus hyperaemia váltottak fel.

Ezen kísérletekből világosan látjuk, hogy a hol az edények és szövetterekből a tápnedvek kiszorítottak, nemcsak hogy plasticus beszüremkedés nem jön létre, hanem ellenkezőleg elhalás és ennek szomszédterületében lob; a hol tér és anyag nincs, ott sejtkivándorlás sem lehetséges.

Edény- és szövettérek nem csak nyújtás, hanem nyomás folytán is elenyésznek. E nyomás külső, de belső is — a szövetekben keletkező — lehet. Ismerjük az izomelemek görcsös összehuzódását, átmetszett ruganyos rostok visszavonulását, mely hatások teljesen elválasztott szövetekben is egyideig beállanak, és képzelhetjük mind ezeknek természetes következményét a tápnedvek keringésére. Túl-

ságos külső vagy belső szövetbeli nyomás a plasticus folyamatokat tehát épen úgy gátolhatja, mint a túlságos feszítés. Nem kerülhetem ki itt újlag Dieffenbach szavait fel nem említeni: „Auch der völlig getrennte Theil bewahrt eine Zeit lang seine Vitalität; während er unmittelbar nach der Trennung sich in krampfhafter Contraction befindet, das Blut aus seinen Rändern aussickert, tritt später auch in ihm das plastische Stadium, welches die Vereinigung aller Wunden begünstigt, ein, und er wird zum Anwachsen geschickter.“ Reverdin, mint újabb időben mindnyájunk által tett tapasztalatok, melyek szerint teljesen leválasztott bőrrészeket néhány óra múlva is sikerrel átültethetők, nem-e bizonyítják inkább a természetes, mint csodálatos eseményt? Elválasztott részeknek egymáshoz való gyors egybeforrásához ennél fogva feltétlenül szükséges, hogy a szövetek physikai összeállításában azon egyensúly uralkodjék, melynél edény- és szövetterek szabadok és így a szöveti vitalitás folytán a plasticus ízzadmány éppen a kívánt mértékben termelődhetik. Ki ezt értette vagy ezen kedvező mozzanatokot, értelem nélkül, eltalálta, az a plasticus műtéteket meg is csinálta; a mint megtörtént ez ezredévek előtt Indiában, valamint minden korszakban, mely arra alkalmat adott.

Elválasztott szövetek közötti gyors hegedéshez kívánt tételeket, úgy mint: sima, friss, tiszta metszszéleket tekintve, ezek közül a két első nem okvetlen szükséges, mert tudvalevőleg úgy zúzott, mint már sarjadzó sebek is gyors hegedéssel gyógyulhatnak; utóbbi pedig úgy, mint minden tétel általában egy és ugyanazon fontos okból kívántatik, hogy a sérülési ingeren kívül, semmi egyéb se folyjon be, mi az egyesülendő részek közötti ízzadmányt oly mennyiségben termelhetné, melyben aplasticus, genyszerű tulajdonokat nyer.

A Fistula vesico-vaginalis esetem egy helyi állapotot praesentált, melynél a hüvely mellső fala a megfelelő hátsó hólyagfallyal együtt az orificium internumtól kezdve, felfelé a mellső hüvelyboltozaton és portio vaginalison át a hátsó boltig terjedőleg teljesen hiányoztak, és e hiánytéren át a hólyagfal nyákhártyája tyúktojás nagyságban a hüvelybe, egészen annak bemenetéig lenyúlva prolabált. (Lásd ábra). A portio vaginalis helye egészen a hólyagfelé vezetve nem látszik, csupán annak hátulsó boltszéle, mely a hólyagnyákhártya prolapsusától sekély barázda által körülválasztatik. A fistulátér két oldalszéle alig egy fél cm.-nyi széles, keskeny, heges és az ar-

cus pubishoz mereven rögzített. A hiánytér alakra nézve haránt-fekvő sphaeroidot képez.

Hogy ezen kiterjedt hiányt csak úgy fedhetem, ha a szomszéd-ságot minden oldal felől, de különösen a hátsó hüvelyfalat, méhnyakcsontjával együtt a hiány felé terelem, hogy így a szélek minden feszülés nélkül egyesíthetők legyenek, az uterus azután a hólyagba ömlik, következésképp a menstruatio is ezen át megy végbe — első foganatosítandó gondolatom volt.

E helynek e czélból való előkészítése betegnek 1888. január 14-én történt beléptétől kezdve, 1888. márczius 27-én végrehajtott műtét napjáig úgy történt, hogy hetenként kétszer-háromszor, a portio vaginalis-csontot és hátsó hüvelyboltot Museuxfogóval, a fistula oldalszéleit pedig ujjammal nyújtogattam lefelé, mi jelzett idő alatt annyira sikerült, hogy igen mozgékony és haránt irányban minden feszülés nélkül egyesíthető széleket nyertem. A mennyiben most a felső szélben a méhnyakcsont, a laterál szélekben pedig az arcus pubisról levont hólyagfal feküdt, úgy felfrissítés, mint egyesítésre nézve igen alkalmas széleket nyertem. A nyújtogatási procedura igen fájdalmasnak mutatkozott, miért is beteget a czélból nehányszor el is altattam.

Műtési tervemet két időszakaszra osztottam. Tervem az volt, hogy első ízben a hiánytér jobb oldali részét transversalis irányban akképen fedem, hogy a felső vastag, mert méhnyaki sebszél az alsó hólyagszéllal egyesítem; egy későbbi ülésben pedig verticalis irányban a jobboldali, méhnyakot tartalmazó szélét egyesítem a baloldali hólyagnyaki széllal. Ezen tervre azon körülmények birtak, hogy a helyi viszonyoknál fogva e mellett a sebszélekben legkisebb fokú feszülés mutatkozott, az egyesítendő sebakak lehető legvastagabb szöveti rétegekből állottak, a hólyagnak a hosszas tevéketlenség miatt erősen megszűkülte ürtere pedig ily módon volt legkönnyebben tá-
gítható.

A műtét első szakaszát 1888. márczius 27-én narcosis alatt csupán Catgut varratok alkalmazásával befejezván, beteg következő — április — hó 13-án, a mezei munka ideje bekövetkeztén, a klinikát elhagyta azon ígérettel, hogy a második műtési szakaszra őszkor visszatér. 1888. december 13-án ígéretét beváltva, az első műtési szakasznak eredményét itt bemutatom. (1 ábra.)

Jobboldalról balfelé egy félhold alakú finom heg vonul el, melynek első harmadában hajszálnyi lyuk van, hol az egyesülés kimarad. Ezen heg egy, már hosszant fekvő $1\frac{1}{2}$ cm.-nyi hosszú, 1 cm. széles hüvelyhólyagrésbe vezet, melyen át a hólyag nyakhártya többé nem prolabál.

A második műtét 1889. január 1-én akként elővéve, hogy a fistulaszálon felfrissítése után, azokat a hüvely hosszirányában egyesítettem, ennek teljesen sikerült gyógyeredményét mai (1889. február 1-én tartott) szakülésen bemutatnom. A hüvely balterületén multkori fistulanyilat helyett vertical irányban fekvő heget látunk. (1 ábra.) A hüvely maga a bejárattól számítva mintegy $2\frac{1}{2}$ hüvelyknyi mély, élesen körülzárt úrkúpban végződik. A hólyagúrral e hüvelykúp csakis a régi hegben székelő hajszálnyi nyilattal közlekedik, melyen át telt hólyagnál kevés vizelet szivárog ki. A hólyag működése kielégítő, beteg néhány óráig tarthatja tiszta, savi hatásu vizeletét, mely a hólyagnak ösztönszerű összehúzódásai folytán nagyobb részt a húgycsővön át ürül ki. A hajszálnyi nyilat kezelése Thermocauter vékony heges égetőjével, vagy légenysavval vétetik tervbe.

A második eset Anchylostoma, heges szájszor, mely kórállapotot az itt bemutatandó, már műtett 19 éves B. A. nevü beteg lövés következtében szerzett. A puszkagolyó a jobboldali alsó állkapocs alsó szélén, a középcsúctól mintegy 5 cm.-nyire behatolt és a jobb orrcimpa mellett kijött: az alsó állsont testéből mintegy 2 cm.-nyi széles darabot, a fogmederből alól a jobb oldali 2 metszőt, a szemfogot, 1. 2. előörlőt és az 1-ső örlőt; felül a két medialis metszőfogot, a szemfogot és a két előörlő fogat kitörvén, egyúttal a jobb szájjug lágy részeinek átszagatása mellett

Beteg e sértési állapottal 1888. szeptember 4-étől október 4-ig feküdve, egész idő alatt csak conservativ gyógykezelésben részesült, utalva arra, hogy a sebek gyógyulása után maradó következmények plasztikus műtéttel lesznek eltávolítva. E műtét végrehajtása céljából 1888. december 19-én meg is jelent a következő állapottal: Középtermétü, elég jól táplált és fejlett, 19 éves férfitbeteg, (tanuló.) Bőrszine általában halvány. Jobb arczfél teriméje rendesenél nagyobb eltorzult; jobb oldalt, mindjárt az orrcimpa megett a szájjugon át az állívig terjedő rózsaszínü heg vonul el. A heg kemény, tömött, a lágyrészeket áthatolja és úgy a felső, valamint az alsó állkapocs fog-

medri nyújtványához odanőtt (*ábra.*) Ezen odanövés miatt a szájnýtás oly korlátolt, hogy a hátulsó szájüregbe, daczára annak, hogy a fogaknak egy része jobb oldalt kitöretett, csupán az ujjhegyet lehet bevezetni. A heg alsó részében az alsó állkapcszon alig észrevehető és csekély crepitatióval járó mozgathatás tűnik ki. A heges szájzug absolute nem mozgatható.

A heg szélessége, a mennyire ez csakis kívülről kitapintható 2—3 cm.-re terjed, alsó részében szélesebb, mint fent és a törött állkapocsnak mindkét törvégét körülfogja. A jobb állív alatt, az állcsüctől hátrafelé $3\frac{1}{2}$ cm.-nyire vörösen elszinesedett heges bőr közepén, lencsényi, renyhe granulatioval bélelt állományhiány, melynek mélységében kutaszszal érdes csontot érezhetni. Beteg nyelvének csak hegyét öltheti ki, beszéde, az *r* betű kimaradásától eltekintve, elég jó, evés erősen nehezített.

Hogy két utóbbi működési zavar táplálkozásban és beszédben tanulónál már egymagában — nem is tekintve az arcz eltorzulását — elég fontos ok a plasticus műtetre, világos dolog.

Stomatitis traumatica, mercurialis és Noma után keletkezett Anchylostoma kezelésével sokat foglalkoztam, legtöbbször azon ismert eljárást követve, mely a hegnek incisioja, avagy kiirtása és utána a fogsorok közé helyezett dugasz alkalmazásából áll. Ennek némi sikerét legfeljebb a kezelési idő alatt észleltem; (tudvalevőleg ily betegeket rendszeren azon utasítással bocsátunk el, hogy az eljárást továbbra is folytassák, mi ha élethossziglan történnék, esetleg kielégítő eredményhez is vezetne.)

Elébbi állapotban visszatért betegeknél Jaesche, Gussenbauer, Bassini szerint műteni — midőn is a heg kimetszése után — majd a pofából, majd a korbórból készített lebeny ültetetik át, melynek a szájür felé fordított epidermise ott epitheliummá válik, — nem volt alkalmas. A fáradságos és sok türelmet kívánó műtétnek esetleges sikerében azonban hiszek.

Anchylostománál ez idő szerint szokásos álizületképlést, Pseudoarthrosist, melyet A. Berard még 1838-ban ajánlott és melynek előnyeit Carnochan véletlen állkapocs-törése alkalmával fölismerve, arra vonatkozó tervet is foganatosított, Bruns 1855-ben ugyan téves módon, mert a heg háta megett készítette, Rizzoli 1857-ben és különösen Wilms 1858-ban tényleg véghez vitték — magam csak egy

ízben 1886. május 27-én végeztem. Az eset Pápai Victor 10 éves fiubetegre vonatkozott, ki Noma következtében jobb pofán, a szájtúztól kiindulólág hátra és felfelé, a járomesontdudoron áthúzott vonalig, alul az alsó állkapocs alsó széléig terjedő állományvesztéget szenvedett, és a folyamat befejezése után ama nagyfokú Anchylostomához jutott, melynél jobb oldalt a metszfogaktól kezdve a felhágó állnyújtványig terjedő szigorú heg által az állkapcsok teljesen összenőttek. Az állapot kiterjedésénél fogva nem számíthatván arra, hogy lebenyek átültetésével kedvező eredményhez jussak, az állízület képléséhez fordultam akként, hogy a heg előtt, tehát a jobboldali metszfog vonalában és attól az állcsúcs felé 1 cm.-nyi távolságban az alsó állkapcsot átfűrészelttem és így belőle 1 cm.-nyi széles darabot resecáltam.

Beteg a műtét utáni folyamat végeredménye előtt hagyta el a klinikát, s így annak minő sikeréről nem tudnék referálni; idevágó tapasztalataimból azonban annyit mondhatok, hogy az alsó állkapcsi töréseknél a törvégek az ismert rögzítési kezelés mellett rendszeren összeforrnak, de némelykor, ha t. i. a törés alkalmával darabok kitértek, avagy sequester alakban kiváltak, állízület marad hátra. Ezen állízület a csontvégeknek rendszeren csekély excursiót enged, de nem kételkedem abban, hogy systematicus gyakorlattal ezen excursiót fokozni lehet.

Hogy jelen esetben az állízület daczára érte el a szájszor fennjelzett fokát, nem bizonyíthat még annak esetleges hasznossága ellen. Az állízület itt a szájszort előidéző hegbe bele van foglalva, és általa rögzítve. A heg előtt készítve azt és alávétve rendszeres gyakorlásnak, az állkapocsnak heg által nem rögzített részében talán elérnének a mozgékonyaság azon foka, melynél beteg legalább valamivel jobban tudna enni és beszélni.

Az esetek nem mindig egy és ugyanazok lévén, különböző műtéti módok keletkeztek; sokszor a műtét folyama alatt — a helyi viszonyoktól mintegy önmagából kifolyólag — fejlődik azon eszme, mely egy új methodusnak alapját képezi. Jelen esetben is, a műtétet kész terv nélkül megkezdve, az előadandó körülményektől vártam vezetését. A mi a műtét első szakasza volt, azt megtettem; t. i. hogy a heget egész terjedelmében kimetszettem, mire a száj összekulcsos-

lása azonnal megszűnt, az alsó állkapocs a felsőtől majdnem 3 ujj bevezethetésére eltávolodhatott.

A hegnek ezen kimetszésével, melylyel a felső állcsont fogmedrén 2 cm. széles, az alsón pedig 3 cm. széles foghússal ejtetett, a jobb pofa területén transversalis irányban a megnyitott szájuztól kezdve a masseter széléig, hosszirányban pedig a jobb orrcimpától az állkapocs alsó széléig terjedő, egészen átható állományhiány keletkezett; alsó ajak ki és lefelé fordult (*ábra*.)

Miután a fogmedri sebterületek környezetükből képződő epitheliummal a rendes genyedési folyamat útján fedődhettek, ha a szembe állítandó részek epitheliummal bevont nyákhártyával bírnak, csak utóbbiaknak ép nyákhártyával leendő befedéséről kellett gondoskodnom, mit következő eljárás mellett a legmeglepőbb eredménnyel értem el: az alsó sebterületnek laterál, tehát pofaoldalán, a nyákhártyát áthajlási (fornix) helyén, hátrafelé haladva, mintegy 3 cm.-nyi hosszúságban átmetszettem, egy ezzel majdnem parallel futó és az első metszcsúcban végződő metszettel a pofanyákhártyában hosszúka, hátul mintegy 10—12 mm. széles háromszöget irtam körül, melyet csúcsától kezdve basisa felé alapjáról leválasztottam. Az alsó sebterület medial oldalán, tehát a lecsüngő alsó ajakon a nyákhártyát szintén áthajlási helyén transversalis irányban hátrafelé haladva, átmetszettem, mire itt csupán tátongás folytán egy háromszögű sebrést nyertem. E nyákhártya-sebrésbe a túlsó nyákhártyalebenyt behúзва, azaz a negatív háromszöget pozitívval befedve, ennek csúcsát ellenkezőjével, mellső oldalszélét pedig az alsó ajaknak mellső nyákhártya metszszélével egyesítettem; ily módon rögzített nyákhártyalebenynek a fogmeder felé néző belső oldalszélét egy nyákhártyalebenyhez varrtam, melyet akként nyertem, hogy a fogmeder e táji hátsó nyákhártyáját éles elevatoriummal róla leválasztván, és e leválasztást a belső szájr nyelv alatti alapján is folytatván, azt a fogmeder szélén át, tehát a belső szájrúrból a külsőbe vezettem. A belső szájalaphoz lazán kötött igen nyúlékony nyákhártyalebeny keresztülvitele a fogmedren nehézségekre nem talált, mert a fogak itt hiányoztak és a fogmedernek éles szélét is előbb jól lesimítottam.

E plasticának sikeréhez a fogak hiánya okvetlen szükséges, tekintve azt, hogy ott, a hol e plastica alkalmazásba jöhetne, a fogak is rendszeren hiányoznak vagy rosszak és ekkor úgy is eltávolítandók;

ezen műtéti mód kivitelében nem igen akadunk akadályokra. Különben e plasticának szép eredményeért — mondhatom — még ép fogakat is feláldoznék. Az alsó sebterületben a fornix most már kész lévén, egyúttal a fogmeder küloldalán levő foghússeb is nyákhártyával fedve volt.

A pofaoldali nyákhártya plastika az épen leirt helyi viszonyokból már természetes módon folyt ki. Ennek könnyebb megérthetése képzeljük ezen adott viszonyokban azt, hogy miután a háromszögű pofanyákhártya-lebeny az ajakon levő sebrésbe bevonatott, belszéle a szájbülből kivezetett lebenynyel, külszéle pedig az ajaksebrésnek külső nyákhártyahatárával egyesítettett, az alsó sebterületben most még két szabad nyákhártyaszéllal rendelkezünk. Egyik az alsó ajakon levő verticalis nyákhártyaszél, a másik a pofán fekvő és a háromszögű lebeny kimetszéséből eredő külső szél. Imagináljunk tovább: midőn a háromszögű pofanyákhártyalebeny az átelleni ajak sebrésbe átvonatot, a lebeny basisa mellett fekvő zugok is ezt követték, akkor a pofanyákhártyának e szabad sebszéle, a horizontalis irányból a verticalisba jutott, melynek az alsó ajaknak verticalis nyákhártyaszélével találkozott. E két nyákhártyaszélt az alsó sebzugtól kezdve felfelé haladva Catgut varratokkal egyesítettem, mi által a lecsüngő alsó ajak mindinkább felemelkedett, de egyúttal a pofasebzés is alulról felfelé egy nyákhártyalemezzel záratott, melynek epitheliumrétege az újonnan készített fornix felé nézett; ezen egyesítéssel az alsó ajak végsúcса előtt megállva, a felső fornix képléséhez fordultam.

A viszonyok itt kedvezőbbek voltak, mint alól, a mennyiben úgy a pofa, mint a felső foghús-sebterület keskenyebb térre szorított. Így minden további metszetek nélkül sikerült a felső zugtól lefelé verticalis irányban fekvő és egymással szembe álló nyákhártyaszéleket összevonni, Catguttal egyesíteni és így a felső fogmedri sebbel szemben epitheliummal fedett nyákhártyát állítani. A varratokat itt is a felső ajaknak majdnem csúcscsélég lehozva, ezzel az egész pofasebzés — a jobboldali szájug kivételével — nyákhártyával fedve, azaz a mellső szájur itt zárva volt. E felett a külső bőr sebszéleket egész hosszában selyemvarratokkal egyesítvén, utoljára a szájugcsúcsokat is kívül-belül összevarrtam.

A gyors hegedés, úgy a bőr, mint nyákhártyasebszélek között teljesen sikerült, mit, különösen a szájurnyákhártyát tekintve, annak

ismert élénk táplálási tevékenységének köszönhetünk. A mint most látjuk, beteg száját 46 mm-nyire nyithatja, a nyákhártya áthajlási helyét (fornix) úgy alól, mint felül, nemkülönbén a fogmeder szélén áthúzott nyákhártyalebenyt jól látjuk, tapogathatjuk és ujjainkat mindkét fornixban végig, az állkapocs felhágó nyújtványáig vezethetjük; a felső foghússeb felülete is csupán széleiből történt hámpeductio folytán fedett. A nyákhártya és bőrheg között majdnem kis ujjnyi vastag, kemény hegfonatot érzünk, mely az alsó álltesttől a felsőhez — de mindkét fornix megett — vonul s ott rögzítettik. E hegfonat, a mint látjuk, az állkapcsot szabad mozgásaiban, — mert a fornixon kívül fekszik — nem gátolja. A fonat jelenleg massagessal kezeltek, mely azt el fogja enyésztetni.

Úgy a *Fistula vesico-vaginalis*, mint e szájszor plasticájánál a varratokhoz Catgut fonalakat használtam, mi azon előnyt nyújtja, hogy a varratkacsokat nem kellett eltávolítani, mert felszívódnak, a még fennmaradó varratgöcsök pedig egyszerű irrigatióval kimoshatók s így vongálás a frissen egyesült sebszéleekben nem történik.

Jelen dolgozatom összeállítása az esetek további megfigyelése céljából csak most készülvén el, a műtét utáni végeredményt a következőkben hozom.

A *Fistula* esetről az első műtét után maradt hajszálnyilatot 1889. február 1-étől kezdve egy ízben vékony thermocauter-égetővel, két ízben pedig *Acidum nitricum*mal érintve, február 21-ére az is záródott és beteg a klinikát e napon gyógyult állapotban el is hagyta.

Az *Anchylostoma* esetről a nyákhártyahegek alig láthatók, a szájiüri lebeny a fogmeder szélét teljesen áthidalja és a fornixba megyen át a nyelvet kissé maga után vonva, a nélkül azonban, hogy mozgékonyágát korlátozza. A bőrheg szintén elvékonyodott és az alatta feküdt vastag hegfonat az alkalmazott massage következtében elenyészett. Az állkapcsi törvégek között jelenleg is mozgékonyág létezik. Álízület képződött tehát; a mozgási excursio azonban oly csekély, hogy *Anchylostomát* helyre nem javíthatna. Ezen állapot ellen alkalmazott *Ostectomia* tehát csak akkor nyújthatna előnyt, ha az utána képződött állízület a systematikus gyakorlatoknak lenne alávetve.

Ha dolgozatom kivitelében nem felelt meg annak, mit czime ígért, legyen szabad mentségemül felhozni, hogy a *plasticus* műtétek körüli tanulmányaim még nincsenek bevégezve.

A MAGYAR ORVOSI SZAKIRODALOM 1888-BAN.

Összeállították: *Bendess Jenő és Siró Zsigmond.*

I. Orvosi szaklapok és folyóiratok.

Egészség. Folyóirat egészségügyi ismeretek terjesztésére s a közegészségügy érdekeinek előmozdítására. Kiadja az országos közegészségügyi egyesület. Szerkesztik: *Dr. Fodor József*, egyesületi főtitkár, *Kautser József*, *Dr. Téry Ödön* és *Dr. Tóth Lajos*, egyesületi titkárok.

Gyógyászat. Az orvostudomány hazai és külföldi fejlődésének, különösen az orvosi gyakorlatnak közlönye. Laptulajdonos *Kovács József* tanár. Szerkesztő-kiadó: *Schüchter Miksa* tr. Főmunkatárs: *Szénnágy Sándor* tr. Huszonnyolcadik évfolyam. (Budapest). Előfizetési ár egy évre 10 frt. Orvosnövendékek felét fizetik.

Gyógyszerészi Hetilap. A gyógyszerészeti tudományok fejlődésének és a „Magyarországi gyógyszerész egyesület” szakügyeinek közlönye. Huszonhetedik évfolyam. Szerkeszti és kiadja: *Schödy Sándor* (Budapest). Előfizetési ár egy évre 10 frt. Megjelen hetenként egyszer.

Gyógyszerészi Közöny. Hetilap a gyógyszerészet tudományos céljait és közérdekeit előmozdítására. Negyedik évfolyam. Szerkeszti és kiadja: *Csurgyay Kálmán*. (Budapest). Előfizetési ár egy évre 8 frt.

Honvédorvos. A hazai katonai orvosi intézmény tudományos és társadalmi érdekeinek közlönye, a m. kir. honvédtudományok minisztérium rendeleivel. A „Gyógyászat” melléklete. Laptulajdonos: *Kovács József* tanár. Szerkeszti: *Szénnágy Sándor* tr. sz. á. honvédeztudományi (Budapest).

Jegyzet. A közlemény címe után álló betűk azon szaklapokat és évkönyveket jelentik, melyekben az megjelent. Rövidítések: E. = Egészségügy. Gy. = Gyógyászat. Gy. H. = Gyógyszerészi Hetilap. Gy. K. = Gyógyszerészi Közöny. H. = Honvédorvos. K. Kalauz = Közegészségügyi Kalauz. K. és t. o. = Közegészségügyi és törvényszéki orvostan. O. H. = Orvosi Hetilap. O. H. Sz. = Orvosi Heti Szemle. Ért. = Orvos-Természettudományi Értesítő. Sz. = Szemészet.

Közegészségügyi Kalauz. A magyar községi és körorvosok országos egyesületének, továbbá az országos balneologiai egyletnek hivatalos közlönye. (Budapest). Tizedik évfolyam. Szerkesztő: *Lőrinczi Ferencz* tr. Megjelen minden hó 1-én és 15-én. Ára egész évre 6 frt.

Közegészségügy és törvényszéki orvostan. Az „Orvosi Hetilap” melléklapja. Szerkeszti: *Fodor József* tanár. Megjelen évenként 6 szám.

Orvosi Hetilap. Honi és külföldi gyógyászat és kórbuvarlat közlönye. (Budapest). Harminczkettedik évfolyam. Felelős szerkesztő és tulajdonos: *Markusovszky Lajos* dr. Főmunkatárs: *Balogh Kálmán* tanár. Ára egész évre 10 frt.

Orvosi Heti Szemle. Folyóirat gyakorló orvosok számára. Felelős szerkesztők és kiadók: *Dr. Flesch Nándor* és *Heltai Manó*. Előfizetési ár egész évre 8 frt. (Budapest). 1888. IV. és V. kötet.

Orvos-Természettudományi Értesítő. Az erdélyi Muzeum-egylet orvos-természettudományi szakosztályának szaküléseiről és népszerű természettudományi estélyeiről. (Kolozsvár). Tizenharmadik évfolyam. Szerkesztik: *Koch Antal*, *Belky János* és *Entz Géza* tanárok. Megjelen évenként orvosi tartalommal 3 füzet. Ára egész évre helybeli szakosztályi tagoknak 3 frt, vidéki tagoknak 2 frt.

Szemészet. Az „Orvosi Hetilap” melléklapja. Szerkeszti: *Schulek Vilmos* tanár. Megjelen évenként 6 szám.

II. Vegyes tartalmú orvosi munkák és cikkek.

Önálló munka:

Id. Purjesz Zsigmond dr. Orvosok zsebnaptára 1889. évre. 17. évfolyam. Az Eggenberger-féle (Hoffmann és Molnár) könyvkereskedés kiadása. (Budapest).

Bendess Jenő tanársegéd. A magyar orvosi szakirodalom 1887-ben. É. 3 füzet.

Berks István. Emlékbeszéd néhai Boleman Ede lévai gyógyszerész s járásigazgató felett. Gy. H. 27. sz.

Berkovits Miklós dr. Titkári jelentés a „Biharmegyei orvos-gyógyszerész és természettudományi egylet” 1887/8-ik évi működéséről. O. H. 31. sz.

- Császka György szepesi püspök beszéde. Közegészség és közerkölcsiség.
É. 5. f. K. Kalauz. 17. sz.
- Deér Endre dr. Eppur si mouve! Gy. K. 40. sz.
- Dirner Gusztáv dr. Úti naplóból. VII. Látogatás az Egyesült-Államokban. O. H. 6. 8. 9. 11. 12. 13. 17. 19. 34. 35. sz.
- „ Úti naplóból. VIII. München. 1888. június hó. O. H. 37. 38. sz.
- Farkas Gyula dr. Elmékedések a modern chemia némely hypothesisai és theoriái körül. Gy. K. 4. 5. 6. 7. sz.
- Genersich Antal egyetemi tanár. Béka, mely állítólag 4 évig emberben élt. É. 3. füzet.
- Hajek S. dr. Modern kór-okok. K. Kalauz 1.
- Hintz György dr. Viszhang Dr. Molnár Nándor t. ügytárs urnak „Tapasztalatok a gyógyszerész-gyakornoki vizsgák körül“ czimű cikére. Gy. H. 48. sz.
- Högyes Endre és Antal Géza egyetemi tanárok. Programm az O. H. L. jövődöbeli vezetésére és szerkesztésére nézve. O. H. 49. sz.
- Kiss Ferencz dr. Emlékbeszéd Miskolczy Mihály dr. felett. O. H. 1. sz.
- Klein Eberhardt dr. m. kir. honvéd ezredorvos. Reflexiók a sorozás után. H. 8. sz.
- Klug Nándor egyetemi tanár. Olaszországi egyetemek. O. H. 42. 44. 45. sz.
- „ „ Megemlékezés olaszországi útamról. É. 2. füzet.
- Korányi Frigyes egyetemi tanár. Egy séta a Balaton partján. É. 3. 4. sz.
- Löte József dr. Úti levelek. O. H. 36. 39. 40. 52. 53. sz.
- Markusovszky Lajos dr. Elnöki beszéd, melylyel a budapesti kir. orvos-egyesületnek 1888. évi deczember hó 10-én tartott nagygyűlését megnyitotta. O. H. 51. sz.
- „ Elnöki beszéd, melylyel a magyar orvosi könyvkiadó társulat f. évi márczius 28-iki közgyűlését megnyitotta. O. H. 14. sz.
- „ Az „Orvosi Hetilap“ tisztelt olvasóihoz. O. H. 49. sz. Végszó. O. H. 53. sz.
- Molnár Nándor dr. Tapasztalatok a gyógyszerész-gyakornoki vizsgák körül. Gy. H. 47. sz.
- Nagy János dr. Észrevételek a „Gyógyászat“ f. é. 7-ik számában Steigenberger S. tr. budapesti kartárs úr tollából megjelent „Gyermekek megfertöztetése tuberculoticus dajkának teje által“ czimű közleményre. Gy. 10. sz.
- Pávay Gábor dr. Az orvosi kamarák érdekében. Gy. 39. sz.

- Pertik Ottó dr. In memoriam: Semmelweis. O. H. 7. sz.
- Polyák Lajos dr. Göbersdorfi levél 1888. szeptember hó. O. H. 41. sz.
- Róth Adolf dr. Hessing Frigyes, a testegyenészet új gyógymódjának megalapítója. O. H. 23. sz.
- Sassy János dr. Az orvosi honorarium kérdése s még valami. Gy. 12. sz.
- ” ” Az orvosi kamarákról. Gy. 49. sz.
- Schédy Sándor Az új év előestéjén. Gy. H. 1. sz.
- ” ” Negyed század. Gy. H. 4. 16. 31. 34. 38. 49. 50. 51. 52. sz.
- Schulek Vilmos egyetemi tanár. Megemlékezés Artl tanárról. Sz. 6. sz.
- Schwartz Arthur dr. A franklinisatio. Gy. 47. 48. sz.
- Schwartzter Ottó egyet. m. tanár. Az álom. Gy. 7. 8. 9. 10. sz.
- Szuper L. törzsorvos. A honvédorvos hivatása. H. 1. sz.
- Temesváry Rezső dr. A német természettudósok és orvosok 61. vándor-
gyűlése Kölnben. Gy. 41. 42. sz.
- Tóth Béla. Emlékbeszéd nemes Murakózy Károly debreczeni gyógyszer-
rész, a debreczen-biharmegyei gyógyszerz.-testület elnöke felett. —
Gy. K. 22. sz.
- Udránszky László dr. De Bary †. O. H. 6. 8. sz.
- ” ” A VII. belgyógyászati congressus Wiesbadenben.
O. H. 17. 19. 21. 23. 27. 29. 31. 32. sz.
- Udránszky László dr. A dél- és nyugat-németországi ideg- és elme-
gyógyászok XIII. vándorgyűlése Freiburgban. O. H. 33. sz.
- Vidor Zsigmond dr. Az orvosi kamarák és ezek fegyelmi joga. Gy. 46. sz.
-
- A balneologiai bizottság ülései. O. H. 19. 49. sz.
- A balneologiai társulat X. O. H. 21. sz.
- A budapesti kir. orvosegyesület 1888. október hó 13-án tartott LI. év-
forduló nagygyűlése. O. H. 43. sz.
- A budapesti kir. orvosegyesület ülései 1888-ban. O. H. 3. 4. 5. 6. 7.
8. 9. 10. 11. 13. 14. 16. 18. 19. 20. 21. 23. 24. 25. 44. 46.
48. 49. sz. K. Kalauz. 2. sz.
- A budapesti orvosi kör országos segély-egyletének 1888. évi január
26-án tartott közgyűlése. O. H. 6. sz.
- A budapesti kir. orvos-egyesület nagygyűlése. O. H. 51. sz.
- A bolognai egyetem jubilauma. O. H. 25. sz.

- A délmagyarországi természettudományi társulat közgyűlése 1888. márczius 28-án. O. H. 14. sz.
- A gümőkór congressus Párisban I. O. H. 33 34 35. sz.
- A gyógyszerészetet is érdeklő közlemények a szesadó törvény és szabályokból. Gy. H. 37. 38. sz.
- A fővárosi járványbizottság ülése. O. H. 1. sz.
- A kir. magy. tudomány-egyetem orvostudományi jutalomtétellei 1888—89. tanévre. O. H. 21. sz.
- A kolozsvári orvos-természettudományi társulat szakülései O. H. 20. sz.
- A községi körorvosok országos egyesületének f. évi decz. 8-án megtartott közgyűlése. K. Kalauz 24. sz.
- A magyar orvosok és természetvizsgálók XXIV. vándorgyűlése. Gy. 32.
- A magyar orvosi könyvkiadó társulat közgyűlése 1888. márczius 28-án. O. H. 14. sz.
- A magyar orvosok és természetvizsgálók XXIV. vándorgyűlése. O. H. 23. sz.
- A magyar orvosok és természetvizsgálók ülése. O. H. 26. 28. sz.
- A magyar orvosok és természetvizsgálók vándorgyűlésének állandó központi választmánya. O. H. 43. sz.
- A magyar orvosok és természetvizsgálók XXIV. nagygyűlése Tátrafüreden. O. H. 36. sz.
- A magy. tud. akadémia III. osztályának ülése. O. H. 21. 26. 43. sz.
- A múlt évből. Gy. H. 1. 2. sz.
- A német orvosok és természetvizsgálók 61. nagygyűlése O. H. 40. 41. sz.
- A „Stephania“ szegény gyermekkórház-egylet közgyűlése. O. H. 25. sz.
- A zempléni megyei egészségügybeliek segélyegylete. O. H. 5. sz.
- A zempléni megyei orvos-gyógyászat egyesület felolvasó estélye. O. H. 3. 6. 10. sz.
- Azary Ákos. O. H. 32.
- Az orvosi kamarák ügye. Gy. 53. sz.
- Az országos közegészségi egyesület ülései. O. H. 2. 3. 7. 10. 15. 21. 52. sz. K. és t. o. 2. sz.
- Az orvostanhallgatók hadkötelezettsége. H. 11. sz.
- Az országos közegészségi egyesület első közgyűlése 1888. évi május hó 24-én. O. H. 22. sz.
- Balogh Kálmán tanár elhunytá alkalmából. O. H. 32. sz.
- Balogh Kálmán tanár †. O. H. 30. sz.
- Csevegések. K. Kalauz. 18. 21. sz.

- Egy szaktudós véleménye a tankönyv írásról. O. H. 1. sz.
Francia sebészek congressusa Párisban. O. H. 10. 13. 14. 15. 18. sz.
Jegyzőkönyvi kivonatok a biharmegyei orvos-gyógyszerészi egyesület 1887.
évi szaküléseiből. O. H. 26. 27. 28. 29. 30. sz.
Lenhossék József tanár. O. H. 50. sz.
Néhai III. Frigyes császár. O. H. 29. sz.
Néhány újabb gyógyszeréről. Gy. H. 1. sz.
Országos polyclinikai egyesület. O. H. 13. 19. sz.
Régi és új, orvosi közügyünk terén. Gy. 53. sz.
Rökk Szilárd alapítványai. O. H. 41. sz.
Tettleges állományú honvédorvosok polgári alkalmazásáról. H. 4. sz.
Trefort Ágoston. E. 5. füzet. O. H. 35. sz.
Trefort gyász. O. H. 39. sz.
Vallás- és közoktatásügyi m. kir. Miniszter. O. H. 40. sz.

III. Közlemények az élettani tudományok köréből.

A) Boncztan, anthropologia. Fejlődéstan.

Önálló munka:

- Mihálkovits Géza tnr. A leiró emberboncztan és a tájboncztan tankönyve, szövetteni és fejlődéstani vázlatokkal. — Budapest, kiadta a Franklin-társulat 1888. 1087 lap. Ára 12 frt.
- Békéssy Géza orvosnövendék. Adatok a szividegek boncztanához. Egy ábrával. (Közlemény a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem leiró- és tájboncztani intézetéből.) É. 1 füzet.
- Hints Elek dr. A vagus járulékos idegének körzeti elterjedése területéről. (Közlemény a kolozsvári m. kir. tudomány-egyetem leiró és tájboncztani intézetéből.) O. H. 37. 38. 39. sz. É. 3 füzet.

B) Élet- és szövettan. — Élet- és körvegytan.

Önálló munka:

- Klug Nándor egyet. tanár Kolozsvártr. Az emberélettan tankönyve. A szöveg közé nyomott számos mintegy 304 ábrával. A m. orvosi könyvkiadó társulat segélyezésével kiadta a Franklin-társulat. 1888. Ára 8 frt.

- Baumann Jenő tnr. és Udránszky László dr. A benzoylchlorid mint kém-lőszer. (Közlemény a freiburgi egyetem orvoskari vegytani dolgozó-dájából.) O. H. 51. 52. sz.
- Geyer József dr. A phenylhydrazin-czukorpróba értékéről. (Közlemény a budapesti kir. magy. tud. egyetem élet- és kórvegytani intézetéből.) O. H. 26. sz.
- Regéczi Nagy Imre dr. Új módok az ingerület továtérjedési sebességének meghatározására az izomban. (Közlemény a budapesti kir. m. tud. egyetem élettani intézetéből.) O. H. 1. sz.
- Rothmann Ármin dr. A légenyélecs (N_2O) physiologiai hatásáról és annak alkalmazási módjáról rövid tartalmú műtételnél. Gy. 4. 5. 6. szám.
- Udránszky László dr. A vizellet némely már előképzett vagy abból egyszerű eljárások által előállítható festanyagának viszonyáról a humin-vegyületekhez. (Közlemény Hoppe-Seyler élet-vegytani intézetéből Strassburgban.) O. H. 15. 17. 21. 23. 24. sz.

IV. Közlemények a kórtani tudományok köréből.

A) Kórboncztan. Kórszövettan.

- Jelenffy Zoltán dr. Adatok a gégeizmok élet-, kór- és boncztanához. Gy. 45. 46. 48. 49. 50. 51. 52. 53. sz.
- Preisz Hugó dr. A pseudohypertrophia musculorum egy esetének szövettani vizsgálata. (Közlemény a budapesti kir. magyar tud. egyetem kórboncztani intézetéből.) O. H. 44. 45. sz.

B) Általános és kísérleti kórtan.

- Alapy Henrik dr. A sebfertőző microorganismusok viselkedése a bélhú-zamban. Weichselbaum A. tanár laboratoriumából Bécsben. O. H. 40. 41. sz.
- Hajós Béla dr. Adatok az antipyrin gyógy értékéhez. — Gy. 11. sz.
- Hógyes Endre tnr. Jelentés a Pasteur-féle ebdühellenes gyógyításra vonatkozólag tett kísérletekről és az 1885—88-ik években Párisban gyógyított magyarországi veszett-ehmarottokról. K. és. t. o. 6. sz.
- Ifj. Kiss Ferencz. Tuberculosis bacillusok vizsgálásáról. Gy. H. 52. sz.
- Jelenffy Zoltán dr. Bizonyos ízmok és idegek villamos izgathatóságáról

a narcosisban és a halál után. — Előadatott a budapesti kir. orvosegyesület június 2-ikán tartott ülésén. Gy. 24. sz.
Pertik Ottó dr. A budapesti kir. orvosegyesület által a veszettség tanulmányozására kiküldött bizottságnak jelentése. O. H. 47. sz.

A budapesti kir. orvosegyesület által a veszettség tanulmányozására kiküldött bizottságnak jelentése. O. H. 48. sz.

V. Közlemények a gyógyszer-tan és segédtudományai köréből.

A) Gyógyszer-tan, méregtan.

Önálló munkák:

Bókai Árpád tnr. Dolgozatok a kolozsvári Ferencz-József tudomány-egyetem gyógyszer-tani és általános kórtani intézetéből, Budapest. Franklin-társulat. 1888. 8-adrét, 348 lap. Ára 3 frt.

Lippay Károly es. kir. katonai gyógyszerész. A magyar korona országainak térképe. — A „Magyarországi Gyógyszerész egyesület“ járási beosztásával, megyei határokkal, a közigazgatási és járásbirósági székhelyekkel; az összes polgári, szerzetesrendi és katonai gyógyszer-tárakkal, vasúttal stb. A „Gyógyszerészeti Közlöny“ bizománya. Ára 1 frt.

Benedek Dezső. A keresztrel jegyzett gyógyszerek legnagyobb adagai. Gy. H. 8. sz.

Braneczky Kálmán. A creolinról s antiszepticus hatásáról. Gy. K. 17. sz.
„ „ Egy múlt századbeli gyógyszerjegyzék és árszabvány. Gy. K. 34. sz.

Braneczky Kálmán. Nehány glycese-próba érzékenységéről, különös tekintettel a pikrinsavval való kémlésre. — Gy. K. 43. 45. sz.

Mark Simon. Az ólomkamrák processusának theoriájáról és a kénsav titrálásáról. Gy. K. 25. sz.

Mark Simon. Alkohol vizsgálata aldehyde és kozmaolajra. Gy. K. 25. sz.

„ „ Az alkaloidák fekvése a növényekben Gy. K. 26. sz.

„ „ Wrightin és oxywrightin. Gy. K. 29. sz.

Cs. dr. A budapesti m. k. tudomány-egyetemi gyógyszerészhallgatók se-

- gély-egyletének f. hó 22-én tartott negyedszázados jubileuma. — Gy. H. 18. sz.
- Cs. dr. A gyógyszeresgyakornokok vizsgálata tárgyául kijelölt vegytani fejezetek taglalása. Gy. H. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. sz.
- Fischer Samu dr. A konyhasósvizek vizsgálatáról. Gy. K. 1. sz.
- Gazdik János. Glycerines suppositoriák és opodeldok. Gy. K. 42. sz.
- „ „ A vinum chinae aromaticumról. Gy. K. 15. sz.
- Hankó Vilmos dr. Az alkaloidok synthesise. Gy. H. 42. 44. 45. sz.
- „ „ A fuchsinnak és más anilin festő anyagnak könnyű kimutatása a borban. Gy. K. 15. sz.
- „ Nehány higienikus és technikai szempontból fontos gáznak és gőznek hatása az egészségre. Gy. K. 15. sz.
- Hankó Vilmos dr. Lassú mérge-e a réz? Gy. K. 18. sz.
- Herz Adolf dr. Arsenmérgezés következményei. Gy. 47. sz.
- Jancsó Géza. A nadályok eltartásáról. Gy. K. 41. sz.
- Jármay Gyula dr. A magyar gyógyszerkönyv második kiadásának rövid ismertetése. Gy. 51. 52. sz.
- „ Az új szeszadótörvény rendeleteinek alkalmazása a gyógyszerészetben. Gy. H. 35. 39. 40. sz.
- K. Karlovsky Geyza és Winkler Lajos. Kommentár a magyar gyógyszerkönyv második kiadásának chemiai részéhez. — Gy. K. 27. 30. 31. 43. 50. 51. sz.
- Konrád Jenő dr. Élettani és gyógytani adatok a hyoscinum hydrochloricum hatásához. O. H. 46. sz.
- Maizner János tnr. A Magyar Gyógyszerkönyv (Pharmacopoea Hungarica) II. kiadásának ismertetése. É. 2—3 füzet.
- Mayrhofer. Az arsen egyszerübb mennyileges meghatározásának módja czukrárszati árukban és egyéb tárgyakban. Gy. H. 41. sz.
- Nuricsán József egyet. tanársegéd. Rövid áttekintés a chemia haladásáról az 1887-ik évben. Gy. K. 3. 4. 5. 6. 8. sz.
- Orotvay Márton. Kuruzsolás és gyógyszerárulás. Gy. H. 19. 20. sz.
- Pintér Pál A „capsulae gelatinosae operculatae“ légmentes elzárásának czélszerű módja. Gy. H. 21. sz.
- „ Az oleum ricini ízjavítója. Gy. H. 21. sz.
- Quiring Lajos. Eriodyctionsav. (Bővebb megbeszélése az ezt tartalmazó s Californiában és az Egyesült-Államoknak csak délnyugatra (s

- nem éjszakra) fekvő részében honos hydrophyllaceáknak Gy. H. 9. szám.
- Quiring Lajos. Jambul seed. Gy. H. 21.
- Szilágyi Gyula. Adatok a diasztáz chemiájához. Gy. H. 19. 20. 22. 24. 25. 36. 38. sz.
- Sztankay Aba. A glycerin-crème előállításához. Gy. K. 8. sz.
- „ „ A hydrogenhyperoxyd egy újabb keletkezési módjáról. Gy. K. 29. sz.
- Sztankay Aba. A viasz fertőző szereinek quantitativ kimutatása indirect úton. Gy. K. 32. sz.
- Than Károly tnr. A volumetricus normaloldatok készítéséről. Gy. H. 29. 30. sz.
- „ A molekulasúlyok térfogatának egységéről. Gy. H. 29. 31. 32. sz. és Gy. K. 29. 30. sz.
- Traxler László dr. Adalékok a „vízgyöngy“ ismeretéhez. Gy. K. 28. sz.
- „ „ Egy mult századbeli gyógyszerészjegyzék és árszabvány. Gy. K. 37. sz.
- „ Módszerek az árúbeli chloralhydrat chloral tartalmának meghatározására. Gy. K. 1. 2. 3 sz.
-
- Adatok a collodium gyapot előállításához. Gy. H. 6. sz.
- Adatok az 1887. évben megjelent készítmények vizsgálatához. Gy. H. 9. 10. 12. 14. 15. 19. sz.
- A gyógyszerészet 1887-ben. Gy. H. 4. 5. sz.
- Állatvilágból származott régi gyógyszerekről. K. Kalauz. 4. sz.
- A minjak tankavangról. Gy. H. 6. sz.
- Az új magyar gyógyszerkönyv. O. H. 19. sz.
- Belügyminiszteri körrendelet a „Magyar Gyógyszerkönyv“ 2-ik kiadásához. Gy. H. 25. sz.
- Digitalis forrázat és más gyógyszerek gelatinálása. Gy. H. 2. sz.
- Évi jelentés a gyógyszerészeti vegytan haladásáról 1887-ben. Gy. H. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. sz.
- Kommentár a magyar gyógyszerkönyv 2-ik kiadásához. Gy. H. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 28. 29. 30. 31. 33. 34. 35. 36. 40. 41. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 52. sz.
- Tapasztalatok az antifebrin oldékonysága fölött. Gy. H. 2. sz.

Tiszta (arzenmentes) kénhydrogén kényelmes előállítás módja. Gy. H. 1. szám.

Tisztátalan sósav. Gy. H. 2. sz.

B) Fürdőgyógyászat.

Önálló munka:

Boleman István dr. vihnyei fürdőorvos. Fürdőben. Kiváló tekintettel a magyarhoni gyógyhelyekre. Kiadta tagjai számára a magyar orvosi könyvkiadó társulat. Budapest. 1887.

Bruck Miksa dr. Ásványvizeink forgalmáról és gyógyhelyeink látogatottságáról az 1887-ik évben. O. H. 18. sz.

Cseh Károly dr. Még egyszer a borszéki ásványvizek érdekében. O. H. 5. szám.

Erdélyi Jakab dr. Megjegyzések egy némely honi fürdőről. Gy. 34. sz.

Jármay László dr. A tátrafüredi tartózkodás gyógyhatása idegbántalmaknál. Gy. 38. 39. 40. sz.

Lengyel Béla dr. Jelentés az ásványvíz-vegyelemző intézet 1887. évi működéséről. O. H. 26. sz.

Marschalkó Tamás dr. lipiki fürdőorvos. Lipik összehasonlítva a többi jódfürdőekkel. Gy. 20. 21. 22. sz.

Pap Samu dr. Az alsótátrafüredi vasláp. Gy. 44. sz.

Reclam Károly dr. Ásványvíz ivógyógymódok. K. Kalauz. 8. sz.

A balneologiai bizottság jelentése az általa vizsgált hazai ásványvizekről. O. H. 51. sz.

A főváros ártézi fürdője. O. H. 12. sz.

Ásványvizeink ügye. O. H. 8. sz.

VI. Közlemények az alkalmazott kór- és gyógytani tudományok köréből.

A) Különös kór- és gyógytan. (Belgyógyászat).

Áldor Adolf dr. Gyógytani érdekességű kórtörténeti kivonatok a n.-károlyi közkórházban 1887-ben ápoló betegek köréből. K. Kalauz. 9. 10. sz.

- Baumgarten Egmont dr. A túltengett mandulák által okozott bajokról s azok elkerüléséről. Gy. 18. sz.
- Benczur Dénes dr. Közlemények a budapesti kir. magyar tud. egyetem (Angyán Béla dr. helyettes tanár) I. belkórodájáról. Mogyoró nagyságú solitaer gümő a jobboldali gyurus praecentralisban. O. H. 36. szám.
- „ Pneumothorax szivbaj következtében. Locsesanó szivhangok. O. H. 46. szám.
- Benczur Dénes dr. és Csatáry Ágost dr. Közlemény a budapesti kir. magyar tud. egyetem (Ángyán Béla dr. helyettes tanár). I. belkórodájából. Az oedemák kiürülését bevezető vérsűrűségi változások. O. H. 22. sz.
- Brück Miksa dr. Pharyngitis crouposa A szivizomzat zsíros elfajulása thrombus képződéssel, hirtelen halál. O. H. 18. sz.
- „ Morbus maculosus Werlhofii két rohamos lefolyása s halálos kimenetelű esete. O. H. 18. sz.
- Cserey Zsigmond dr. Tapasztalatok a cholera gyógykezeléséről. O. H. 37. 38. sz.
- Dubay Miklós dr. Újabb megfigyelések a metalloscopia és metallotherapia terén. O. H. 30. 31. 32. 33. sz.
- Dulácska Géza dr. A verő erek megbetegedése. Gy. 28. 29. sz.
- Gager Károly dr. Fluorhydrogénsav belégzések értéke tüdővésznél. O. H. 29. sz.
- Glass Izor dr. Hullamérgezés esete. O. H. Sz. IV. kötet, 20. sz.
- Jelenffy Zoltán dr. A gégegyógyászat a közelmúltban. Gy. 11. sz.
- Jendrassik Ernő dr. A tabes dorsalis localisatiójáról. O. H. 10. 11. 12. 14. 15. 16. sz.
- Jordán Ferencz dr. A calomel hatásáról szivbajoknál. Gy. 8. sz.
- Kenessy Károly dr. Angina herpetica esete. Gy. 17. 18. sz.
- Konrád Jenő dr. Adatok a tetania kórtanához. O. H. 39. 40. sz.
- Korányi Frigyes tnr. A hasi hagymáz és mocsárgerji vegyes fertőzmény kérdéséhez. O. H. 51. 52. sz.
- Lauschmann Gyula dr. Az agyburok gümős lobja s gyomorlágylás. (Közlemény a fővárosi kórház VIII. orvosi osztályáról. Gy. 27. sz.
- Lőrinczi dr. A tüdővészes lázak ellen. K. Kalauz 4. sz.
- Lumniczer József dr. Közlemény Korányi Frigyes egyet. ny. r. tanár.

- II. belgyógyászati kórodájából. Adatok a rothasztó hörlob kórok-
tana- és tünettanához. O. H. 4. 5. 7. 8. 9. sz.
- Novotny Lajos dr. A glicerin, mint hashajtó. Közlemény a Szt. Rókus
kórház III. orvosi osztályáról. Gy. 8. sz.
- Nyikora József dr. Adatok a lépfenés pokolvar ok- és gyógytanához.
O. H. 4. sz.
- Ónodi Adolf dr. A budapesti kir. magyar tud. egyetem (Angyán Béla
dr. helyettes tanár) I. belgyógyászati kórodájából. Kísérletek ery-
throphlaeinnel emberen. O. H. 17. sz.
- Pertik Ottó dr. Új adat a gyomortágulások kóroktanához. O. H. 2. sz.
- Polyák. Gyógykísérleti eredmények. O. H. 51. sz.
- Polyák Lajos dr. Közlemény Korányi Frigyes egyet. ny. r. tanár II. bel-
gyógyászati kórodájából. Xanthoma multiplex esete. O. H. 30. sz.
- Rózsa Mór dr. Febris intermittens perniciosa comitata tetanica esete.
O. H. 21. sz.
- Rutsek Pál dr. A szivrepedés (fissura cordis) egy esete. Gy. 12. sz.
- Scheiber S. H. dr. A bulbar- és pseudobulbar-paralysistről, az utóbbi-
nak egy új esetével. Gy. 39. sz.
- „ A villamos vízfürdőről. O. H. 33. 34. sz.
- Schopf József dr. Az anchylostomum duodenaléről. O. H. 22. 37. sz.
- Schwartz Artur dr. Az idegkór- és gyógytan jelen állása. Gy. 1. 2. 3. sz.
- „ „ Idegkórtani casuistica. Közlemény a „nyilvános am-
bulatoriumból szegények számára.“ O. H. 13. 14. 15. 17. sz.
- Stern Samu dr. és Hirschler Ágost dr. Közlemény Korányi Frigyes egy.
ny. r. tanár II. belgyógyászati kórodájából. Adatok a vegy- és
fertőzéstanához. O. H. 21. 22. sz.
- Stiller Bertalan dr. A vesedaganatok kórismészetéhez. O. H. 27. 28. sz.
- Székács Béla dr. A belgyógyászat jelen állása. Gy. 1. 2. 3. sz.
- Szohner József dr. A pneumatoterapia gyógyértéke mellízzadmánynál.
Gy. 16. sz.
- Szontagh Felix dr. A mellső hasfal kötszöveti lobjának egy ritkább
esete. O. H. 5. sz.
- „ Néhány adat az 1887-ik évben észlelt meningitis cerebrospinalis
esetéről. Közlemény a „Stefania“ szegény-gyermek-kórházból. Gy.
12. 13. 14. sz.
- Terray Pál dr. Közlemény Korányi Frigyes egyet. ny. r. tanár II. bel-
gyógyászati kórodájából. Gyógykísérleti eredmények. O. H. 34. 35. sz.

Torday Ferencz dr. Az angolkór lényege és gyógyítása. O. H. 1. 2. 3. 4. szám.

A budapesti egyetem belgyógyászati tanszéke. O. H. 28. sz. és K. Kalauz 7. sz.

A cholera kórodai szempontból. K. Kalauz 3. sz.

A miskolci nyilvános közkórházban 1887. évben fölmerült kóresetek köréből. K. Kalauz 11. 12. sz.

A pécsi honvédsáortáborban fellépett járványos agy-gerinczvelő-hártyalob. H. 6. sz.

Az I. belgyógyászati tanszék betöltése a budapesti egyetemen. Gy. 13. sz. Roppant mérvű diarrhoea-cholérine-járvány ivóvíz-fertőzés következtében. K. Kalauz 23. sz.

B) Sebészet.

Önálló munka:

Antal Géza dr. egyet. ny. rk. tnr. Rókus kórházi osztályos rendelő orvos. A húgyszervi bántalmaknak sebészi kór- és gyógytana. 52 a szöveg közé igtatott fametszettel és egy szintelen könyomatú táblával. 8-adrét. 358 lap. Kiadja tagjai számára a magyar orvosi könyvkiadó társulat. Budapest. 1888.

Bakó Sándor dr. A hasüreg sebészetének jelen állása. Gy. 7. sz.

„ „ A húgycsőszűkületek székhelyéről. Gy. 41. 42. sz.

„ „ A húgyszervek sebészetének jelen állása. Gy. 5. 6. sz.

Báron Jónás dr. egyet. m. tanár. Az újabbkori gyökeres sérvműtétekről. Gy. 36. 37. sz.

Bécsi Gedeon dr. Az 1888. évi hártvás gégelob-járvány. O. H. 42. sz.

„ „ Az asepticus eljárás alkalmazása vidéki orvosi gyakorlatban. K. Kalauz 15. 16. sz.

„ Mint sectio alta intraperitonealis (Rydyger) megkezdett s mint hashártyán kívüli magas metszés végzett kőműtétek. Hólyag varrat, prima intentio, gyógyulás. O. H. 28. sz.

Bécsi János dr. Magas kőmetzéseim és a „sectio alta“ jövője O. H. 6. szám.

Breiner Adolf dr. Tetanus traumaticus gyógyult esetei. O. H. 2. sz.

- Dollinger Gyula dr. Az első 130 térdízületi zsugorodás- és merevségnél tett kórtani és gyógykezelési tapasztalataim. O. H. 47. 48. sz.
- Ernyei Miksa dr. A terpentinelaj, mint vérzéscillapító szer súlyos orrvérzésnél. O. H. Sz. IV. kötet 12. sz.
- Farkas László dr. A lőtt seb három esete. H. 5. sz.
- Frank József dr. Hasürbe hatoló szűrás vékonybél-izsammak, a kiiszamodott bélkacsnak négyszeres sértése, bélvarrat alkalmazása, gyógyulás. O. H. 25. sz.
- Hainiss Géza dr. Gáttáji zúzódás a húgycső roncsolásával. O. H. 5. sz.
- Herczel Manó dr. A vesekövek műtéti kezeléséről. O. H. 34. 35. sz.
- Jelenffy Zoltán dr. Az orr és orrgaratür kiöblítéséről. Gy. 38. sz.
- Kovács József egyet. tnr. Húgykőeltávolítás bonyodalmakkal. Gy. 18. sz.
- Kremer Gyula dr. Új és egyszerű módszer a friss lucatiók beigazítására. O. H. Sz. V. kötet, 21. sz.
- Lumniczer Sándor egyet. tnr. Kizárt és üszkösödött lágyéksérv, sérv-metszés után közvetlen bélconkolás és varrat, gyógyulás. O. H. 8. szám.
- Machleid Gyula dr. Közlemények a fővárosi közkórház III. sebészeti (Réczey Imre egyet. ny. rk. tnr. rendelő főorvos) fiókosztályáról. IX. Az osztály betegforgalma 1887. évben. O. H. 33. sz.
- Major Ferencz dr. Érdekesb sebészi esetek a vezetésem alatt álló városi kórházból. Gy. 43. 44. sz.
- Makara Lajos dr. műttőorvos. A heveny genyedő lobfolyamatok aetiologiájának jelen állása. (Közlemény Kovács József egyet. ny. r. tnr. I. sebészi kórodájából). Gy. 34. sz.
- „ A rák kóroktanára vonatkozó vizsgálatok. (Közlemény Kovács József egyet. ny. r. tanár I. sebészi kórodájáról). Gy. 21. sz.
- Markó László dr. Adatok a férfi húgycső-kövek kórtanához. O. H. 35. sz.
- Meisels Vilmos dr. Közlemény a fővárosi közkórház prosecturájából. Az első heges hólyagrákról. O. H. 46. 47. 49. 50. 51. sz.
- Morelli Károly dr. Jódfesteny befecskendés után belső genyedéssel gyógyult terimbeles golyva esete. O. H. 50. sz.
- Novotny Lajos dr. Közlemény a fővárosi Szt. Rókus kórház III. orvosi (Antal Géza dr. egyet. ny. rk. tanár, főorvos) osztályáról. A külső húgycsőmetszés indicatiója három per primam gyógyult eset kapcsán. O. H. 42. sz.
- Ónodi Adolf dr. Adatok a gége hűdéseinek tanához. O. H. 3. sz.

- Ónodi Adolf dr. A garatban levő idegen testek casuisticájához. O. H. 41. szám.
- „ Általános ezüstkór és gégerák esete. O. H. 51. sz.
- „ Közlemény Lumniczer Sándor egyet. ny. r. tnr. II. sebészi kórodájáról. Veszületett zsigerív maradvány a nyakon. O. H. 6. sz.
- Popovits György dr. Jodoform alkalmazása complicált csonttörésnél. O. H. 16. sz.
- Prochnow József dr. egyet. tnr.-segéd. A vállficzamról. Gy. 1. 2. sz.
- „ „ Az I. sebészi kórodán 1887—8. tanévben észlelt lött sebzések. H. 9. 10. sz.
- „ Észrevételek a rák kóroktanához és therapiájához (Közlemény Kovács József egyet. ny. r. tanár I. sebészi kórodájáról). Gy. 31. sz.
- „ Trauma után föllépett dag a singidegen. (Kimetszés, idegvarrat, gyógyulás az érzés visszatértével). Gy. 34. sz.
- „ Visszérkő (Phlebolith) esete. (Közlemény Kovács József egyet. ny. r. tanár I. sebészi kórodájáról). Gy. 32. sz.
- Réczey Imre dr. IX. A rákos-üszkös-osztály betegforgalma 1887. évben. O. H. 34. sz.
- „ Közlemény a fővárosi közkórház III. sebészeti (Réczey Imre ny. rk. tanár, rendelő főorvos) fiókosztályáról. VIII. A bőr alatti veserepedésekről. O. H. 26. 27. 28. 29. sz.
- Róth Adolf dr. Hessing Frigyes, a testegyenészet új gyógymódjának megalapítója. Gy. 23. sz.
- „ Az ízületbetegségek és következményeinek, a csonttörések és a test összes elgörbüléseinek műtét- és fájdalom nélküli fennjáró gyógykezelése. Hessing módszer szerint. O. H. Sz. V. kötet, 15. 16. sz.
- Ruber József dr. Néhány szó a kórházi sebkezelés és egy pár újabbi gyógyszerrel tett kísérletek eredményéről. K. Kalauz 17. sz.
- Schächter Miksa dr. A sebkezelés jelen állása és a sebészet haladása általában. Gy. 8. 9. sz.
- Schächter Miksa és Szénássy Sándor dok. Új golyófogó az aczélhüvelyű kis kaliberű lövegek számára. H. 11. sz.
- Steinberger Izidor dr. Közlemény a fővárosi közkórház (Réczey Imre egyet. ny. rk. tanár) III. sebészi fiókosztályáról. VII. Sarcoma fusocellulare mammae esete. O. H. 19. 20. sz.
- Szénássy Sándor dr. Adatok a vérzéscsillapítás tanának jelen állásához. K. Kalauz 21. sz.

- Szénássy Sándor dr. A sinkötések és keménykötések a hadi sebészetben.
H. 4. sz.
- Tauffer Jenő dr. Az ovarialis tömlőknél szokásos palliatív punctiók káros hatásáról. O. H. 9. sz.
- Tauffer Vilmos tnr. Némely hasdagatok sebészi kezelésének javalatairól és jóslatáról 285 eset alapján. O. H. 48. 49. sz.
- Turcsányi Gyula dr. egyet. tnrsegéd. Bélsársipoly (Fistula stercoralis) két önként gyógyult esete. (Közlemény Kovács József egyet. ny. r. tanár I. sebészi kórodájáról). Gy. 33. sz.
- Vangel B. Micrococcus tetragenos orrfekélyben. (Közlemény Kovács József egyet. ny. r. tanár I. Sebészi kórodájáról) Gy. 32. sz.
- Wein Manó dr. A fertőztelenítő sebkezelés és mai állása. O. H. Sz. IV. kötet 21. 22. 23. sz.
- Weiszbarth Gyula dr. Idegen test a légcsőben. O. H. 8. sz.
- „ „ Vérzések az agyburkok közé. O. H. 19. sz.

C) Szemészet.

- Bogdán A. dr. Látható canalis Cloqueti esete (1 ábrával) Sz. 3. sz.
- Csapodi István dr. A szivárványhártya önkéntes vérzései. Sz. 1. sz.
- „ „ Ritkább szaruhártyalobok I. Keratitis bullosa. II. Herpes catarrhalis corneae. Sz. 6. sz.
- Czaimiczean tnr. A retina környi része fényre érzékenyebb, mint centralis része. Sz. 6. sz.
- „ A VII. nemzetközi szemészeti congressus Heidelbergben, augusztus 8—11. Sz. 5. sz.
- Feuer Nathaniel dr. A himlő következtében beálló szembántalmak. Gy. 50. 51. sz.
- „ A szemteke sorvasztásáról (reductio bulbi). Gy. 42. sz.
- „ A védkötelesek szemvizsgálatáról. H. 1. sz.
- Goldzieher Vilmos dr. Bujakóros köthártyalobról. O. H. 18. sz.
- Grosz Albert dr. A egyiptomi szembetegség. K. Kalauz 4. sz.
- Grosz Emil dr. A szemészet külföldön. Sz. 5. 6. sz.
- Grossmann Lipót dr. A creolin mint jeles fertőtlenítő szer. Gy. 25. 26. sz.
- „ „ Szemészeti vázlatok. Gy. 10. 11. sz.
- Imre J. dr. Közlemények a hm.-vásárhelyi városi kórház szemészeti osztályáról. I. A szemészeti osztály eddigi működése. Sz. 3. sz.

- Issekutz L. dr. A látóideg megbetegedésének néhány ritkább esete. —
Sz. 2. 3. sz.
- „ A senilis myopiáról. Sz. 5. sz.
- Kocsis Elemér dr. Idegen test a retinán. Sz. 5. sz.
- Mergl Ödön dr. A creolin, jodoform és antipyrin a szemészetben. Közlemény a pozsonyi orsz. kórház szemészeti osztályáról. O. H. Sz. V. kötet. 8. sz.
- „ Az 1887. év nov. 1-től 1888. szept. hó végeig végzett szemészeti műtétek. O. H. Sz. V. kötet 15. sz.
- Mohr Mihály dr. Szemészeti közlemények Szili Adolf dr. egyet. m. tanár vezetése alatt álló szembeteg osztályról. Gy. 28. 30. sz.
- Neupauer dr. Abscessus ex phlyctaena. Sz. 4. sz.
- „ A heidelbergi szemésztársaság 1887. évi gyűlésének tárgyalásai. Sz. 2. sz.
- „ Az American Ophthalmological Society (Van London Convecticant) 23-ik congressusának fontosabb tárgyai. Sz. 2. sz.
- „ Az erythrophlaein a szemészetben. Sz. 3. sz.
- Ottava I. dr. Apró közlemények. I. Cataracta capsularis centralis anterior duplex. II. Anophtalmus congenitus lateris sinistri, coloboma iridis et chorioideae oculi dextri. III. Mikrophtalmus congenitus bilateralis. IV. Cicatrisatio chorioideae post rupturam. Sz. 4. sz.
- „ A washingtoni nemzetközi kongressus szemorvosi szakosztályának tárgyalásai 1887. évben. Sz. 1. sz.
- „ Adatok a látószervekben levő cysticercus tanához. Sz. 1—2. sz.
- „ A gonococcusok értéke a kankós szemgyulladás diagnosisánál. Sz. 2. sz.
- Szili Adolf dr. egyetemi m. tanár. A rövidlátóság kérdéséhez Gy. 22. 23. szám.
- „ Astigmatismus fundi (*két ábrával*) Sz. 4. sz.
- „ Nuclearis szemmozgási rendellenességek Sz. 1. sz.
- Vidor Zsigmond dr. A szemteke sörvasztásáról (reductio bulbi.) Gy. 42. szám.
- Wilheim Adolf dr. A szabadkai szemkórház kimutatása 1887. évről. O. H. 31. sz.

A francia szemészeti egyesület 1888-ik május 7—10 tartott congressusának fontosabb tárgyai. Sz. 4. sz.

A német természetvizsgálók wiesbadeni gyülekezetének szemészeti tárgyalásai. 1887. szeptember hónapban. Sz. 1. sz.

Az olasz szemorvosok társulatának congressusa Turinban 1887. szeptember hónapban. Sz. 1. sz.

D) Szülészet és nőgyógyászat.

Bäcker József dr. és Temesváry Rezső dr. Közlemény Kézmárszky Tivadar dr. egyetemi ny. r. tanár, I. szülészeti és nőgyógyászati kórodájáról. Tanulmányok a gyermekágy köréből. O. H. 11. 12. 24. 25. 26 sz.

Bársony János dr. Közlemény Kézmárszky Tivadar egyetemi ny. r. tanár I. szülészeti és nőgyógyászati kórodájából. A méhen kívüli terhességről öt eset kapcsán. O. H. 50. 51. 53. sz.

Bider Vilmos dr. Az újszülöttek takarának kóroktanáról és az ellen fogantatosítható óvintézkedésekről. K. Kalauz 14. sz.

Danninger Ádám dr. Közlemény Mann Jakab tnr. szegedi szülészeti és nőgyógyászati kórodájából. Az újszülöttek és csecsemők köldökének ápolása. O. H. 27. sz.

Dirner Gusztáv dr. Közlemény Tauffer Vilmos egyetemi ny. r. tanár II. szülészeti és nőgyógyászati kórodájából. A csonk ellátásának kérdése hysterotomiánál 31 eset kapcsolatában. O. H. 6. 7. 18. 19. 20. 22. sz.

Elischer Gyula dr. Az „Erzsébet-kórház“ nőgyógyászati osztályának kimutatása 1884⁴/₅—1886. évekről. O. H. 1. 2. 3. 4. sz.

Feuer Náthán dr. A „blenorrhoea neonatorum“ gátlásáról és gyógykezeléséről. K. Kalauz 17. sz.

Góth Manó dr. egyetemi m. tanár. A magzatnak visszamaradásáról a méhben — missed labour. É. 1 füzet.

Konrád Márk dr. Az újszülöttek szemtakárjának prophylaxisa. O. H. 40. szám.

Lantos Emil dr. Közlemény Kézmárszky Tivadar egyetemi ny. r. tanár I. szülészeti és nőgyógyászati kórodájából. Az eclampsia és albuminuria kóroktanához. O. H. 7. 10. 11. 12. 13. sz.

„ Nőgyógyászati levelek. I. Breisky tanár bécsi szülészeti és nőgyógyászati kórodájából. O. H. 21. sz.

„ Nőgyógyászati levelek. II. Fritsch tanár boroszlói nőgyógyászati kórodája. O. H. 24. szám.

- Lantos Emil dr. A II. német nőgyógyászati congressus Halleban. O. H. 25. 26. 27. 28. sz.
- Mann Jakab dr. A szegedi m. kir. szülészeti és nőgyógyászati kórodából. Nyolcz hasmetszés műtete. O. H. 32. 33. sz.
- Papp Gyula dr. Az ingluvinról, mint a terhések hányása ellen való gyógyszeréről. Gy. 30. sz.
- Szabó Dénes dr. Munkálkodás a szüléset és nőgyógyászat körében. Gy. 9. 10. 13. 15. sz.
- Tauffer Jenő dr. A női nemzörészek fejlődési rendellenességének egy érdekesebb esete. Észleltetett a temesvári közkórházban, Bécsi Geodeon dr. igazgató főorvos nyilvános ambulatoriumán. Gy. 6. sz.
- „ Uterus didelphys által akadályozott szülés esete. O. H. 36. sz.
- Temesváry Rezső dr. A II. nőgyógyászati congressus Halléban. Gy. 23. 24. 25. 31. sz.
- „ Nőgyógyászati levelek Németországból Schultze tanár jenai kórodájáról. Gy. 40. sz.
- Velits Dezső dr. A petefészek tömlős daganatai által okozott másodlagos hashártya megbetegedés jelentőségéről kórismei, gyógyjavallati és kórjóslati szempontból. O. H. 42. 43. 44. 45. sz.
- „ Közlemény Tauffer Vilmos egyetemi ny. r. tanár II. szülészeti és nőgyógyászati kórodájából. Endotheliuma cysticum myxomatodes ovarii. O. H. 16. sz.

A gyermekági láz kitörése és továbbterjedésének elhárítása iránti intézkedésekről szóló szabályrendelet Szeben vármegye szülészeti részére. K. Kalauz 13. sz.

E) Bőr- és bujakórtan.

- Feleki Hugó dr. Idült blenorrhoea kezelésére szolgáló gyógyszeres szonda. Gy. 40. sz.
- Geyer József dr. A jodoform dermatisről és a cocain alkalmazása egyes dermatitiseknél. O. H. Sz. V. kötet. 1. sz.
- Novotny Lajos dr. Ectoparasita széles függölyökben. (Közlemény Poor Imre tanár Szt. Rókus kórházi főorvos osztályáról.) Gy. 3. sz.
- Pajor Sándor dr. Közlemény Schwimmer Ernő dr. egyetemi ny. rk. tanár közkórházi főorvos bőrgyógyászati osztályáról. Urethritis membranacea (desquammativa.) O. H. 44. sz.

- Piliczter Béla dr. Kimutatás a fővárosi „Nyilvános Ambulatorium“-nak Róna Sámuel dr. vezetése alatt álló bőrbeteg és bujakóros osztályáról. O. H. 4. sz.
- Poor Imre tanár. Az iblany a bujakórnak biztos és ártalom nélküli gyógyszerere. K. Kalauz 18. sz.
- Róna Sámuel dr. „Lichen scrophulosorum“ infantum. O. H. 52. sz.
- „ „ Lichen (ruber) planus. O. H. 31. 32. sz.
- Schwartz Sándor dr. Közlemény a Szt. Rókus-kózkórház II. fertőző (Róna Sámuel dr. rendelő orvos) osztályáról. Elsődleges garatorbáncz két esete himlő után. O. H. 23. sz.
- Schwimmer Ernő dr. egyetemi ny. rk. tanár. A bőrgyógyászat és bujakórtan jelen állása. Gy. 14. 15. sz.
- „ Némely újabb bőrgyógyászati szerről. Gy. 53. sz.

F) Gyermekgyógyászat.

- Bókai János dr. Balanoposthitis crouposo-diphtheritica esete. O. H. 5. és K. Kalauz 13. sz.
- „ Clitoris-strangulatio egy esete. O. H. 20. sz.
- „ Heveny savós ízületlobok bárányhimlő után. O. H. 53. sz.
- „ Orvosi jelentés a „Stephania“ pesti szegény gyermekkórház 1887-ik évi működéséről. K. Kalauz 14. sz.
- Brück Miksa dr. Gümős nyakesigolyaszú egy esete. O. H. 20. sz.
- „ „ Kórrajzok a gyermekorvosi gyakorlatból. Gy. 23. 25. sz.
- Dirner Gusztáv dr. Az újszülött köldökének ápolása. O. H. 13. sz.
- Erőss Gyula dr. egyetemi m. tanár. A gyermekgyógyászat terén kifejlesztett munkálkodás kiválóbb eredményei 1887-ben. Gy. 17. 19. 20. 21. sz.
- Faragó Gyula dr. A kisdedek gyomor és bélkimosása Gy. 41. sz.
- Kövér Kálmán dr. A budapesti nyilvános gyermekgyógyintézetében járólagosan gyógykezelt betegekről. O. H. 43. sz.
- Steigenberger S. dr. Gyermeknek megfertőztetése tuberculoticus dajkának teje által. Gy. 7. sz.
- Szegő Kálmán dr. Közlemények a budapesti „Stephania“ gyermekkórházról. Észleletek az 1886-iki vörhenyjárványról. O. H. 14. sz.
- Szontagh Felix dr. Gyermekkórházi casuistica. A mellső hasfal kötszöveti lobjának egy ritkább esete. K. Kalauz 15. sz.

- Szontagh Felix dr. Közlemény a „Stephania“ szegénygyermek kórház-
ból. Adatok a központi idegrendszer megbetegedéséhez veleszüle-
tett bujakórnál. O. H. 45. sz.
- Weiszbarth Gyula dr. Gyermekkórházi casuistica. Idegen test a légső-
ben. K. Kalauz 16. 17. sz.
- „ Diabetes insipidus 4 $\frac{1}{2}$ éves leánygyermeknél. K. Kalauz 18. sz.

G) Elmekórtan.

Önálló munka:

A gyakorlati elmekórtan vázolata. Különös tekintettel az elmebetegekre
vonatkozó hazai törvényeinkre s ministeri rendeletekre. Irta dr.
Moravesik Ernő Emil egyetemi m. tanár, a budapesti m. k. tud.
egyetemi elmekórtani klinika tanársegéde; a budapesti kir. tör-
vényszék elmeorvos szakértője. Budapest, Franklin-társulat kiadása.
Kis 8-adrét, 212 lap. Ára 1 frt 20 kr.

Blum Ödön dr. A visszás nemi érzetéről. Gy. 49. 50. sz.

Fekete A. dr. V. Az elmeállapot épségének kétségbe vonása. Ellenkező
orvosi vélemény. VI. Búskomorság. O. H. 21. sz.

Fischer Jakab dr. A hyoscin hatásáról. Közlemény a lipótmezei tébolyda
női osztályáról. Gy. 19. sz.

„ Az antifibrin alkalmazása az elmeegógyászatban. Gy. 26. sz.

„ Reflexiók a beszámíthatóság kérdéséről. Gy. 35. 36. sz.

Gaál Zsigmond dr. Közlemény a fővárosi Szt. Rókus közkórház (Laufe-
nauer ny. rk. tanár) megfigyelő osztályáról. Hystero-epilepsia esete
férfinál. O. H. 18. sz.

Jendrassik Ernő dr. A suggestióról. O. H. 23. 24. sz.

Krausz Samu dr. A lipótmezei orsz. tébolyda férfiosztályából. A hyoscin
hatásáról. O. H. 16. sz.

Lechner Károly dr. A budapesti angyalföldi m. kir. orsz. elmebeteg
ápolda évi jelentése 1887. évről. K. Kalauz 18. sz.

„ Az érzéki észrebevés némely rendellenességeiről. O. H. 38. 39.
41. szám.

Moravesik Ernő Emil dr. egyetemi m. tanár. A csökkent (korlátolt) be-
számítási képességről. O. H. 19. 20. sz.

„ A psychicus infectióról három eset kapcsán. O. H. 52. 53. sz.

- Moravcsik Ernő Emil dr. Hysteriás tünetek az agy bujakóros elváltozásainál, kórszövettani vizsgálatok alapján. O. H. 36. sz.
- „ Az epilepsia tanához. O. H. 5. sz.
- Rottenbiller János dr. Terjedő hűdéses elmezavarban szenvedők hőmérséki viszonyairól. O. H. 49. 50. sz.
- Salgó J. dr. A pubertas kóroki jelentősége O. H. 15. 16. sz.
- Schaffer Károly. Közlemény Laufenauer Károly dr. egyetemi m. tanár elmekórtani dolgozójából. Az alkoholos hűdés középponti eredetének kérdéséről. O. H. 43. sz.

A fővárosi közkórház elmebeteg megfigyelő osztálya. O. H. g. 28. sz.
Elmebetegek statisticája Poroszországban. O. H. 42. sz.

H) Fülgyógyászat.

- Purjesz Ignácz dr. A fülgyógyászat fejlődése az utóbbi években. Gy. 16. sz.
- „ A creolin alkalmazása genyes dobüreg gyuladással. Gy. 52. sz.
- Szenes Zsigmond dr. A fülészeti haladásáról. O. H. 10. 11. sz.
- „ „ Az otitis media metastaticus szövődményeiről. (Közlemény Böke tanár Szt. Rókus kórházi fülbeteg osztályáról. Gy. 45. 46. 47. sz.
- „ Két fülészi tévedés. Gy. 29. szám.
- „ Kimutatás a Szt. Rókus kórház fülbeteg osztályán (Böke Gyula egyetemi tanár) gyógykezelt fülbetegekről. O. H. 5. 6. 8. 9. 10. sz.

I) Fogászat.

Önálló munka:

- Abonyi József dr. A fogászat és műtétéinek rövid kézikönyve. Orvostanhallgatók s gyakorló orvosok számára. Nagy 8-adrét, 128 lap, 104 fametszettel. Budapest, kiadja a Franklin-társulat, 1888. Ára 1 forint.
- Kovács József tnr. véleménye a fogászok képezése ügyében. Gy. 38. sz.
- Roth Armin dr. Kimutatás Árkövy József dr. egyetemi magántanár nyilvános foggyógyintézetének működéséről 1887. márcziustól 1888. májusig. O. H. 20. sz.

A közegészségi statistikának kiterjedése a fogászatra. O. H. 2. sz.
Javaslat fogorvosok képzésére a budapesti egyetemen. A) Az orvosok képzése a mindennapos fogorvosi segítségre. B) A fogorvos-spezialisták képzése. K. és t. o. 4. sz.

K) Államorvostan.

a) Törvényszéki orvostan.

Csatáry Lajos dr. Az országos közegészségi tanács felülvéleményeiből.

I. Erőszakos nemi közösülés. II. Magzat elhajtás. III. Emberölés erőszakos vagy természetes halál? K. és t. o. 1. sz.

IV. Emberölés; esetleges halál. V. Kontárbába. VI. Mérgezési kísérlet. K. és t. o. 4. sz.

Csolnoky Ferencz dr. veszprémi törvényszéki orvos. Szurt seb ritka esete. Gy. 32. sz.

Dulácska Géza dr. Akasztás okozta változások élöben. Gy. 35. sz.

Fekete Alajos dr. Törvényszéki orvosi észleletek. Magzatelhajtás. Gy. 53. sz.

Kecskeméti Lajos dr. Kétes beszámítás. Gy. 49. sz.

Kovács Sándor dr. egyetemi tanársegéd. Közlemények a kolozsvári m. kir. tudomány egyetem törvényszéki orvostani intézetéből. Az orvosi közreműködést igénylő bűnügyek statistikája. É. 1. füzet.

Kún Tamás dr. Törvényszéki orvosi eljárás a terhesség és szülés eseteinél. O. H. 25. sz.

Lendvay Benő dr. A szülönő elhalálózása fogóműtét közben. — Terheli-e a műtevő orvost mulasztás vagy gondatlanság vádja? K. és t. o. 2. sz.

Turcsányi Gyula dr. egyet. tanársegéd. Törvényszéki orvostani casuistika. Gy. 24. 27. 43. sz.

b) Közegészségtan.

Csapodi István dr. A szódavíz és ásványvíz. E. 5. füzet.

Fodor József tanár. Nők az egészségügyében. E. 5. füzet.

Frank Ödön dr. Levél egy fiatal anyához. E. 5. füzet.

Gerlőczy Zsigmond dr. A fertőztelenítésről. E. 3. 4. füzet.

Vizsgálatok a desinficiálás gyakorlatára vonatkozólag.
I. Árnyékszék gödrök tartalmának desinficiálása és szagtalanítása.

- II. Csatornafolyadék desinficiálása és szagtalanítása. III. Csatorna-
iszap fertőztelenítése és szagtalanítása. IV. Szemét desinficiálása.
V. Ürülékek desinficiálása. Összefoglalás. K. és t. o. 2. 3. sz.
- Imre József dr. Az iskola hatása a tanulók egészségére. E. 1. 2. 3. 4.
6. füzet.
- Kauszer József építész. A pinczelakásokról. E. 5. füzet.
- Kvassay Jenő. A lakóházak, gazdasági épületek, belsőségek, községek
és temetők kiszárítása alagsóvezetés útján. K. Kalauz 12. sz.
- Müller Kálmán tanár. A meghülésről. E. 1. füzet.
- M. Zelizy József dr. A korcsolyázás. E. 1. füzet.
- „ „ A szódavíz. E. 3. 4. füzet.
- Rácz István dr. Az iszákosságról. E. 6. füzet.
- Stern dr. Vezérelvek kaszárnyák építésénél. H. 3. sz.

A lakások, épületek és községek alapsóvezéssel való kiszárításáról.
O. H. 9. sz.

Betegség átvitele tehénről emberre. K. Kalauz 20. sz.

c) Közegészségügy. Orvosi rendészet.

Ö n á l l ó m u n k a.

- Kőrösi József, a fővárosi statistikai hivatal igazgatója. Budapest fővá-
ros halandósága az 1882—1885. években és annak okai. Buda-
pest 1888. Grill Károly udvari könyvkereskedésében.
- Pávai Vajna Gábor dr. Az orvosi kamarák érdekében. (Füzet).
-
- Bernát István dr. Az italmérési jövedékről. E. 6. füzet.
- Boér Jenő dr. Az orvosi segélyegylet érdekében. O. H. 50. sz.
- Csatáry Lajos dr. egészségügyi tanácsos. Az országos közegészségügyi
tanács véleménye a „Saccharinról.“ K. és t. o. 3. sz.
- „ Jelentés az országos közegészségi tanácsnak 1887. évi működé-
séről. Gy. H. 11. sz.
- „ Közlekedési viszonyok a fővárosban. E. 1. füzet.
- Csorba Ferencz dr. Közegészségi egyesületek Angliában. E. 3. 4. füzet.
- Faragó Gyula dr. A világ árvája. Tanulmány az elhagyott gyermekek-
ről. O. H. 16. sz.
- Fischer Samu dr. Rendőri tejszorgálat. Gy. K. 47. 48. 49. sz.

Fodor József egyet. ny. r. tanár. A közegészségügy haladása. E. 3. 4. füz.
Frank Ödön dr. A rabélelmezés. O. H. 46. sz.

„ „ Budapest főváros gyárai és gyárbeli munkásai. K. és
t. o. 1. szám.

„ Közegészségügyi intézkedések a fővárosban. E. 2. füzet. K. és
t. o. 1. szám.

Geöcze Sarolta. Levél Brassóból. E. 5. füzet.

Hainiss Géza dr. A himlő ellen védoltásról. E. 2. füzet.

Hutyra Ferencz dr. A húsvizsgálat a fővárosban. K. és t. o. 4. sz.

Major Antal dr. Az aldunai csángó telepek egészségügye. K. és t. o. 6. sz.

Müller Kálmán dr. Emlékirat a fővárosi Szt. Rókus közkórház újjá építé-
tése tárgyában. K. és t. o. 1. sz.

Nuszer Lajos dr. Munkács város 1886. évi közegészségügyi jelentéséből.
K. Kalauz 4. sz.

Rákosi Béla dr. A mezőhegyesi cselédház. E. 3. 4. füzet.

Sass István dr. Válasz Pávai V. Gábornak az „orvosi kamarák érdeké-
ben“ irt értekezletére. K. Kalauz 20. sz.

Schuschny Henrik dr. A kórházból kibocsátott üdülők segélyezése.

Spanner Ignác dr., honv. ezredorvos. Utasítás a lábfeltörés meggátlá-
sára. A m. kir. honvédség számára írva. Pályadíjnyertes munka.
H. 7. szám.

Szilágyi Gyula dr. A győri vízvezető mű. E. 3. 4. sz.

Szilvássy János dr. Az orvosi nyugdíj-intézet kérdéséhez. K. Kalauz
23. szám.

Sztankay Aba. A kenyér. Gy. K. 5. 6. 7. sz.

Török János dr. „Audiatur et altera pars.“ K. Kalauz 11. sz.

„ „ A tiszti orvosi-munkakörből. K. Kalauz. 19. 21. 22. sz.

A budapesti kir. magyar tudomány-egyetem rectorának és tanácsának be-
igztatása. O. H. 39. sz.

A budapesti kir. magyar tudomány egyetem újjáalakításának CVIII. év-
fordulója. O. H. 21. sz.

Adatok Szent István korona országainak népesedési mozgalmához 1886.
évben. K. Kalauz 7. sz.

A felvidéki asszony sorsa. E. 6. füzet.

A fővárosi államrendőrség új tolonczháza. O. H. 23. sz.

A fővárosi járvány-bizottság utolsó ülése O. H. 1. sz.

- A fővárosnak úgy látszik, ez idő szerint nincs szerencséje a lakásügyben. O. H. 7. sz.
- A fővárosi Szt. Rókus-kórház lebontása. O. H. 18. sz.
- A gyógyszerész-gyakornoki vizsgáló-bizottság ügyrendje. K. Kalauz 18. szám.
- A katona-orvosok kinevezésére vonatkozó új szabályrendelet. O. H. 4. sz.
- A kisedóvás Magyarországon. K. Kalauz 4. sz.
- A kolozsvári „Ferencz-József tudomány-egyetem“ rectora és tanácsának beigtatása. O. H. 39. sz.
- A közegészségi statisztikának kiterjesztése a fogászatra. O. H. 2. sz.
- A községi és körorvosok nyugdíjintézménye. K. Kalauz 22. sz.
- A magyarországi gyógyszerészegylet elnökségének a járásigazgatókhoz intézett körlevele. Gy. H. 11. sz.
- A magy. kir. államvasúttak egészségügye. O. H. 23. sz.
- A magyar kir. belügyminiszter rendelete az új magyar „Gyógyszer-ár-szabvány“ tárgyában. K. Kalauz 24. sz.
- A nyakfog. É. 2. füzet.
- A párizsi új Pasteur intézet. O. H. 48. sz.
- A szülők tanítása a járványos betegségek természetére s óvszabályaira. K. Kalauz 2. sz.
- A védhímlőoltás eredményei Németországban. O. H. 5. sz.
- A végleges vízmű vajudásai. O. H. 25. sz.
- Az aranyos-maróthi közkórház rövid történeti vázlata. K. Kalauz 8. sz.
- Az ebdüh elterjedése Németországban. O. H. 48. sz.
- Az élelmiszerek hamisításáról. K. Kalauz 5. sz.
- Az orvosi kamarák érdekében. K. Kalauz 19. sz.
- Az orvosi segély igénybevételének elmulasztása a túlmagas körorvosi látogatási díjak mellett. K. Kalauz 9. sz.
- Az orvostanhallgatók hadkötelezettsége. O. H. 49. sz.
- Az osztrák egyetemek új szabályzata a magántanári képesítésről. O. H. 10. szám.
- Bábaügy. K. Kalauz 22. sz.
- Belügyminiszteri körrendelet a trachoma terjedésének meggátlása tárgyában. K. Kalauz 2. sz.
- Belügyminiszteri rendelet az egészségre ártalmas italok áruba bocsátása iránt. Gy. K. 21. sz.

- Belügyminiszteri utasítás a birói és rendőri hullavizsgálat körül követendő eljárás iránt. O. H. 16. sz. és K. Kalauz 1. sz.
- Berlini kórházak költségvetései. O. H. 52. sz.
- Budapest főváros törvényhatósága által alkotott szabályrendeletek, szabályzatok és utasítások gyűjteménye. O. H. 12. sz.
- Curiosum. K. Kalauz 4. sz.
- Egyetem Londonban. O. H. 10. sz.
- Életteljes mozgalmak Tolnamegyében a közegészségügy előmozdítása iránt. K. Kalauz 17. szám.
- Fogházak és humanismus. K. Kalauz 2. sz.
- Gyógyszerészsegédi vizsgáló bizottságok. O. H. 2. sz.
- Himlő halálozás Franciaországban. O. H. 52. sz.
- Hogyan vizsgálja meg ezentúl a főszolgabíró a községeket a közegészségügyi törvények s rendeletek végrehajtása tekintetéhez? K. Kalauz 19. sz.
- Iskolaorvosok működése. K. és t. o. 4. sz.
- Iskola szellőztetés. E. 2. füzet.
- Katona-orvosok képezése. K. és t. o. 2. sz.
- Ki járt el a törvény értelmében: a járási, vagy a községi orvos-e? K. Kalauz 23. sz.
- Közegészségügyünk 1885. évben. K. Kalauz 24. sz.
- Közegészségügyünk 1887. évben. K. Kalauz 1. sz.
- Közegészségügyi törvényünk a gyakorlatban. O. H. 3. sz.
- Közegészségügyi viszonyok Bars megyében. K. Kalauz 3 sz.
- Levél Somogy-Endrédről. E. 5. füzet.
- Londoni kórházak. O. H. 53. sz.
- Memorandum a budapesti Szt. Rókus-kórház tárgyában. K. Kalauz 6. sz.
- Mik okai a nálunk előforduló aránytalan halandóságnak és hogyan volnának azok elháríthatók. K. Kalauz 16. 17. 18. sz.
- Miskolcz város temetőügyi szabályrendelete. K. Kalauz 13. sz.
- Mozgalom az orvosi kamarák érdekében. O. H. 51. sz.
- Nemzeti szövetség a test edzésére Franciaországban. O. H. 46. sz.
- Orvosok felmentése a népfelkelői szolgálat alól. O. H. 4 sz.
- Pesti izraelita kórház. O. H. 52. sz.
- Poroszország orvosi személynete. O. H. 4. sz.
- Pozsonyi m. kir. országos kórház. O. H. 53. sz.
- Rendelet a trachoma terjedésének meggátítása tárgyában. H. 1. sz.

- Rendőr főorvosi hivatal O. H. 29. 34. sz.
Szabályrendelet a tápszerkészítő műhelyek elhelyezéséről. K. Kalauz 2. sz.
Szaporodik e hazánk lakóssága? K. Kalauz 6. sz.
Szülők korának befolyása a gyermekek életerejére. O. H. 55. sz.
Szükségesek-e a járásorvosok?! K. Kalauz 12. sz.
Téli kép Sárosmegyéből. E. 2. füzet.
Védőoltások az ázsiai cholera ellen. O. H. 37. sz.

d) Orvosi statistika és jelentések.

Önálló munkák:

- Fridrich Alajos dr. A nagy-tapolcsányi megyei közkórház kimutatása 1887. évről.
Koller János dr. igazgató főorvos. A gyöngyösi alapítványi közkórház kimutatása 1887. évről.
Ruber József dr. Kimutatás a rozsnyci Kósa-Schopper r. kath. kórház első évi működéséről.
Thuróczy Károly dr. A nyitramegyei kórház kimutatása 1887. évről.
Áldor József dr. A nagy-károlyi nyilvános közkórház 1887. évi kimutatása. O. H. 18. sz.
Bernáth József tanár. Magyarország külforgalmi statisztikája. Gy. H. 14. 18. sz.
Csatáry Lajos dr. Jelentés az országos közegészségi tanácsnak 1887. évi működéséről. O. H. 10. sz. K. Kalauz 7. sz.
Engel Gábor dr. A kolozsvári „Károlina“ országos kórház kimutatása 1887. O. H. 48. sz.
Erzeth Lajos dr. A pécsvárosi közkórház 1887. évi forgalmának kimutatása. O. H. 12. sz.
Faragó Ödön dr. A szegedi kir. kerületi börtön egészségi állapota 1887-ik évről. O. H. 39. sz.
Gere Gyula dr. A jászberényi „Erzsébet“ közkórház kimutatása 1887. évről. O. H. 18. sz.
Kanka Károly dr. A pozsonyi országos kórház kimutatása 1887. évről. O. H. 41. sz.
Kiss Ferencz dr. Hivatalos jelentés Biharmegyében észlelt s összeletezett egészségügyi statisztikai viszonyokról az 1887. évben. K. Kalauz 14. 15. sz.

Lányi Benedek dr. Az aranyos-maróthi megyei közkórház kimutatása
1887. évről. O. H. 17. sz.

László Elek dr. Jelentés Oroszháza község 1887. évi közegészségügyi
viszonyairól. K. Kalauz 6. sz.

Löcherer Tamás dr. A gömörmegyei (rimaszombati) közkórház évi je-
lentése 1887. évről. O. H. 27. sz.

Markó László dr. Borsodmegye közegészségügyi jelentése az 1887. év
II-ik feléről. K. Kalauz 5. sz.

Marosi Kálmán dr. A maros-vásárhelyi országos kórház évi kimutatása
1887. évről. O. H. 15. sz.

Rákosi Béla dr. Jelentés a városi m. kir. országos fegyintézet egészségi
állapotáról. 1887. O. H. 49. 50. sz.

Serli Sándor dr. A mohácsi járás egészségügyi statistikája. K. Kalauz
16. szám.

Tomm Béla dr. Titkári jelentés a bihar-tordai járásbeli orvostudorok
körének 1888. évi február hó 5-én Udvariban tartott rendes havi
értekezletéről. K. Kalauz 5. 6. sz.

Trim J. A budapesti hülyék nevelő- és ápoló-intézetének 7-ik értesítője.
O. H. 18. sz.

A budapesti angyalföldi m. kir. országos elmebeteg ápoloda évi jelentése.
1887. évre. Gy. 40. sz.

A budapesti önkéntes mentő-egyesület kimutatása. O. H. 2. sz.

A „Magyarországi gyógyszerészegylet“ közp. igazgatóságának a buda-
pesti gyógyszerésztestülettel f. hó 10-én tartott gyűlése. Gy. H. 8. sz.

A vöröskereszt-egylet „Erzsébet“ kórháza 3¹/₄ évi működésének kimu-
tatása. O. H. 44. sz.

Az irgalmasrend budapesti gyógyintézetének kimutatása. O. H. 5. sz.

Budapest főváros halandósága. O. H. 42. sz.

L) Állatgyógyászat.

Önálló munkák:

Azary Ákos dr. állatorvos-tanár. A házi állatok részletes kór- és gyógy-
tana. Első rész. Vizsgálati módszertan és előkészítés a kórodára.
Budapest. 1888. Nyomtatta a Franklin-társulat. Nyolczadrét. 496
oldal, 151 a szöveg közé nyomott ábrával.

Hutyra Ferencz dr. A házi állatok fertőző betegségeinek oktana. Kiadja a földműv., ipar- és kereskedelemügyi m. kir. miniszterium. Budapest. 1888. 8-adrét, 245 lap.

„ Állategészségügyi évkönyv 1886. és 1887. évről. Első évfolyam. Budapest. Franklin társulat könyvnyomdája. 1888. 8-adrét, 292 l.

„ Kórboneztani diagnostica útmutatással a házi állatok bonczolására. Budapest. 1888. 8-adrét, 247 lap.

Kassay Adolf. „Az 1888-ik évi állategészségügyi törvény“ eredeti szöveggel, magyarázattal és iratpéldákkal. Ára ezen hat 8-adrétű ivből álló műnek postán küldve le 60 kr. Megrendelhető Hajós Ede könyvkiadóhivatalában Budapesten. IV. kerület, Kálvintér 5. sz. a.

Állategészségügy és még valami. K. Kalauz 18. sz.

Az állategészségügyi törvényjavaslat 122. §-ának a képviselőház által elfogadott szószerinti szövege. Gy. H. 1. sz.

VEGYESEK.

*Az erdélyi Muzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya
1889. év febr. hó 10-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyve.*

Jelen voltak elnök és titkáron kívül 20 szakosztályi tag.

I. Elnök a közgyűlést a következő beszéddel nyitja meg :

Tisztelt közgyűlés!

A mély gyász közepette, mely boldogult Rezső trónörökös O Fensége halálával az egész országot érte, mai tanácskozásunkat megelőzőleg indítványozom:

Fejezze ki a t. közgyűlés az országos gyászban való részvételét föllállással, s vétessék jegyzőkönyvre, hogy az erdélyi Muzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya, mint tudományos testület is, mélyen fájlalja és érzi a nagy veszteséget, mely Rezső trónörökösnek — mint a tudomány és irodalom őszinte barátjának, nagylelkű Pártfogójának, de mint a természettudomány avatott Művelőjének is — elhunytá által, a hazával a tudományt is érte, s hogy a Fenséges elhunynak nagy emléket hódolatteljes kegyelettel megőrizi.

Tisztelt közgyűlés!

Az elmúlt évvel szakosztályunk két-két évig tartó hetedik cyklusába lépett, a melyre ügyrendünk értelmében, a természettudományi szakból választott az elnök, az orvosi szakból a titkár. Tisztelt tagtársaim bizalma csekélységemet tüntette ki az elnöki tiszttel, s én köszönettel fogadtam a kitüntetést. Föladatom könnyű volt, szakosztályunk működésére nézve az irány határozottan ki van jelölve, az út meg van törve, tisztársaim s munkatársaim ügybuzgalma nem lankadott, a tagtársak és a közönség érdeklődése nem apadt, s így kitartva és serényen munkálkodva tovább kellett haladnunk a megszokott úton, hogy föladatunkat a hely és körülményekhez képest teljesítsük. Hogy mennyire sikerült ez az elmúlt évben, arról a titkári jelentés fog számot adni.

Egyet azonban mégis ki kell emelnem szakosztályunk megszokott működése köréből, s ez az idegen nyelven szerkesztett „Revue“ melléklése értesítőnk-höz, melyet 1887-ben kezdtünk volt meg, s a mult évben nagyobb terjedelemben folytattunk.

Szakosztályunk ezen újításával azt akarta elérni, hogy a külföld tudományos szakkörei is tudomást vehessenek működéséről; s hogy azoknak érdekfö-

dését már is felkölti, bizonyítja folyton növekvő száma a külföldi tudományos társulatoknak, melyek szakosztályunkkal csereviszonyba léptek. Választmányunk rám bízta ezen csereviszonyok további fejlesztését is; a titkári jelentés után lesz szerencsém erre nézve jelentést tenni.

Ha szakosztályunk a múlt évben is kielégítő sikerrel felelt meg feladatának, azt egyrészt ama buzgó tagtársaknak köszönjük, kik szellemi munkájokkal közre működtek, más részt anyaegyletünknek, mely a működéshez szükséges anyagi erőt megadta. Fogadják ezért hálás köszönetem nyilvánítását, s engedjék, hogy becses támogatásukat jövőre is kikérjem.

Szívesen üdvözölve a megjelent tagtársakat, szakosztályunk évi közgyűlését megnyitom. Az ülésről felveendő jegyzőkönyv hitelesítésére felkérve Dr. Maizner János és Szenkovits Márton tagtárs urakat.

A közgyűlés elnök indítványára Rezső trónörökös O Fensége halála fölötti meghatottságának felállással ad kifejezést, s jegyzőkönyvre veszi, hogy az erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya, mint tudományos társulat is, mélyen érzi és fájjalja azt a nagy veszteséget, mely Rezső trónörökösnek — mint a tudomány és irodalom őszinte barátjának s nagylelkű Pártfogójának, de mint a természettudomány avatott Művelőjének is — elhunytával a hazával a tudományt is érte, s hogy a Fenséges halott emlékét hódolatteljes kegyelettel megőrizi.

Ezután elnök felhívja a szakosztály titkárát Dr. Belky János tnr-t, jelentése előterjesztésére.

II. A titkár jelentését a következőkben terjeszti elő:

Tisztelt közgyűlés!

Társulatunk, mint az erdélyi Múzeum-Egylet szakosztálya, ezen minőségben működésének lustrumát zárta, melynek utolsó éve az 1888-ik év, első sorban a veszteségek nagy száma által van jellegezve, ez magyarázza meg, hogy jelentésemet a szokásosak menetével ellentétben a veszteségek felsorolásával kezdem.

Hazánk kir. Vallás- és közoktatásügyi Miniszterének Trefort Ágostomnak, az orvos-természettudományok hathatós gyámolítójának, már csak emléke él általában és különösen azok szívében, a kik alkotásait ismerik, és elévülhetetlen érdemei iránt hála és kegyelet érzelmeivel adóznak.

Résztvétellel osztozunk anyaegyletünk ama fájdmában, mely azt Mósel Antal bányatanácsos, az erd. Muz.-Egylet egyik alelnökének elhalálózásával érte.

Elhunyt Dr. Balog Kálmán, a budapesti egyetem orv. karának tanára, társulatunknak fennállása óta buzgó tagja, kiben a fölvilágosodott szellem és fáradhatatlan munkaerő versenyeztek az orv. és természettudományi ismeretek terjesztésére és művelésére.

Helybeli tagjaink közül elhunyt Dr. Ossikowszky József tnr., szakosztályunk munkás tagja, kit a halál a férfi kor derekán ragadt ki körünkéből; to-

vábbá Dr. Nagy József megyei főorvost, kinek hamvai fölött alig záródott be még a sír, mely a legjobb emberek s a leghumánusabb orvosok egyikét fogadta magába.

Végül vidéki tagok közül elhunyt Dr. Szász István a sepsi-szt.-györgyi polgári iskola igazgatója. Legyen áldott emlékü!

A lefolyt évvel már a második évre tekinthetünk vissza, mint olyanra, melyben az értesítő közleményei bő kivonatban német nyelven is közzé tétettek. mi által egyfelől izoláltságunkból kilépve, szakosztályunk működését a külföldi szakkörök is megismerhetik, és másfelől a csereviszony útján a külföldi tudományos intézetek és társulatok kiadványait is meghagyjuk, mely eredmény méltatásán át lehetetlen meg nem emlékezni, úgy anyaegetletünknek ide vonatkozó fokozott anyagi támogatásáról, valamint t. elnökünk tapintatos fíradozásáról, ki ezen csereviszonyt kivételében initiálta, s ma is legszebb eredményrel vezet.

Társulatunk mult évi kitartó munkásságának eredményét a következőkben van szerencsém a t. közgyűlés elé terjeszteni:

Az évi rendes közgyűlésen kívül tartatott 3 választmányi ülés, 5 orvosi és 6 természettudományi szakülés és 3 népszerű tudományos előadás.

A választmányi ülésen a következő fontosabb ügyek intéztettek el: A nyomdai szerződés az Ormós czéggel egy évre megújított; határozatott, hogy az Értesítő nagyobb szövegénél a szerkesztő tiszteletdíjat kapjon ivenként 8 ft; továbbá az orvosi szak szerkesztősége a titkárra bízott.

Az orvosi szakülésen előadást tartottak, illetőleg eseteket bemutattak a következő tagtársak:

1. Dr. Kovács Sándor tnrsegéd. Az orvosi közreműködést igénylő bűnügyek statistikája. Előadja Dr. Belky János tnr.
2. Dr. Genersich Antal tnr. Vesezületett eltérések a hasnyál mirigyben.
3. Dr. Hints Elek tnr. Adatok a nervus access. Willisii boncztanához.
4. Békésy Géza, mint vendég. Adatok a szividegek boncztanához.
5. Dr. Maizner János tnr. A magy. gyógyszerkönyv 2-ik kiad.-nak ismertetése 2 szakül.
6. Dr. Klug Nándor tnr. Megemlékezés olaszországi útamról.
7. Dr. Engel Gábor m. tnr. Fibroma üteri műtét esete.
" " " A méh hüv. részének csonkítása gyógytani czélból.
8. Dr. Brandt József tnr. A plasticai műtétekről.
9. Dr. Géber Ede tnr. Torokbántalom ritkább esete.
10. Dr. Belky János tnr. Készítmény bemutatás.
Tehát összesen 10 szerző 12 tárgyról.

A természettudományi szakülésen előadást tartottak:

1. Dr. Farkas Gyula. A chemiai és elektromos energiai vonatkozásról; két közlemény.
" " A matematikai hőelmélet II. föltételének általánosságáról.
" " A thermodynamica II. föltétele alkalmazásáról.

2. Dr. Istvánffy Gyula. Az Ulothrix zonatan végzett algeologiai tanulmány eredménye.
 - " " " A gombák eltartásáról. Gyűjtemények számára való készítéséről.
 3. Téglás Gábor. Újabb kő- és bronzkori leletek az erdélyi medencze területéről.
 4. Dr. Koch Antal. 1887. évi földtani fölvételeink eredménye. — Ásványtani közlemények Erdélyből: *a)* A n.-almási hyperthen tart. angitandesit előfordulási viszonyairól; *b)* A Sabal major, Ung. sp. megtartott f. palma maradványai, bemutatása.
 5. Demeter Károly. „További adatok hazánk moh-florájához“ című dolgot bemutatja Parády Kálmán.
 6. Dr. Martin Lajos. A madár-repülés általános elmélete.
 7. Dr. Fabinyi Rudolf. *a)* Molec. sulp. az old. megszilárdításának törvénye alapján. *b)* Az oldó pont depressiója a szénv. 2-ös combinatiójánál. — A báctoroki mészke v. összetét. — A molec. súlyok meghatározására szolgáló Ramuth-féle methodusokról.
 8. Schwab Frigyes. „A Geminorum csillag fényvált.“ értekezet, bemutatja Dr. Pfeifer Péter.
 9. Nemes Felix. *a)* Csetraj hegység területén Czereczel mellett orupt. közetek közt előforduló tályog faunája. *b)* A korodi rétegek kövületei.
 10. Gáspár János. Állati szervezetekben képződött kövek összetételei.
 11. Benkő Gábor. Jelentés a mult év nyarán az erdélyi Muzeum-Egylet megbízásából tett ásvány gyűjtemény czéljából tett kirándulások eredményéről.
 12. Mártonffy Lajos. Három érdekes kopoltyúlábú rák a szamosújvári faunából. Bemutatja Dr. Entz Géza tnr.
 13. Dr. Entz Géza. Az apus cancriformis kopoltyúiban élő Nychtotherusról s két más elődi ázalék állatról.
Bemutatja a Schwab Frigyes által felfedezett carabus marginalis egy példányát.
 14. Volmányi Frigyes. „Az elektromotoros erők mérésének egyszerű módja“ című dolgozatát bemutatja Dr. Farkas Gyula.
 15. Szokol Pálnak Dr. König Gyula „Bevezetés a matematikai rendszerekbe“ című munkáját bemutatja Dr. Farkas Gyula.
- Összesen 15 szerző 26 tárgyról.

A három népszerű estélyen előadást tartottak:

Dr. Martin Lajos. „A repülésről.“

Dr. Farkas Gyula. A természet felfogásának újabb módjáról.

Hermann Ottó. Madár élet az éjféli naptáján.

Ezen népszerű előadásokat a művelt nagy közönség ez évben is a meg-

szokott érdeklődéssel látogatta. A felsorolt előadások nagyrészt Értesítőnkben megjelentek; az Értesítő terjedelme a múlt évben $36\frac{1}{2}$ ívet tett ki, 9 táblával.

Értesítőnk egy-egy bekötött példánya a múlt évben is megküldetett Nagys. Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak, és végre nagy házánkfiának Kossuth Lajosnak.

Ajándékba kapták az Értesítőt: A helyi tud. egyetemi könyvtár. A helyi tud. egy. körü könyvtár. A helyi orv. tan. hallg. segély-egylete. A helyi tanárj. segély egylete. A budapesti m. kir. tud. egyet. könyvt. A budapesti egyet. orvoskari tanártestület könyvt. A budapesti kir. orvos-egyesület. A budapesti egyet. orv.-tan. hallgatók segélyző és önképző egylete.

Ismertetés végett megküldetett a következő lapoknak: Kolozsvár, Ellenzék, Erd. Híradó, Pesti Napló, Nemzet, Egyetértés, Pester Lloyd, Vasárnapi Ujság.

Szakosztályunk tagjainak száma az 1888-ik évben 256; ezek közül helybeli 129, vidéki 127; az 1887-iki létszámhoz képest tehát a szaporulat 2. A múlt évi tagok sorából az év folyamán elhalt 5; helyb. 3, vidéki 2; kilépett 13, helyi 4, vid. 9. Az év folyamán belépett tagok száma 20, helyi 14, vidéki 6.

Az új tagok névjegyzéke következő: Helybeliek: Frankkis István trnj., Békési Sándor trnj., Dr. Nyiredi Jenő trnj., Dr. Groiz Béla orv., Prihoda Gyula tanrj., Bendes Jenő trnj., Heinrich Gyula főlövészmeister, Dr. Szentpéteri Bálint műtő-növendék, László László bankhiv., Végh Lajos távir., Hangai Octáv trnj., Bodnár Lajos gymn. tan., Dr. Osváth Gerő trns., Ádám Endre egyet. gyakornok.

Vidékiek: Dr. Hajek Nándor járás orv., Dr. Felszegi János megyei főorv., Junker Ágoston gymn. tan., Gregus János bányaigazgató, Ruzitska József állatorvos, Bodola László, gymn. tan.

A tagok névjegyzékének összeállítását mellékelten van szerencsém bemutatni.

Végül számot kell adnom társulatunk bevételeinek és kiadásainak mérlegéről.

Az Erdélyi Muzeum-Egylet pénztárnoka által összeállított és a titkári hivatalból részletezett számadás a következő:

I. Bevétel.

Pénztármaradék-áthozatal 1887-ről	3 frt 71 $\frac{1}{2}$ kr
Az Erd. Muzeum-Egylettől általán 1888-ra 2000 " — "	
Értesítők eladásából	9 " 50 "
Herbich művének eladásából	15 " 96 "
Takarékpénztári kamat	19 " 15 "
Postadíj-visszatérítés	8 " 17 "
Tagdíjból	575 " — "

Összesen: 2631 frt 49 $\frac{1}{2}$ kr.

II. Kiadás.

Nyomdai költség	1089	frt	71	kr
Szerzői és szerkesztői tiszt. díj	950	"	25	"
Titkárságdíj tiszt. díja	100	"	—	"
Szolgák jutalmazása	70	"	39	"
Iroda és postaköltség	76	"	97	"
Összesen:	2287	frt	32	kr.

Pénztármaradék az 1888-ik év végén 344 frt 17¹/₂ kr. Ehez járul még Dr. Markusowszky Lajos örökítő tagnak takarékpénztárilag külön kezelt 35 frt örökítő tagsági díja, ennek kamataival együtt.

Ezekben voltam bátor szakosztályunk múlt évi szellemi munkásságának és ügykezelésének képét nyújtani, azon ohajtással zárva be jelentésem, hogy társulatunk a haladás eddig jónak bizonyult útján maradva évről-évre izmosodjék.

A gyűlés az elnöki megnyitót, valamint a titkári jelentést helyeslőleg tudomásul veszi.

3. A pénztárvizsgáló bizottság tagjai: Dr. Entz Géza, Dr. Belky János, Dr. Primics György nevében Primics György olvasta föl a következő jelentést:

Tisztelt közgyűlés!

Választmányunk megbízásából f. évi febr. hó 1-én d. u. 3 órakor a muzeum-egyleti pénztáros, T. Móricz István urnál megjelenvén, az orvos-természet-tudományi szakosztály bevételeit és kiadásait számba vettük, mely alkalommal a bevételi és kiadási tételeket a fölmutatott okmányokkal pontonként összehasonlítva nagy örömmel tapasztaltuk, hogy szakosztályunk pénzügyei a legnagyobb rendben és elismerésre méltó pontossággal kezeltetnek, mit a t. közgyűlés méltányoló figyelmébe ajánlani bátrak vagyunk.

A pénztár állása 1888-ik év végén a következő maradt:

Bevétel volt 1888. évben	2631	frt	49 ¹ / ₂	kr.
Kiadás	2287	"	32	"
Pénztári maradék, mely áthozatott 1889. évre	344	frt	17 ¹ / ₂	kr.

Ezek után maradunk a t. közgyűlésnek, Kolozsvártt, 1889. febr. 3-án, alázatos szolgálói

Dr. Belky János. Dr. Entz Géza. Dr. Primics György.

4. Jelentés a csereviszony fejlődéséről a múlt évben.

Tisztelt közgyűlés!

1887-ik évben indítottat meg a külföldi tudományos társulatokkal való csereviszony, melynek célja: egyrészt kiadványaink terjesztésével tudományos

működésünket minél szélesebb körben ismertetni, másrészt anya-egyletünk könyvtárát természettudományi és orvosi társulatok kiadványaival gyarapítani, s ily módon a szakosztály tagjainak módot nyújtani, hogy a külföld ez irányú szakműködésével megismerkedhessék. A mult közgyűlésen már 8 hazai és 47 külföldi társulatot volt szerencsém elősorolni, melyekkel a csereviszonyt megnyitottuk, vagy megkötöttük, s a melyek legnagyobb része kiadványait meg is küldte nekünk cserébe az Értesítőért. A mult évben tovább fejlesztettük a csereviszonyt és ide mellékelte idei kimutatásomban a tavalyihoz képest 6 hazai és 13 külföldi társulat a szaporulat, vagyis összevéve már 14 hazai és 60 külföldi társulatnak küldjük cserébe Értesítőnket és kapjuk a kiadványait.

A cserében beérkezett kiadványokat 1887. év 1888. végén beszolgáltattam az Erdélyi Múzeum könyvtárába, sajnos azonban, hogy ott a természettudományi társulatok folyóiratairól külön kimutatás vagy szakcatalogus még most sincsen és így nehéz megtudni, hogy ezen szak-folyóiratokból mi van tulajdonképp az erdélyi Múzeum könyvtárában.

Ezen nagyon érezhető hiány vezetett engem arra, hogy idei összeállításomban ne csak a csereviszonyos társulat nevét közöljem, hanem kiadványainak címét és évfolyamát is, melyek tudtommal az erdélyi Múzeum-egylet könyvtárában megvannak.

Kitűnik ezen kimutatásból az is, hogy a fenn említett folyóiratok nagy része nagyon hézagos még, mert nem minden társulat küldötte meg kiadványainak egész sorozatát — habár ilyenek is szép számmal voltak —; de ha ismeretese a hiányok, nem nehéz módot találni, hogy idővel a fontosabb társulatok kiadványainak hézagai, vagy az illető társulat megkeresése folytán, vagy antiquariusi úton kipuhatoltassanak. Az első módon magam fogom a szükséges lépéseket megtenni, az utóbbi a könyvtárnok dolga lesz.

A csereviszonyos társulatokon kívül közlöm még néhány társulati folyóiratnak jegyzékét, függelékben, melyekre az erd. Múzeum-egyleti könyvtár czédula catalogjának átlapozgatása alatt rábakkantam, a melyek megszakadt fonala arra vall, hogy eleintén ezen társulatokkal is meg lett kötve, de aztán fölhagyva a csereviszony. Ezeknek is el lehetne küldeni az Értesítő újabb Revue-vel ellátott folyamait.

Az előadott tapasztalatokra tekintettel, befejezésül bátorkodom következő indítványt terjeszteni a t. közgyűlés elé:

„A közgyűlésből kéressék föl az erdélyi Muz.-egylet tek. igazgató-választmányára, hogy: először méltóztatnék elrendelni, miszerint az erdélyi Muz.-egylet könyvtárában meglevő és az abba járó orvos- és természettudományi társulati kiadványok és folyóiratok jegyzéke minél előbb állíttassék össze, hogy ezen jegyzék értesítőnkben is kinyomatván, így az orvos-termesztudományi szakosztály összes tagjainak tudomására jusson, mely társulati kiadványok és szak-folyóiratok kaphatók az erd. Muz. könyvtárában; mert a míg ilyen szak-folyóirati jegyzékünk nem lesz, hiába gyűjtjük a legértékesebb kiadványokat, azok a könyvtárban eltemetve lesznek és ránk nézve holt kincset képviselnek.

Másodszor méltóztatassék a könyvtárost arra utasítani, hogy a fontosabb

társulatok könyvtárban meglevő kiadványainak lézagait a körülményekhez képest kipótolni igyekeztek.

Jelentésem tudomásul vételét és indítványom elfogadását kérve, maradtam az erdélyi Muz.-egylet orv.-természettudományi szakosztályi közgyűlésnek Kolozsvár, 1889. febr. 3-án

Alázatos szolgálója:

Dr. Koch Antal,

mint a szakosztály választm.-nak és csereviszony eszközésével megbízott tagja.

5. Új tagul ajánlja Dr. Genersich Antal ur Jancsik Imre tnrsegéd és Kain József egyetemi gyakornokot. Egyhangulag megválasztattak.

6. Ezek után fölszólítja a közgyűlést, hogy orvosi és természettudományi alszakok szerint csoportosulva adják be szavazatukat az illető szakosztályi al-elnökre, jegyzőre és 3 választmányi tagra.

Az orvosi alszak szavazatainak beszédésére Dr. Benel János, Bendess Jenő és Rudas Gerő, — a természettudományira: Szenkovich Márton, Dr. Benkő Gábor, Dr. Nyiredi Géza, — az orvosi karnál: Dr. Benel János, — a természettudományi szaknál Szenkovich Márton elnöklete alatt — kéretnek föl.

A szavazatok beszédetvén s összeszámtatván, Dr. Benel János jelenti, miszerint az orvosi szak részéről a szakelnökre 7 szavazat adatott be, 6 Dr. Genersich Antal tnr, 1 Dr. Géber Ede tnr; a szakjegyzőre szintén 7, 6 Dr. Benel János magtnr, 1 Dr. Farkas Géza urra. Választmányi tagokul Dr. Maizner János tnr. részére 6, Dr. Purjesz Zsigmond tnr részére 7, Dr. Klug Nándor tanár részére 5 és Dr. Bókay Árpád tnr részére 3.

Szakelnökül megválasztatott tehát: Dr. Genersich Antal tnr 6,
Szakjegyzőül „ Dr. Benel János 6.

Választmányi tagok: Dr. Maizner János 6,
Dr. Purjesz Zsigmond 7,
Dr. Klug Nándor 5 szavazattal.

A természettudományi alszak részéről Szenkovich Márton ur jelenti, miszerint a szakelnökre 16 szavazat adatott be. 14 Dr. Abt Antal tnr, 1 Farkas Gyula tnr, 1 Dr. Fabinyi Rudolf tnr; a szakjegyzőre szintén 16 szavazat, 14 Primics György tnr-re, 1 Pfeiffer Péter tnrsegédre, 1 Koch Ferencz tnrsegédre, Választmányi tagokul: Fabinyi Rudolf 14, Farkas Gyula 9, Parádi Kálmán 14, Abt Antal 1, Vályi Gyula 1, Entz Géza 2, Koch Ferencz 6, Benkő Gábor 1.

Ezek után elnök jelenti, hogy szakelnöknek megválasztatott:

Dr. Abt Antal tnr. 14,
Szakjegyzőnek: Dr. Primics György 14,
Választm. tagokul: Dr. Fabinyi Rudolf tnr. 14,
Parádi Kálmán 14,
Farkas Gyula tnr 9 szavazattal.

Ezzel a közgyűlés befejeztetett.

Dr. Koch Antal,
szakoszt. elnök.

Szenkovich Márton,

Dr. Belky János,
szakoszt. titkár.

Dr. Maizner János,

mint jegyzőkönyvi hitelesítők.

**Az Erdélyi országos Muzem-Egylet orvos-természettudományi
szakosztályának jegyzőkönyvei.**

1888. december 21-én.

1. *Dr. Brandt József*, tnr.
A plastikai műtétekről (beteg bemutatással).
2. *Dr. Géber Ede*, tnr.
Torokbántalom ritkább esete.
3. *Dr. Belky János*, tnr.
Készítmény bemutatás.
4. *Dr. Engel Gábor*, mtnr.
A méh hüvelyes részének csonkításáról gyógytani szempontból.

1889. február 1-én.

- Dr. Brandt József*, tnr.
Érdekes bezárt sérv demonstratio (beteg bemutatással).

1889. márczius 1-én.

1. *Dr. Maizner János*, tnr.
A kolozsvári orvos-sebészi tanintézet története.
2. *Dr. Purjesz Zsigmond*, tnr.
Beteg bemutatás.
3. *Dr. Engel Gábor*, mtnr.
Egy műtő-asztal bemutatása.

1889. márczius 29-én.

- Dr. Maizner János*, tnr.
A kolozsvári orvos-sebészi tanintézet története (folytatás).

1889. május hó 3-án.

1. *Dr. Maizner János*, tnr.
A kolozsvári orvos-sebészi tanintézet története (befejező közlemény).
 2. *Dr. Belky János*, tnr.
A magyar bűnvádi eljárás törvényjavaslata.
-

JEGYZÉKE

azon társulatoknak, melyekkel csereviszonyban állunk és azon kiadványoknak, melyeket az Erdélyi Múzeum könyvtára azoktól kapott.

A) Hazaiak.

1. *Budapest.* Magyarhoni Földtani Társulat.
Földtani Közlöny I—XVIII. k. (1871—88. évf.).
- * 2. *Budapest.* M. Kir. Földtani Intézet.
 1. A m. kir. Földtani Intézet évkönyvei. I—VIII. k.
 2. A „ „ „ „ évi jelentései 1885. 86. és 87-ről.
 3. A „ „ „ „ könyv- és térképtárának 3 czimjegyzéke 1875. 1884. és 1886.
 4. A „ „ „ „ kiállítási tárgyainak 3 catalogusa. 1885.
 5. A magyarországi porcellán-földekről, különös tekintettel a riolit. kaolinokra. Petrik Lajostól. 1887.
 6. A riolitos kőzetek agyagipari czélokra való alkalmazhatósága. Petrik Lajostól. 1888.
3. *Budapest.* M. Kir. Természettudományi Társulat.
 1. Természettudományi Közlöny I.
 2. Pótfüzetek I. évf. (1888).
 3. Népszerű előadások gyűjteménye.
4. *Budapest.* A Természettudományi Füzetek szerkesztősége (M. Nemzeti Múzeum).
 1. Természettudományi Füzetek. I—XII. k. (1877—88. évf.) és
 2. Vezeték a T. F. első 10 évi folyamának foglalatjához. Készítette Schmidt Sándor. Budapest, 1887.
5. *Budapest.* A „Gyógyászat“ szerkesztősége.
Gyógyászat. Az orvostudomány hazai és külföldi fejlődésének, különösen a gyógygyakorlatnak közlönye. Szerkesztő-tulajdonos Kovács József tur. 1861—1888. évf. és melléklete: Államorvostan. 1869—1888. évf.
- * 6. *Budapest.* Az „Ungarische Montan-Industrie-Zeitung“ szerkesztősége.
Ungarische Montan-Industrie Zeitung. I—IV. (1885—88. évf.).
- * 7. *Gyulafejérvár.* Alsó-fejérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi társulat.
Az alsófejérmegyei történelmi, régészeti és természettudományi társulat első évkönyve. Szerk. Dr. Tömösváry János. Kolozsvár, 1888.
8. *Nagyszében.* Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften in Hermannstadt.

- Verhandlungen und Mittheilungen des Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften in Hermannstadt. I. (1850) — XVIII (1867); XIX. (1868.)
a 7—12. Nr. hijával; XX. (1869) — XXXVIII. (1888).
- * 9. *Nagyszeben*. Verein für Siebenbürgische Landeskunde.
Archiv für Siebenb. Landeskunde 1853, 1854^{1/2}—1887^{1/8} évf. 31. k.
- *10. *Nagyszeben*. Siebenbürgischer Karpathenverein.
Jahrbuch des Siebenbürgischer Karpathenverein. I. (1881) — VIII. (1888).
11. *Nagyvárad*. Biharmegyei orvos-gyógyszerész Egylet.
12. *Poprád*. Magyarországi Kárpátegylet.
1. A Magyarországi Kárpátegylet évkönyve. I. (1874) — XV. (1888) és
2. Bibliotheca Carpatica. 2 kötet.
13. *Pozsony*. Természettudományi és orvosi egylet.
1. Verhandlungen des Vereins für Naturkunde zu Pressburg. I. (1856);
VIII. (1864—65); IX. (1866) és
2. A természettudományi és orvosi egylet közleményei. Uj folyam. 2—6.
füz. (1871^{1/2}—1884^{1/6}).
14. *Temesvár*. Délmagyarországi Természettudományi Társulat.
1. Természettudományi évkönyv. I. (1874), II. (1875—76).
2. Természettudományi Füzetek. I. (1877) — IV. (1880); V. (1881)-ből csak
az 1. füz., VI. (1882)-ből csak az 1. füz., VIII. (1884)-ből az 1. sz. hí-
jával; IX. (1885) — XII. (1888).

B) Külföldiek.

1. *Augsburg*. Naturhistorischer Verein.
Berichte des Naturhistorischer Verein. I—XII. (1864—85).
2. *Belgrád*. Szerb tudós társaság (Société savante serbe).
Glasnik, srpika ucenog donitva. II—VII.; X—XXI. és XXIII—XXIV. k.
(1849—1884).
- * 3. *Berlin*. A „Naturae Novitates“ kiadói.
„Naturae novitates“ bibliographiai folyóirat. 1887. és 1888. évf.
4. *Braunschweig*. Verein für Naturwissenschaften.
1. Jahresbericht des Verein für Naturwissenschaften. 1883^{1/4}—1885^{1/6} és
2. Festschrift für 1886—87.
5. *Breslau*. Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur.
Jahresberichte der Schlesische Gesellschaft für vaterländische Cultur. I—
XXV. (1862—86).
6. *Bruxelles*. Société Royale malacologique de Belgique.
1. Annales de la Société Royale malacologique de Belgique. Tome XXII.
(4-en ter.) 1887.
2. Procès-Verbaut des séances de la Société Royale malacologique de Bel-
gique. XVII. (1888.) jan.—jun. 12.
7. *Bruxelles*. Société entomologique de Belgique.
Compte-Rendu 1888. jan.—aug. számai.

8. *Bukarest.* Direcțiunea Biourului geologicu a București.
 1. Annuaire du Bureau geologique. An 1882—83. Nro 1. 2. és Ann. 1884. Nro 1.
 2. Annuasulü Biousului geologicu. Anul 1882—83. Nro 3. Anul V. (1888) Nro 1.
 3. Carte géologique de la Roumanie, Feuilles I—XIX.
 9. *Cambridge.* Museum of comparative Zoology.
Bulletin. Vol. XIII. (1887). Nro 7.
 10. *Cassel.* Verein für Naturkunde.
 1. Bericht des Vereines für Naturkunde. XXVIII. (1881) — XXXIII. (1886).
 2. Statuten des Vereins für Naturkunde.
 3. Bestimmung der erdmagnetischen Inclination von Cassel.
 4. Repertorium der landeskundlichen Litteratur.
 11. *Chur.* Naturforschende Gesellschaft Graubündens.
 1. Jahresberichte der Naturforschenden Gesellschaft Graubündens. I—VI. (1882—87).
 2. Naturgeschichtlicher Beitrag zur Kenntniss der Umgebung von Chur. 1874.
 3. Sulzfluh (Excursionen) 1865.
 - *12. *Dorpat.* Naturforscher-Gesellschaft bei der Universitaet.
Sitzungsberichte der Naturforscher-Gesellschaft bei der Universitaet. VIII. (1887) 2. H.
 - *13. *Dublin.* Royal Dublin Society.
 1. The Scientific Transactions of the Royal Dublin Society.
 2. Scientific Proceedings of the Royal Dublin Society.
 14. *Frankfurt a/M.* Physikalischer Verein.
Jahresberichte des Physikalischen Vereines. I—XXI. (186⁶/₇—188⁶/₇).
 15. *Frankfurt a/O.* Naturwissenschaftlicher Verein des Regierungsbezirkes Frankfurt a/O.
 1. Monatliche Mittheilungen des Naturwissenschaftlichen Vereines des Regierungsbezirkes Frankfurt a/O. II. (1885) — VI. (188⁸/₉).
 2. Societatum Litterae. 1887. és 1888. Jahres.
 3. Flora von Frankfurt a/O.
 16. *Frauenfeld.* Thurganische naturforschende Gesellschaft.
Mittheilungen der Thurganischen naturforschenden Gesellschaft. V. (1882)—VII. (1886) u. 6. H. (1888).
 17. *Genève.* Société de Physik et d'Histoire naturelle de
Memoires de la Société de Physik et d'Histoire naturelle de. T. XXIX.
1-en part (1884—85).
 18. *Giessen.* Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
25-ter Bericht der Oberhessischen Gesellschaft für Natur- und Heilkunde. 1887.
 19. *Göttingen.* Kgl. Gesellschaft der Wissenschaften.
Göttingische gelehrte Anzeigen. Unter der Aufsicht der Kgl. Gesellschaft
- Orv.-term.-tud. Ertesitő. I.

- der Wissenschaften. 1838. I—III. Bd., 1839. I—III. Bd. és Nachrichten der Kgl. Gesellschaft der Wissenschaften.
- *20. *Graz*. Naturwissenschaftlicher Verein für Steyermark.
Mittheilungen des Naturwissenschaftlichen Vereines für Steyermark. XXIV. (1887).
21. *Graz*. Verein der Aertzte in Steyermark.
1. Mittheilungen des Vereines der Aertzte in Steyermark. XXII. (1885) und XXIV. (1887).
2. Chronik des Vereines der Aertzte in Steyermark. 1863—1888.
22. *Haarlem*. Société Hollandaise des Sciences.
Archive. Nairlandaise. XXII. (1887) Nro 4. 5.
23. *Halle*. Kais. Leopoldinisch-Carolinische deutsche Akademie der Naturforscher.
24. *Hamburg*. Verein für naturwissenschaftliche Unterhaltung.
Verhandlungen des Vereines für naturwissenschaftliche Unterhaltung. I. (1871—74), II. (1875)—IV. (1877), V. (1878—82), VI. (1883—85).
25. *Hanau*. Wetteranische Gesellschaft für die gesammte Naturkunde.
Jahresberichte der Welteranischen Gesellschaft für die gesammte Naturkunde. I. (1861—63)—VII. (1885—87).
26. *Innsbruck*. Naturwissenschaftlich-medicinischer Verein.
Berichte des Naturwissenschaftlich-medicinischen Vereines. XVII. (1888).
27. *Kiel*. Naturwissenschaftlicher Verein für Schleswig-Holstein.
Schriften des Naturwissenschaftlichen Vereines für Schleswig-Holstein. VII. (1888) 1. H.
28. *Königsberg*. Kgl. Physikalisch-oekonomische Gesellschaft.
Schriften der Kgl. Physikalisch-oekonomischen Gesellschaft. I. (1860)—XXVIII. (1887).
29. *Krakau*. Akademija umiejeln  sei w Krakowie (Lengyel tudom. Akademia).
1. Pamietnik Akademii. Tome 12. 13. (1866—67).
2. Rozprawy Akademii. Tome 13—16. (1866—67)
- *30. *Lausanne*. Société Vandoise des sciences naturelles.
Bulletin de la Société Vandoise des sciences naturelles. 3-e Ser. Vol. XXIII. Nro 96. 97. et Vol. XXIV. Nro 98.
- *31. *Lissabon*. Academie royale des sciences a Lisbonne.
32. *London*. Royal Society.
Philosophical Transactions of the Royal Society. Vol. 151. (1861)—178. (1887).
33. *Lüneburg*. Naturwissenschaftlicher Verein für das Fürstenthum Lüneburg.
Jahreshefte des Naturwissenschaftlichen Vereines für das Fürstenthum Lüneburg. IV. (1868—69), VI. (1872—73)—X. (1887).
34. *Magdeburg*. Naturwissenschaftlicher Verein.
1. Abhandlungen des Naturwissenschaftliches Verein. Jahrg. 1885.
2. Jahresbericht und Abhandlungen des Naturwissenschaftlichen Vereines. Jahrg. 1887.

- *35. *Meklenburg*. Verein der Freunde der Naturgeschichte.
Archiv des Vereines der Freunde der Naturgeschichte. 41-tes Jahr (1887).
36. *Montreal*. Royal society of Canada.
1. Proceedings and Transactions of the Royal society of Canada. Vol. I. (1882—83) — V. (1887).
2. Memoires et comptes rendus de la Royal society of Canada.
37. *Moskau*. Société imperial des Naturalistes.
Bulletins de la Société imperial des Naturalistes. Ann. 1887. Nro 1. 2.
38. *München*. Kgl. bairische Akademie der Wissenschaften.
Sitzungsberichte der Kgl. bairischen Akademie der Wissenschaften. Jahrg. 1860—1870.
39. *Münster*. Westphälischer Provincialverein für Wissenschaften und Kunst.
1. Jahresbericht des Westphälischer Provincialvereines für Wissenschaften und Kunst. IX. (1880) — XVI. (1887).
2. Beilage.
40. *New-York*. The New-York Academy of sciences (Shool of mines, Columbia college).
1. Transactions — Vol. VI. és VII. (Nro 1—6) 1887—88.
2. Annales of The New-York Academy of sciences. Vol. IV. Nro 3, 4. (1888.)
41. *New-York*. Lyceum of Natural-History of the city of —
1. Constitutio and laws of the Lyceum of Natural-History of the city of 1867.
2. Proceedings of the Lyceum of Natural-History of the city of 1873. jan.-decz. 3 füz. és 1874. jan.—jun. 1. füz.
42. *Nürnberg*. Naturhistorische Gesellschaft.
Jahresberichte der Naturhistorischen Gesellschaft für 1887. u. Festschrift für 1888.
- *43. *Offenbach*. Verein für Naturkunde.
26., 27. und 28-ter Bericht über die Tätigkeit des Vereines für Naturkunde von 1884. ¹¹/v. bis 1887. ¹¹/v.
- *44. *Paris*. Société zoologique de France.
45. *Pisa*. Società Toscana di scienze naturali.
Atti della t. Società Toscana di scienze naturali. Proceni verbali. Vol. VI. (1887—89).
46. *Philadelphía*. Academy of Natural Science.
Bulletins of Academy of Natural Science. 1887. Part I. Jan.—ápr.
47. *Prága*. Jednota Ceskych Matematiku Praze (Clementinum).
Casopis pro pestovani Matematiky a Fysiky. I. 1886—87 (I—VI.), 1888. (I—VI.).
48. *Prága*. Naturwissenschaftlicher Verein „Lotos“.
Lotos. Jahrbuch für Naturwissenschaften. Neue Folge. I—VIII. (1880—88).
- *49. *San José*. Museo Nacional Republica de Costa Rica.
Annales del Museo Nacional Republica de Costa Rica. Anno de 1887. Tome I. sec. parse. Estudios científicos.

50. *Schaffhausen*. Schweizerische entomologische Gesellschaft.
Mittheilungen der Schweizerischen entomologischen Gesellschaft. Vol. VII.
Nro 1—10. u. Vol. VIII. Nro. 1. 2.
51. *St.-Petersburg*. Comité géologique de la Russie. (à l' Institut des Mines).
 1. Bulletins du Comité géologique de la Russie. Ann. 1882—87, ann. 1888.
Nro 1—5.
 2. Supplement an Tomes VI. et VII.
 3. Memoires du Comité géologique de la Russie. Vol. I. Nro 1—4; II.
1—5; III. 1—3; IV. 1. 3. V. 2—4; VI. 1. 2; VII. 1. 2.
52. *Utrecht*. Provinciaal Utrechtsch Genvotschop van Kunsten en Wetenschappen.
53. *Washington*. Smithionian Institution.
Annual Report of the board of regents of the Smithionian Institution.
Ann. 1861—1876. és 1878—1885.
54. *Wien*. K. k. Akademie der Wissenschaften.
Sitzungsberichte und Denkschriften der mathemat. naturwiss. Classe der
k. k. Akademie der Wissenschaften, eddigelé megjelent évfolyamai.
55. *Wien*. K. k. naturhistorisches Hofmuzeum.
Annalen des k. k. naturhistorisches Hofmuzeums. I. (1886); II. (1887) a 3.
füz. hijával; III. (1888).
56. *Wim*. K. k. geologische Reichsanstalt.
Verhandlungen és Jahrbuch der k. k. geologischen Reichsanstalt eddigelé
megjelent évfolyamai.
- *57. *Wien*. K. k. zoologische-botanische Gesellschaft.
Verhandlungen der k. k. zoologisch-botanischen Gesellschaft. I. (1851) —
XXII. (1872) és XXXVII. (1887), XXXVIII. (1888).
58. *Wien*. Redaktion der internationalen Zeitschrift „Ornis“.
Ornis. Internationale Zeitschr. für die gesammte Ornithologie. Organ des
permanenten ornithol. Comité's. I. (1885) — IV. (1888).
59. *Wiesbaden*. Nassauischer Verein für Naturkunde.
Jahrbücher des Nassauischer Vereines für Naturkunde. XL. (1887), XLI. (1888).
60. *Zwickau*. Verein für Naturkunde.
Jahresbericht des Vereines für Naturkunde. I—XII. (1875—86).

FÜGGELÉK:

Társulatok, melyekkel újabban még nem léptünk csereviszonyba, de a melyek kiadványai részben v. teljesen megvannak a Muzeum könyvtárában.

1. Zoologischer Jahresbericht, herausgegeben von der zoologischen Station zu Neapel. Redig. von J. Vict. Carus für 1880. (I—IV.) u. 1881. (I—IV).
2. Annalen der Societät für die gesammte Mineralogie zu Jena. Herausgegeben von Joh. Georg Lenz. Jena und Leipzig 1802—86. I—III. Bde.

3. Academie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique, á *Bruxelles*.
 1. Bulletins de l'Academie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique. Année 30. (1861) — 47 (1878).
 2. Annuaire de l'Academie royale des sciences, des lettres et des beaux-arts de Belgique. Année XXVIII. (1861) — XLIV. (1878) (a XXXI. és XXXVI. évf. hijával).
4. Bericht über die Senkenbergische naturforschende Gesellschaft in *Frankfurt a hh.* Jahrg. 1872—73 — 1880—81. (9 k.)
5. Erster Bericht des naturforschenden Vereins zu *Bamberg*. I. (1852).
6. Mittheilungen aus dem Verein der Naturfreunde in *Reichenberg*. IV. (1873).
7. Verhandlungen des naturforschenden Vereines in *Brünn*. I. (1862).
8. Archiv für die naturwissenschaftliche Landesdurchforschung von Böhmen, in *Prag*. I. (1869), II (1870).
9. Archivos do museo nacional do *Rio-Janeiro*. Vol. I. (1876).
10. Verhandlungen des botanischen Vereins für die Provinz Brandenburg und die angränzenden Länder. *Berlin*. I—XXIV. (1859—1882).

Az Erdélyi Múzeum-Egylet orvos-természettudományi szakosztálya tagjainak névsora 1888. év végén.

Tisztviselők:

Elnök: Dr. Koch Antal.
Titkár: Dr. Belky János.

Az orvosi alszakosztályban:

Szakelnök: Dr. Genersich Antal.
Szakjegyző: Dr. Benel János.
Választmányi tagok: { Dr. Purjesz Zsigmond.
Dr. Maizner János.
Dr. Klug Nándor.

A természettud. alszakosztályban:

Szakelnök: Dr. Fabinyi Rudolf.
Szakjegyző: Dr. Primics György.
Választmányi tagok: { Dr. Entz Géza.
Dr. Abt Antal.
Dr. Farkas Gyula.

A szerkesztő-bizottság tagjai:

Orvosi szak: Dr. Belky János.
Természettudományi szak: Dr. Koch Antal.
Népszerű szak: Dr. Entz Géza.

| Folyó-
szám | Név- és állás | A belépés
éve | Szakosztály | |
|----------------|---|------------------|-------------|---------------|
| | | | orvosi | term.
tud. |
| | <i>Örökítő tag:</i> | | | |
| 1 | Dr. Markusovszky Lajos min. tan. Bpsten | 1882 | * | — |
| | <i>Rendes tagok:</i> | | | |
| | <i>A) Helybeliek:</i> | | | |
| 2 | Dr. Abt Antal egyet. tanár, m. t. | 1876 | — | * |
| 3 | Adler Albert szig. orvos | 1887 | * | — |
| 4 | Dr. Ákonez Károly egyet. tanársegéd | 1888 | * | — |
| 5 | Ádám Endre egyet. gyakornok | 1889 | * | — |
| 6 | Dr. Bakonyi József ny. kórh. igazgató | 1876 | * | — |
| 7 | Dr. Bálint Sándor egyet. tanársegéd | 1886 | — | * |
| 8 | Dr. Balta Gyula orvos | 1887 | * | — |
| 9 | Dr. Bartha János városi főorvos | 1876 | * | — |
| 10 | Dr. Bartók István polg. isk. tanár | 1876 | * | — |
| 11 | Dr. Belky János egyet. tanár | 1883 | * | — |
| 12 | Dr. Benel János e. m. tanár | 1879 | * | — |

| Folyó-
szám | Név és állás | a belépés
éve | Szakosztály | |
|----------------|---|------------------|-------------|---------------|
| | | | orvosi | term.
tud. |
| 13 | Dr. Benkő Gábor egyet. tanársegéd | 1883 | — | * |
| 14 | Dr. Berde Áron egyet. tanár, m. t. | 1876 | — | * |
| 15 | Dr. Berks Lajos cs. és kir. ezredorvos | 1876 | * | — |
| 16 | K. Biasini Domokos birtokos, m. t. | 1876 | — | * |
| 17 | Biró Béla kath. status-referens | 1883 | — | * |
| 18 | Dr. Bókai Árpád egyet. tanár, m. t. | 1881 | * | — |
| 19 | Bokros Elek ügyvéd, m. t. | 1876 | — | * |
| 20 | Dr. Brandt József egyet. tanár | 1876 | * | — |
| 21 | Dr. Büchler Ignác egyet. m. tanár | 1878 | * | — |
| 22 | Dr. Butorka Száva okl. tanárjelölt | 1886 | — | * |
| 23 | Barabás Jenő okl. tanárjelölt | 1888 | — | * |
| 24 | Bendess Jenő egyet. tanársegéd | 1888 | * | — |
| 25 | Békésy Sándor a vegyakisérl. áll. tanársegéde | 1888 | — | * |
| 26 | Dr. Bikfalvy Károly e. m. tanár | 1880 | * | — |
| 27 | Bodnár Lajos hajdunánási ev. ref. tanár | 1889 | — | * |
| 28 | Cseh Lajos m. k. min. oszt. tanácsos, m. t. | 1876 | — | * |
| 29 | Dr. Csernátoni Gyula tanár, m. t. | 1886 | — | * |
| 30 | Csutak Lajos szig. orvos | 1885 | * | — |
| 31 | Dr. Davida Leo egyet. tanár | 1881 | * | — |
| 32 | Demjén L. könyvkereskedése | 1882 | — | * |
| 33 | Dorgó Albert kir. közjegyző, m. t. | 1881 | — | * |
| 34 | Dr. Éltes Károly apát-plébános, m. t. | 1877 | — | * |
| 35 | Dr. Ember Bogdán gyógyszerész | 1883 | — | * |
| 36 | Dr. Engel Gábor kórh. igazgató | 1880 | * | — |
| 37 | Dr. Entz Géza egyet. tanár, m. t. | 1876 | — | * |
| 38 | Gr. Esterházy Kálmán az Erd. Muz.-Egylet
elnöke, m. t. | 1884 | — | * |
| 39 | Dr. Fabinyi Rudolf egyet. tanár, m. t. | 1878 | — | * |
| 40 | Dr. Farkas Géza járásorvos | 1880 | * | — |
| 41 | Dr. Farkas Gyula egyet. tanár | 1887 | — | * |
| 42 | Faschler László k. r. tanárjelölt | 1888 | — | * |
| 43 | Frank-Kiss István tanárjelölt | 1888 | — | * |
| 44 | Dr. Gálfy Endre honv. törzsorvos | 1876 | * | — |
| 45 | Gamauf Vilmos kir. tanácsos, m. t. | 1876 | — | * |
| 46 | Gámán Zsigmond iparkamarai titkár | 1878 | — | * |
| 47 | Dr. Gáspár János egyet. tanársegéd | 1881 | — | * |
| 48 | Gazsi József nyug. kép. tanár | 1876 | — | * |
| 49 | Dr. Géber Ede egyet. tanár, m. t. | 1876 | * | — |
| 50 | Dr. Genersich Antal egyet. tanár, m. t. | 1876 | * | — |
| 51 | Dr. Góth Manó egyet. m. tanár | 1876 | * | — |
| 52 | Gundhardt Albert gyógyszerész | 1887 | — | * |
| 53 | Dr. Groisz Béla orvos, m. t. | 1888 | * | — |
| 54 | Dr. Hintz György gyógyszerész, m. t. | 1876 | — | * |
| 55 | Hutflesz Károlyné | 1876 | — | * |
| 56 | Heinrich József főlovászmester | 1888 | — | * |
| 57 | Hangai Octáv tanárjelölt | 1889 | — | * |
| 58 | Dr. Imre Gábor egyet. tanársegéd | 1887 | * | — |
| 59 | Dr. Issekutz Hugó gyógyszerész | 1882 | — | * |
| 60 | Dr. Istvánffy Gyula egyet. m. tanár | 1880 | — | * |
| 61 | Dr. Kanitz Ágost egyet. tanár, m. t. | 1884 | — | * |

| Folyó-
szám | Név és állás | A belépés
éve | Szakosztály | |
|----------------|--|------------------|-------------|---------------|
| | | | orvosi | term.
tud. |
| 62 | Keresztély Lajos keresk. isk. tanár | 1876 | — | * |
| 63 | Kisegítő pénztár | 1878 | — | * |
| 64 | Dr. Klug Nándor egyet. tanár, m. t. . . . | 1879 | * | — |
| 65 | Dr. Köblös Lajos egyet. tanársegéd | 1884 | * | — |
| 66 | Dr. Koch Antal egyet. tanár, m. t. . . . | 1876 | — | * |
| 67 | Dr. Koch Ferencz egyet. m. tanár | 1876 | — | * |
| 68 | Dr. Kolozsvári Sándor egyet. tanár, m. t. . | 1878 | — | * |
| 69 | Lévay Ede végzett tanárjelölt | 1887 | — | * |
| 70 | Dr. Lindner Gusztáv egyet. tanár, m. t. . | 1880 | — | * |
| 71 | László László bankhivatalnok | 1888 | — | * |
| 72 | Dr. Maizner János egyet. tanár | 1876 | * | — |
| 73 | Dr. Malom Zsigmond egyet. gyakornok . . | 1883 | * | — |
| 74 | Dr. Matusovszky András kórh. alorvos . . | 1885 | * | — |
| 75 | Merza Lajos mérnök | 1880 | — | * |
| 76 | Mihály László városi alorvos | 1876 | * | — |
| 77 | Molnár József keresk. | 1880 | — | * |
| 78 | Móricz István muz.-egyl. pénztáros, m. t. . | 1884 | — | * |
| 79 | Dr. Martin Lajos egyet. tanár | 1888 | — | * |
| 80 | Dr. Nappendruck Kálmán vár. alorvos . . | 1884 | * | — |
| 81 | Dr. Nyiredy Géza egyet. tanársegéd . . . | 1886 | — | * |
| 82 | Dr. Nyiredy Jenő gyógyszerész | 1888 | — | * |
| 83 | Dr. Osváth Gerő egyet. tanársegéd. . . . | 1889 | * | — |
| 84 | Dr. Pachinger Alajos főgymn. tanár . . . | 1883 | — | * |
| 85 | Páll Sándor tanker. főigazg. m. t. . . . | 1876 | — | * |
| 86 | Papp Mózes egyh. ker. főjegyző | 1876 | — | * |
| 87 | Parádi Kálmán coll. tanár, m. t. | 1876 | — | * |
| 88 | Dr. Pataky Leo orvos | 1885 | * | — |
| 89 | Perl József fogorvos | 1880 | * | — |
| 90 | Dr. Pfeiffer Péter egyet. tanársegéd . . . | 1884 | — | * |
| 91 | Dr. Primics György muz. ór, m. t. | 1879 | — | * |
| 92 | Dr. Purjesz Zsigmond egyet. tanár, m. t. . | 1876 | * | — |
| 93 | Dr. Philip Samu egyet. gyakornok | 1888 | * | — |
| 94 | Prihoda Gyula egyet. tanársegéd | 1888 | * | — |
| 95 | Reich Albert állatorvos | 1876 | * | — |
| 96 | Dr. Rózsahegyi Aladár egyet. tanár | 1879 | * | — |
| 97 | Dr. Rudas Gerő egyet. tanársegéd | 1888 | * | — |
| 98 | Russ Victor kép. tanár, m. t. | 1884 | — | * |
| 99 | Ruzitska Béla tanárjelölt | 1887 | — | * |
| 100 | Dr. Sárkány Lajos coll. tanár | 1884 | — | * |
| 101 | Schwab Frigyes egyet. mechanikus | 1885 | — | * |
| 102 | Szabó Samu ref. coll. tanár, m. t. | 1876 | — | * |
| 103 | Dr. Szamosi János egyet. tanár, m. t. . . . | 1884 | — | * |
| 104 | Dr. Szász Béla egyet. tanár, m. t. | 1876 | — | * |
| 105 | Szathmáry Ákos ref. coll. tanár, m. t. . . | 1883 | — | * |
| 106 | Szenkovich Márton birtokos | 1876 | — | * |
| 107 | Székely János főmérnök | 1876 | — | * |
| 108 | Dr. Szilágyi Ete egyet. tanár | 1876 | * | — |
| 109 | Dr. Szombathelyi Gusztáv ny. vár. főorv. m. t. | 1876 | * | — |
| 110 | Stein János könyvkereskedése | — | — | * |
| 111 | Szmetka L. Ödön premontr. tanárjelölt . . | 1888 | — | * |

| Folyó-
szám | Név és állás | A belépés
éve | Szakosztály | |
|----------------|---|------------------|-------------|---------------|
| | | | orvosi | term.
tud. |
| 112 | Dr. Szentpétery Bálint kórh. műtőnöv. | 1888 | * | — |
| 113 | Dr. Tóthmayer Ferencz egyet. tanársegéd | 1885 | * | — |
| 114 | Dr. Turcsa János cs. és kir. ezredorvos | 1882 | * | — |
| 115 | Dr. Tüske Ferencz cs. és kir. nyug. törzsorv. | 1876 | * | — |
| 116 | Unitárius tanári kar | 1878 | — | * |
| 117 | Dr. Vajna Vilmos fogorvos | 1883 | * | — |
| 118 | Valentini Adolf gyógyszerész | 1876 | — | * |
| 119 | Dr. Vályi Gyula egyet. tanár | 1876 | — | * |
| 120 | Dr. Veres Vilmos keresk. akad. tanár | 1876 | — | * |
| 121 | Vörös Sándor gazd. intézeti igazg. | 1876 | — | * |
| 122 | Weisz Mór szeszgyáros | 1881 | — | * |
| 123 | Wolff János gyógyszerész | 1876 | — | * |
| 124 | Vidovich Béla tanárjelölt | 1888 | — | * |
| 125 | Végh Lajos távirtdai tiszt | 1889 | — | * |

B) vidékiek.

| Folyó-
szám | Név és állás | Lakhely | A belé-
pés éve | Szakoszt. | |
|----------------|---|----------------|--------------------|-----------|---------------|
| | | | | orv. | term.
tud. |
| 1 | Ács Albert gyógyszerész | Turkeve | 1878 | — | * |
| 2 | Dr. Ajtai Endre k. fogházorvos | Szilágy-Somlyó | 1876 | * | — |
| 3 | Dr. Ajtai Sándor egyet. tanár | Budapest | 1876 | * | — |
| 4 | Dr. Altmann Jakab városi orvos | N.-Várad | 1885 | * | — |
| 5 | Dr. Antal Géza egyet. tanár | Budapest | 1876 | * | — |
| 6 | Dr. Antal Mihály megyei főorvos | S.-Szt.-György | 1885 | * | — |
| 7 | Barabás Ferencz gyógyszerész | S.-Szt.-György | 1882 | — | * |
| 8 | Barabás József unit. gymn. tanár | Sz.-Keresztur | 1879 | — | * |
| 9 | Dr. Barcsi Lajos cs. k. főorvos | Kápolna | 1887 | * | — |
| 10 | Barcsi József ev. ref. gymn. tanár | Mezőtur | 1886 | — | * |
| 11 | Bartha Zsigmond polg. isk. tanár | N.-Enyed | 1879 | — | * |
| 12 | Dr. Báthory Béla körorvos | Uzon | 1884 | * | — |
| 13 | Bod Sándor tanár | Szatmár | 1882 | — | * |
| 14 | Dr. Boér Jenő vasuti orvos | Tövis | 1876 | * | — |
| 15 | Dr. Bókai János kórh. igazg | Budapest | 1881 | * | — |
| 16 | Dr. Büchler Mór körorvos | Vajda-Hunyad | 1880 | * | — |
| 17 | Buda Ádám birtokos, m. t. | Réa | 1884 | — | * |
| 18 | Besztercebányai m. k. fels. leányisk. | Besztercebánya | 1888 | — | * |
| 19 | Bodola László gymn. tanár | Csurgó | 1889 | — | * |
| 20 | Dr. gróf Csáky József vegyész | Budapest | 1882 | — | * |
| 21 | Dr. Chyzer Kornél megyei főorvos | S.-A.-Ujhely | 1884 | * | — |
| 22 | Czinege István gymn. tanár | Brassó | 1878 | — | * |
| 23 | Czeglédi A. T. Emil tanár | Magyar-Óvár | 1887 | — | * |
| 24 | Dr. Daday Jenő muz. őrségéd, m. t. | Budapest | 1876 | — | * |
| 25 | Dr. Daday Vilmos kórh. főorvos | S.-Szt.-György | 1884 | * | — |
| 26 | Dr. Dávid Lajos körorvos | A.-Jára | 1882 | * | — |
| 27 | Dr. Demeter Károly ref. coll. tanár | M.-Vásárhely | 1879 | — | * |
| 28 | Ebergényi Elemér bányamérnök | Verespatak | 1887 | — | * |

| Folyó-
szám | Név és állás | Lakhely | A. belé-
pés éve | Szakoszt. | |
|----------------|---|-----------------|---------------------|-----------|---------------|
| | | | | orv. | term.
tud. |
| 29 | Elekes Károly coll. tanár | N.-Enyed | 1878 | — | * |
| 30 | Fábry Emil premontr. kanonok | Kassa | 1881 | — | * |
| 31 | Faragó János tanár | Békés | 1876 | — | * |
| 32 | Dr. Farnos Árpád körorvos | N.-Enyed | 1887 | * | — |
| 33 | Dr. Fehér Dávid orvos | Ditró | 1879 | * | — |
| 34 | Fekete János áll. isk. tanító | B.-Hunyad | 1881 | — | * |
| 35 | Félegyházy Antal gymn. tanár | Sz.-Udvarhely | 1876 | — | * |
| 36 | Ferenczy István főgymn. tanár | N.-Szeben | 1876 | — | * |
| 37 | Floth Adolf szolgabíró | Bethlen | 1881 | — | * |
| 38 | Dr. Fodor József egyet. tanár | Budapest | 1880 | — | * |
| 39 | Dr. Fodor László acad. tanár | Selmeczbánya | 1886 | — | * |
| 40 | Dr. Franzenau Ágoston muz. őr | Budapest | 1884 | — | * |
| 41 | Dr. Fridrich Alajos kórh. orvos | N.-Tapolcsány | 1884 | * | — |
| 42 | Dr. Felszeghy János kisküüllóm. fő-
orvos | D.-S. t.-Márton | 1888 | * | — |
| 43 | Gálfy Sándor Józsigigazg. | Gernyeszeg | 1878 | — | * |
| 44 | Grandpierre Károly táviráda titkár | Debreczen | 1878 | — | * |
| 45 | Gärtner Kálmán gyógyszerész | Sz.-Igló | 1885 | — | * |
| 46 | Dr. Gerevich Emil leányisk. igazg. | Besztercebánya | 1886 | — | * |
| 47 | Gúta József fels. leányisk. tanár | Besztercebánya | 1888 | — | * |
| 48 | Dr. Gencsy Endre cs. k. ny. főtörzsorv. | Nagy-Szeben | 1883 | * | — |
| 49 | Gregus János bányaiigazg. | Köpecz | 1888 | — | * |
| 50 | Hadik Richárd főgymn. tanár | Lőcse | 1878 | — | * |
| 51 | Dr. Hajós Béla községi orvos | Baróth | 1879 | * | — |
| 52 | Herepey Károly coll. tanár | N.-Enyed | 1879 | — | * |
| 53 | Hlavacsek Kornél bányaiigazgató | Szomolnok | 1882 | — | * |
| 54 | Dr. Hógyes Endre egyet. tanár | Budapest | 1876 | * | — |
| 55 | A. Hirschfeld intern. Zeitungs Bureau
u. Annoncen Expedit. | in Triest | 1888 | — | * |
| 56 | Dr. Hints Elek orvos | M.-Vásárhely | 1886 | * | — |
| 57 | Inkei Béla birtokos | Pozsony | 1879 | — | * |
| 58 | Dr. Jáhn Károly főrealisk. tanár | Brassó | 1884 | — | * |
| 59 | Dr. Jendrassik Ernő egyet. m. tanár | Budapest | 1883 | * | — |
| 60 | Junker Ágost ev. gymn. tanár | Besztercebánya | 1888 | — | * |
| 61 | Károly J. Irén premontr. főgymn. tan. | N.-Várad | 1882 | — | * |
| 62 | Dr. Katz Albert orvos | Ér-Mihályfalva | 1885 | * | — |
| 63 | Dr. Kellner Victor városi orvos | Dobsina | 1884 | * | — |
| 64 | Dr. Kerkapoly Gyula közs. orvos | Keczel | 1881 | * | — |
| 65 | Kertész Miksa premontr. tanár | N.-Várad | 1879 | — | * |
| 66 | Keszler Pál gyógyszerész | Nyiregháza | 1887 | — | * |
| 67 | Dr. Klatrobecz Gyula körorvos | Csucsá | 1881 | * | — |
| 68 | Dr. Kováts Sándor kórh. igazg. főorv. | Deés | 1884 | * | — |
| 69 | Dr. Kresz Ottó cs. k. főtörzsorvos | N.-Szeben | 1876 | * | — |
| 70 | Dr. Lichtenegger Lajos cs. k. főorvos | Trieszt | 1886 | * | — |
| 71 | Dr. Löw Samu a „Pest. med. chirurg.
Presse“ szerkesztője | Budapest | 1884 | * | — |
| 72 | Lovász Nándor kegyesr. tanár | Vác | 1887 | — | * |
| 73 | Dr. Magyar Károly m. főorvos | N.-Enyed | 1881 | * | — |
| 74 | Dr. Marosán György városi orvos | Belényes | 1880 | * | — |
| 75 | Dr. Mártonffy Lajos gymn. tanár | Szamos-Ujvár | 1879 | — | * |
| 76 | Nagy-enyedi ref. főtanoda | N.-Enyed | 1879 | — | * |

| Folyó-
szám | Név és állás | Lakhely | A belé-
pés éve | Szakoszt. | |
|----------------|--|----------------|--------------------|-----------|---------------|
| | | | | orv. | term.
tud. |
| 77 | Dr. Neubauer Lajos vasuti orvos . . | Sz.-Igló | 1879 | * | — |
| 78 | Nits Pál minor. r. tanár | Nagy-Bánya | 1880 | — | * |
| 79 | Novák Antal gymn. tanár | Sz.-Ujvár | 1879 | — | * |
| 80 | Dr. Nemes Felix Dénes tanár | Csik-Somlyó | 1888 | — | * |
| 81 | Olasz Gyula tanár | Sz.-Udvarhely | 1879 | — | * |
| 82 | Ormay Sándor főgymn. tanár | N.-Szeben | 1877 | — | * |
| 83 | Orvos-gyógyszerész egyesület . . . | Debreczen | 1881 | * | — |
| 84 | Dr. Pantocsek József körorvos | Tavarnok | 1887 | * | — |
| 85 | Pap Lajos ref. tanár | Mezőtúr | 1881 | — | * |
| 86 | Dr. Pataki Jenő urad. orvos | Ikervár | 1886 | * | — |
| 87 | Péter Károly coll. tanár | H.-Böszörmény | 1883 | — | * |
| 88 | Pintér Pál piarista tanár | Debreczen | 1887 | — | * |
| 89 | Poór János piarista tanár | N.-Kanizsa | 1886 | — | * |
| 90 | Dr. Ráczkövy Sámuel járásorvos . . . | Sz.-Udvarhely | 1881 | * | — |
| 91 | Dr. Réczey Imre egyet. tanár | Budapest | 1881 | * | — |
| 92 | Dr. Regéczy Nagy Imre egyet. tanár . | Budapest | 1881 | * | — |
| 93 | Dr. Réthy Mór műegyet. tanár | Budapest | 1876 | — | * |
| 94 | Rohonczy Zsigmond gyógyszerész . . | Mócs | 1876 | — | * |
| 95 | Roth Márton főgymn. tanár | Sz.-Igló | 1880 | — | * |
| 96 | Ruzsitska József nyitram. állatorvos | Ny.-Zsámbokré | 1889 | * | — |
| 97 | Dr. Schmidt Ágoston k. r. főgymn. tan. | Budapest | 1876 | — | * |
| 98 | Schmidt János gymn. h. tanár | Pécs | 1880 | — | * |
| 99 | Simó Ferencz birtokos | Sz.-Nagyfalu | 1879 | — | * |
| 100 | Simon Ferencz gymn. tanár | Szászváros | 1880 | — | * |
| 101 | Dr. Sigmund József közs. orvos | Gyalu | 1876 | * | — |
| 102 | Dr. Sinkovich Aurél orvos | K.-Vásárhely | 1884 | * | — |
| 103 | Somkerekai Gusztáv kincst. főerdősz. | Gyalu | 1883 | — | * |
| 104 | Dr. Spányik József m. főorvos | Csik-Szereda | 1876 | * | — |
| 105 | Süss Nándor egyet. mechanikus | Budapest | 1884 | * | — |
| 106 | Dr. Szabó István ny. tőbolyda igazg. | N.-Szeben | 1878 | * | — |
| 107 | Szamosujvári örm. kath. algymn. . . . | Szamosujvár | 1881 | — | * |
| 108 | Dr. Székely Bendegúz ev. ref. tanár . | Kis-Új-Szállás | 1881 | — | * |
| 109 | Szekeress Ödön premontr. főgymná-
siumi tanár | Kassa | 1881 | — | * |
| 110 | Székely-udvarhelyi ref. coll. | Sz.-Udvarhely | 1881 | — | * |
| 111 | Szemerjai Károly realisk. tanár | Szeged | 1876 | — | * |
| 112 | Dr. Szentkirályi Géza orvos | Kis-Szállás | 1884 | * | — |
| 113 | Dr. Szentpéteri Lajos m. főorvos . . . | Torda | 1886 | * | — |
| 114 | Dr. Szini János körorvos | Borszék | 1887 | * | — |
| 115 | Dr. Szokol Pál bányásztanár | Felső-Bánya | 1883 | * | — |
| 116 | Dr. Szöllösy Máté m. főorvos | Tasnád | 1877 | * | — |
| 117 | Dr. Szontagh Adolf bányafőorvos . . . | Zalatna | 1879 | * | — |
| 118 | Szántó Endre nevelő | Szederjes | 1887 | — | * |
| 119 | Dr. Z. Szabó Ödön körorvos | Maros-Vécs | 1887 | * | — |
| 120 | Téglás Gábor főrealisk. igazg. | Déva | 1880 | — | * |
| 121 | Dr. Tomcsik József gyógyszerész . . . | Gyéres | 1876 | — | * |
| 122 | Dr. Török József coll. tanár | Debreczen | 1882 | * | — |
| 123 | Török Péter coll. tanár | H.-Böszörmény | 1884 | — | * |
| 124 | Dr. Tóth Mihály polg. isk. igazg. . . . | N.-Várad | 1881 | — | * |
| 125 | Várady Mór kegyesr. tanár. m. t. . . . | Lip.-Rózsahegy | 1876 | — | * |

| Folyó-
szám | Név és állás | Lakhely | A belé-
pés éve | Szakoszt. | |
|----------------|--------------------------------------|--------------|--------------------|-----------|---------------|
| | | | | orv. | term.
tud. |
| 126 | Dr. Veress Lajos cs. kir. ezredorvos | Békés-Csaba | 1876 | * | — |
| 127 | Dr. Vida Károly gymn. igazg. . . . | Csurgó | 1880 | — | * |
| 128 | Dr. Vutskis György gymn. tanár . . | M.-Vásárhely | 1881 | — | * |
| 129 | Dr. Wachsmann Éde körorvos . . . | Bethlen | 1881 | * | — |
| 130 | Dr. Weszelovszky Károly m. főorvos . | Árva-Váralja | 1882 | * | — |
| 131 | Dr. Winkler Frigyes járásorvos . . . | Mócs | 1876 | * | — |
| 132 | Dr. Wolff Gyula gyógyszerész . . . | Torda | 1878 | — | * |

Az ábrák magyarázata.

- 1. kép:** A női medence Median metszete. 1. Méh. 2. Destruált melső méhajak. 3. A hüvely felé prolabált holyag nyákhártya. 4. Fancsont. 5. Húgycsőnyilat. 6. Kis ajak. 7. Nagy ajak. 8. Holyagnyak zárizomzata. 9. Hüvely. 10. Előrehajlott és destruált hátsó méhajak. 11. Végbél-nyilat.
- 2. kép:** A női medence median metszete. 1. Méh. 2. A képezett holyagürbe tekintő mellső méhajak. 3. Fancsont. 4. Húgyholyag. 5. Húgycső izomzat. 6. Kis ajak. 7. Nagy ajak. 8. Hüvely ürképszerű maradványa. 9. A hátsó méhnyaki sebszélnek a holyagnyaki szelleli egyesítési vonala. 10. Végbél-nyilat. 11. A húgyholyag ürébe nyíló méhszáj.
- 3. kép:** 1. Nagy ajak. 2. Kis ajak. 3. Hüvely holyagrés. 4. Az első mütét által létrehozott egyesítési hegvonal. 5. A hegvonal alsó harmadában fennmaradt hajszálnyilat. 6. A húgycsőnyilon bevezetett s holyaghüvelyrezen előtolt pöscsap.
- 4. kép:** 1. A húgycső-nyilon bevezetett pöscsap. 2. Nagy ajak. 3. Kis ajak. 4. A második mütéti hegvonal. 5. Az első mütéti hegvonal. 6. Holyaghüvely közt fennálló hajszálnyilat.
- 5. kép:** Anchylostoma. 1. Heges bőr. 2. Renyhe granulatioval fedett állományhiány, melynek alapján érdes csont érezhető.
- 6. kép:** A heg kimetszése után szétnyilt száj. 1. Felső ajak friss sebszéle. 2. Jobboldali II-ik metsző fog. 3. II. örlő fog. 4. Baloldali I. metsz. fog. 5. Darabja a b. o. II. metsz. fognak. 6. B. o. szemfog. 7. B. o. első elő-örlő fog. 8. Lecsüngő aljóajak.
- 7. kép:** 1. Felső ajak. 2. Kifordított pofa nyákhártya. 3. A pofa fornix tájáról képezett nyákhártya lebeny. 4. Lecsüngő alsó ajak. 5. nyákhártya sebrés.
- 8. kép:** 1. Felső ajak. 2. Kifordított pofanyákhártya felülete. 3. A nyákhártya sebrésbe húzott és egyesített nyákhártya lebeny. 4. Lecsüngő alsó ajak
- 9. kép:** 1. Felső ajak oldal sebszéle. 2. Pofa és felső ajak nyákhártyáinak egyesítési vonala. 3. Pofa sebszél. 4. Alsó és felső ajak nyákhártya széleinck egyesítésével képezett szájjug. 5. szájür.
- 10. kép:** Anchylostoma gyógyultan.